

Ток до часописі „Рідний Край“

УКРАЇНСЬКИЙ
Календарь
„РІДНИЙ КРАЙ“
на 1907 рік.

Видання часописі „Рідний Край“.

Ціна 15 к.

ПОЛТАВА,

Друкарня Г. І. Маркевича, Протопопівська ул., Манський ряд.
1907 р.

1907 рік.

ВІДКРИТА ПЕРЕДПЛАТА

НА

„РІДНИЙ КРАЙ“

тижнева українська часопись політична, економічна,
літературна і наукова.

У часописі заведені ось які відділи: 1. Що потрібно для нашого народу, особливо для селян хліборобів і всіх трудящих людей. 2. Що діється на Україні, також в Галичині й на Буковині. 3. Що діється в цілій Росії. Звістки з столиць. 4. Що діється по чужих землях, що єсть там доброго, що й нам би годилося. 5. Звістки й листи з різних городів і сел (про земства, товариства, про все, що діється доброго й лихого). 6. Наукові статті й звістки (історія, література, медицина, ветеринарія, сільське хазайство, й т. д.). 7. Оповідання, вірші, фельєтон. 8. Дрібні звістки (про заробітки, торги, ціни і т. д.). 9. Бібліографія.—Запитання читателів і відповіді редакції про всякі діла: судові, хазайські та інші. 10. Оповістки усякі.

Хто підпишеться на цілий рік, той получить такі безплатні додатки:

1. Дві картини звісного українського художника П. Ю. Сластіона: 1) КОБЗАРЬ, 2) ГАЙДАМАКИ.
2. Українсьн. календарь „РІДНИЙ КРАЙ“ на 1907 р.

Передплата за часопись на рік 3 карбованці, на пів року 1 р. 80 к., на 3 місяці — 1 р., на місяць — 35 коп. з пересилкою, окремі числа по 8 коп. За кордон на рік 4 карб. Книгарням комісійних за передплату на рік 50%. За продаж окремих №№ — 25%.

Листи і гроші засилати треба на адресу: *Полтава, Протопопівська вул., № 41, редакції часописі „РІДНИЙ КРАЙ“*. Просимо усіх прихильників і читателів наших надіслати нам звістки про діяльність земств, городських дум, усяких товариств і організацій, звістки про постановах сільських і волостних сходів, селянських спілок і інших новини.

Із письменників найблизчу участь приймають в „Рідн. Краю“—*П. Мирний і О. Пчіла*.

Редактор-видавець *М. Дмитрієв*.

Вимовляти треба і—як и, и—як ы, е—як ѐ, і—як йі.

925
У 454/1907

„Рідний Край“.

Український
КАЛЕНДАРЬ
на 1907 рік.

ПОЛТАВА,

рукарня Г. І. Маркевича, Протопопівська ул., Іанський ряд.

1907 р.

434

До читатів.

У всіх народів: руських, грузинів, армян, євреїв, татар і інших є свої календарі. Тільки 25-ти мільйонний український народ до останнього часу не мав змоги у нас, на Україні, друкувати свій календарь рідною українською мовою.

Не дивно через те, що народ позабував наші слав'яно-українські стародавні назви місяців, і тепер ще йде де-яка плутанина тіх назв.

Ми вживаємо назви місяців ті, що вживала ще „Основа“,—українська місячна часопись, що виходила в 1861 році; на книжках сеї часописи містилися назви місяців, де в чім відмінно від де-яких українських календарів, що виходять тепер. Отже, як і в „Основі“,—Сентябрь в нашому календарі зветься—Жовтень, Октябрь—Листопад, Ноябрь—Грудень, Декабрь—Студень. Більше одмін нема; всі інші місяці, від Січня, зветься і в нас так само, як в інших українських календарях.

Тільки 3 роки назад цензура вперше дозволила щоденний стінний календарь „Веселку“. У цьому році вперше виходять календарі-книжки.

На протязі року кожному треба мати відомости, які звичайно подає календарь.

Видаючи наш календарь „Рідний Край“, ми хочемо дати, окрім звичайних календарних відомостей, ще й де-що з того, що цікаво, що повинен знати кожний щирий син свого народу, кожний свідомий українець.

Український народ досі жив мало свідомим національним життям: він мало пам'ятав найважливіші події минулого життя України, не досить добре знав найкращих наших письменників. По змозі, для невеличкої книжечки, ми подаємо ці відомости.

Хочемо ми, щоб отся наша книжечка дала змогу кожному мати хоч невеличкий збірничок і для читання. Через те подаємо в останній частині його де-які твори наших письменників.

Думаємо, що кожна хата повинна мати у себе календарь. Сподіваємось, що українці будуть звичайно купувати український календарь, чи наш, чи другий—який кращий, та тільки *свій*.

Скажемо ще, що календарь „Рідний Край“—редакція видає уперше. В календарі є де-які хиби, і ми будемо дуже вдячні, коли наші читачі й прихильники дадуть нам пораду, щоб на-далі уберегтись тих помилок та видавати календарь все краще й повніше.

Видавці.

Дні в тижні.		I. Січень.							IV. Квітень.						
Неділя.	Понеділок.	Вівторок.	Середа.	Четвер.	П'ятниця.	Субота.		Неділя.	Понеділок.	Вівторок.	Середа.	Четвер.	П'ятниця.	Субота.	
	—	1	2	3	4	5	6		1	2	3	4	5	6	7
	7	8	9	10	11	12	13		8	9	10	11	12	13	14
	14	15	16	17	18	19	20		15	16	17	18	19	20	21
	21	22	23	24	25	26	27		22	23	24	25	26	27	28
	28	29	20	31	—	—	—		29	30	—	—	—	—	—
II. Лютий.		V. Травень.							VI. Червень.						
	—	—	—	—	1	2	3		—	—	1	2	3	4	5
	4	5	6	7	8	9	10		6	7	8	9	10	11	12
	11	12	13	14	15	16	17		13	14	15	16	17	18	19
	18	19	20	21	22	23	24		20	21	22	23	24	25	26
	25	26	27	28	—	—	—		27	28	29	30	31	—	—
	—	—	—	—	1	2	3		—	—	—	—	—	1	2
	4	5	6	7	8	9	10		3	4	5	6	7	8	9
	11	12	13	14	15	16	17		10	11	12	13	14	15	16
	18	19	20	21	22	23	24		17	18	19	20	21	22	13
	25	26	27	28	29	30	31		24	25	26	27	28	29	30

Дні в тижні.							
Неділя.	Понеділок.	Вівторок.	Середа.	Четвер.	П'ятниця.	Субота.	
1	2	3	4	5	6	7	
8	9	10	11	12	13	14	
15	16	17	18	19	20	21	
22	23	24	25	26	27	28	
29	30	31	—	—	—	—	
Дні в тижні.							
Неділя.	Понеділок.	Вівторок.	Середа.	Четвер.	П'ятниця.	Субота.	
—	1	2	3	4	5	6	
7	8	9	10	11	12	13	
14	15	16	17	18	19	20	
21	22	23	24	25	26	27	
28	29	30	31	—	—	—	
Дні в тижні.							
Неділя.	Понеділок.	Вівторок.	Середа.	Четвер.	П'ятниця.	Субота.	
—	1	2	3	4	5	6	
7	8	9	10	11	12	13	
14	15	16	17	18	19	20	
21	22	23	24	25	26	27	
28	29	30	31	—	—	—	
Дні в тижні.							
Неділя.	Понеділок.	Вівторок.	Середа.	Четвер.	П'ятниця.	Субота.	
—	1	2	3	4	5	6	
7	8	9	10	11	12	13	
14	15	16	17	18	19	20	
21	22	23	24	25	26	27	
28	29	30	31	—	—	—	
Дні в тижні.							
Неділя.	Понеділок.	Вівторок.	Середа.	Четвер.	П'ятниця.	Субота.	
—	1	2	3	4	5	6	
7	8	9	10	11	12	13	
14	15	16	17	18	19	20	
21	22	23	24	25	26	27	
28	29	30	31	—	—	—	
Дні в тижні.							
Неділя.	Понеділок.	Вівторок.	Середа.	Четвер.	П'ятниця.	Субота.	
—	1	2	3	4	5	6	
7	8	9	10	11	12	13	
14	15	16	17	18	19	20	
21	22	23	24	25	26	27	
28	29	30	31	—	—	—	
Дні в тижні.							
Неділя.	Понеділок.	Вівторок.	Середа.	Четвер.	П'ятниця.	Субота.	
—	1	2	3	4	5	6	
7	8	9	10	11	12	13	
14	15	16	17	18	19	20	
21	22	23	24	25	26	27	
28	29	30	31	—	—	—	
Дні в тижні.							
Неділя.	Понеділок.	Вівторок.	Середа.	Четвер.	П'ятниця.	Субота.	
—	1	2	3	4	5	6	
7	8	9	10	11	12	13	
14	15	16	17	18	19	20	
21	22	23	24	25	26	27	
28	29	30	31	—	—	—	

Місяць січень (январь) має 31 день.

1	Пон.	✠ Обрізання господне. Новий Рік. св. Василя Вел.
2	Вівт.	Св. Сильвестра.
3	Сер.	Св. Малахія. св. муч. Гордія.
4	Четв.	Собор 70 апостолів. пр. Феоктиста.
5	П'ят.	Св. муч. Феолемпта і Феони. (Піст).
6	Суб.	✠ Богоявлення Господиє. (Ордань).
Нед. 33 після св. Тройці. Гл. 8-ий. Утр. єв. Іоан. 21, 15—25. Літ. Ап. 4, 7—13; Діян. 19; 1—9 єв. Матв. 4, 12—17; Іоан. 1; 29—34.		
7	Нед.	✠ <i>Собор Св. Іоана прор. Предтечі.</i> пр. Феодос. угл.
8	Пон.	Пр. Георгія Хозевита і Ємеляна. пр. Григорія печ.
9	Вівт.	Св. муч. Полієвкта. св. Филипа.
10	Сер.	Св. Григорія. пр. Павла, св. Маркіяна.
11	Чет.	✠ Преп. Феодосія Великого, пр. Михаїла.
12	П'ят.	Св. муч. Татяни, св. Сави. пр. Євпраскії:
13	Суб.	Св. муч. Єрмила і Стратоника.
Нед. 34-а після св. Тройці. Гл. 1-й. Утр. єв. Мат. 28, 16—20. Лит. Ап. Колос. 3, 4—11. Єв. Лук. 17, 12—19.		
14	Нед.	Пр. отців в Синаї і Раїті ізбієн.: Ісаї, Моїсея і инш.
15	Пон.	Пр. Павла Фивейськ, пр. Іоана Кущника.
16	Вівт.	Поклон. заковам св. ап. Петра. Св. муч. Неона.
17	Сер.	✠ <i>Пр. Антонія Великого.</i>
18	Чет.	Св. Афанасія і Кирила олександрійськ, пр. Маркіяна.
19	П'ят.	Пр. Макарія єгиптянина і пр. Макарія олександр.
20	Суб.	✠ Пр. Євфимія велик. св. муч. Васса, Євсевія і Євтих.
Неділя 35-а після св. Тройці. Гл. 2-й. Утр. єв. Марк. 16, 1—18. Лит. Ан. Колос. 3, 12—16. Єв. Лук. 18, 18—27.		
21	Нед.	Пр. Максима. Св. муч. Нефита. св. муч. Агнії діви.
22	Пон.	Св. ап. Тимофія. св. муч. Анастасія. св. муч. Мануїла.
23	Вівт.	Св. муч. Климента. св. Іавлина, пр. Генадія костр.
24	Сер.	Пр. Ксенії, св. муч. Вавили. пр. Македонія.
25	Чет.	✠ <i>Св. Григорія Богослова.</i>
26	П'ят.	Пр. Ксенофонта, Марії, Аркадія і Іоана.
27	Суб.	✠ <i>Перенесення мощей св. Іоана Златоустого.</i>
Неділя 36-а після св. Тройці. Гл. 3-й. Утр. єв. Марк. 16, 9—20. Лит. Ап. Тим. 1, 15—17. Єв. Лук. 18, 35—43.		
28	Нед.	Пр. Єфрема Сирина. пр. Єфрема печерськ.
29	Пон.	Перен. мощей св. муч. Ігнатія Богонос.
30	Вівт.	✠ <i>Св. трьох св.: Вас. Вел., Григор. Бог. і Іоана Злат.</i>
31	Сер.	Св. Кира і Іоана. св. Никити печерськ.

Січень (январь).

Дні не присутні.

1, понеділок. *Новий Рік.*

6, субота. *Боюявлення Господне.*

Відміни або кватири місяця.

- ☉ 1-го у 7 г. 53 хв. ран. молодика.
- ☽ 8-го у 10 г. 44 хв. ран. перша кватира.
- ☺ 16-го у 3 г. 47 хв. дня друга кватира.
- ☾ 24-го у 2 г. 54 хв. ночі третя кватира.
- ☉ 30-го у 7 г. 45 хв. веч. молодика.

Господарський календарь.

Набивають льодовні.

Вивозять гній на огороди, на парники, на поле.

Рубають дерево і вивозять із лісу.

Пересаджують великі дерева з мерзлою землею в ями, що виготовлені з осені.

Молотять хліб.

Місяць *лютий* (февраль) має 28 днів.

1	Чет.	Св. муч. Трифона. пр. Петра галатійського.
2	П'ят.	✠ Стрітєння Господа Нашого Ісуса Христа.
3	Суб.	Св. і прав. Симеона Богоприємца і Анни прор.

Неділя 37-а після св. Тройці. Гл. 4-й. Утр. єв. Лук. 24, 1—12.
Лит. Ан. і Тим. 4, 9—15. Єв. Лук. 19, 1—10.

4	Нед.	Пр. Ісидора. св. кн. Георгія. пр. Николая.
5	Пон.	Муч. Агафії і Феодулії. Яв. єлицької икони пр. Бог.
5	Вівт.	Пр. Вуколи. муч. Юліяна. св. Фотія.
7	Сер.	Пр. Парфенія і Луки.
8	Чет.	Св. муч. Феодора Стратилата. св. прор. Захарія.
9	П'ят.	Св. м. Никифора. св. м. Маркела, Филагрія і Панк.
10	Суб.	Св. муч. Харлампія.

Неділя Митаря і Фарисея. Гл. 5-й. Утр. єв. Лук. 24, 12—35.
Лит. Ап. 1 Кор. 6, 12—20. Єв. Лук. 15, 11—32.

11	Нед.	Св. муч. Власія. св. Феодори цариці. пр. Дмитрія
12	Пон.	✠ Св. Мелетія антіохійськ. св. <i>Алексія митр. моск.</i>
13	Вівт.	Пр. Мартиніяна. пр. Симеона і Сави.
14	Сер.	✠ Пр. Авксентія. <i>Кирила, учит. слав.</i>
15	Чет.	Св. ап. Онисима. пр. Євсевія.
16	П'ят.	Св. муч. Памфила, Валента, Павла, Селевка, Порфирія.
17	Суб.	Св. великомуч. Феодора Тирона.

Неділя Блудного сина. Гл. 6-й. Утр. єв. Лук. 24, 36—53: Лит.
Ап. 1 Кор. 6, 12—20. Єв. Лук. 15, 11—32.

18	Нед.	Св. Лева папи римск. св. Флавіяна. Св. Агапита.
19	Пон.	Св. Архипа і Филимона. пр. Євгена і Макарія.
20	Вівт.	Св. Лева єписк. катанськ, св. Агафона папи римськ.
21	Сер.	Св. Тимофія. св. Євстратія і Георгія.
22	Чет.	Обріт. мощей св. муч. у Євгенії.
23	П'ят.	Св. Поликарпа. пр. Іоана і Моїсея.
24	Суб.	✠ <i>1 і 2 Обрітєння чест. глави Іоана Хрестителя.</i>

Неділя мясопусна. Гл. 7-й. Утр. єв. Іоан. 20, 1—10. Лит.
Ап. 1 Кор. 8, 8—13, 9, 1—2. Єв. Мат. 25, 31—46.

25	Нед.	Св. Тарасія архиеп. константинопольського.
26	Пон.	Св. Порфирія. св. муч. Севастяна.
27	Вівт.	Св. Прокопія Декаполита. пр. Тита.
28	Сер.	Пр. Василія. пр. Марини, Кири, Домникії.

Лютий (февраль).

Дні неприсутні.

2-го, п'ятниця. *Стрітення Господнє.*

Кватирі місяця.

- ☉ 7-го у 6 г. 37 хв. ран. перша квартира.
- ☽ 15-го у 8 г. 25 хв. ран. друга квартира.
- ☾ 22-го у 10 г. 44 хв. ран. третя квартира.

Господарський календарь.

Обрізують сухі та зайві суки і гілочки на деревах. Садять жеоржину в горшки. Вивозять дерево з лісу. Лагодять насіння на сівбу в полі. Набивають парники та садять у їх ранню огородину.

Місяць березень (март) має 31 день.

1	Чет.	Св. муч. Євдокії. св. муч. Нестора.
2	П'ят.	Св. священномуч. Феодота. св. Арсенія.
3	Суб.	Св. муч. Євтропія, Клеоника і Василиска.

Неділя сиропустна. Гл. 8-й. Утр. єв. Іоан. 20, 11—18. Лит. Ап. Рим. 13, 12—14; 14, 1—4. Єв. Мат. 6, 14—21.

4	Н.	1-й тижд. в. посту.	Пр. Герасима. св. муч. Павла і Юліянії.
5	П.		Св. муч. Конона, Марка, Євлогія і Євламπίї.
6	В.		Св. 42 муч. во Аморії. Обріт. чест. Хреста.
7	С.		Св. муч. Єфрема, Василия і Євгена. св. Павла.
8	Ч.		Пр. Феофилакта. св-муч. Феодорита. св. ап. Єрма.
9	П.		✠ Св. 40 муч. севастійських. св. Кесарія.
10	С.		Св. муч. Кодрата, Кипріяна.

Неділя 1-а вел. п. Гл. 1-й. Утр. єв. Іоан. 20, 19—31. Лит. Ап. євр. 11, 26—26, 32—40; 12, 1—2. Єв. Іоан. 1, 43—51.

11	Н.	2-й тижд. в. посту.	Св. Софронія патр. єрусалимськ. Пр. євфимія.
12	П.		Пр. Феофана. св. Григорія Двоєслова, папи римськ.
13	В.		Св. Никифора. св. муч. Александра. св. муч. Христини.
14	С.		Пр. Венедикта. пр. Феогноста.
15	Ч.		Св. муч. Агапія, Александра і Никандра.
16	П.		Св. муч. Савина. св. Серапіона новгородського.
17	С.		✠ Пр. Алексія, чоловіка Божого. Пр. Макарія.

Нед. 2 вел. п. Гл. 2-й. Утр. єв. Іоан. 21, 1—14. Лит. Ап. євр. 1, 10-14. 2, 1-3 і св. євр. 7, 26-28; 8, 1-2. Єв. Марк. 2, 1-12 і св. Іоан. 10, 9-16.

18	Н.	3-й тижд. в. посту.	Св. Кирила. св. муч. Трохима і Євкарпія.
19	П.		Св. муч. Хрисанфа і Дарії, Клавдії, Іларії.
20	В.		Пр. Іоана, Сергія, Патрикія. св. Никити.
21	С.		Св. испов. Якова єпископа.
22	Ч.		Св. священномуч. Василіл. Пр. Ісакія манаха.
23	П.		Св. священномуч. Никона. св. муч. Филита і Лидії.
24	С.		Св. Артемона. Пр. Якова і Захарії.

Н. 3 в. п. (Хрестопок.) Гл. 3. Утр. єв. Лук. 1, 39-49; 56. Лит. Ап. євр. 2, 11-18. євр. 4, 14-16; 5, 1-6. Єв. Лук. 1, 24-38; єв. Марк. 8, 34-38; 9, 1.

25	Н.	4-й тижд. в. посту.	✠ Благовіщення Пресвятої Богородиці.
26	П.		✠ Собор Архангела Гавриїла, св. муч. Іринія.
27	В.		Св. муч-ці Мотрони. св. муч. Мануїла і Феодосія.
28	С.		Пр. Іларіона і Степана.
29	Ч.		Св. Марка, Кирила, Іоана і Євстафія.
30	П.		Преп. Іоана Ліствичника. Преп. Зосими.
31	С.		Св. священномуч. Іпатія. св. Іони, митр. київ.

Березень (март).

Дні не присутні.

2 та 3-го п'ятниця та субота масляної.

25-го неділя: *Благовіщення Пресв. Богородиці.*

Кватири місяця.

- 1-го у 8 г. 7 хв. ран. молодика.
- ☽ 9-го у 3 г. 12 хв. ран. перша квартира.
- ☺ 16-го у 9 г. 46 хв. веч. друга квартира.
- ☾ 23-го у 5 г. 22 хв. веч. третя квартира.
- 30-го в 9 ч. 8 хв. веч. молодика.

Господарський календарь.

На вгородах перекопують землю під ранню огородину, сіють моркву, петрушку, горох, ранню капусту. Пересаджують дерева й куці. Сіють у парниках. Щеплять дерева. Виставляють бджоли з бжильників. Оббірають гусінь та обприскують дерева проти гусені, иржі та лишай. Сіють у полі. Сіють траву.

Місяць *квітень* (апріль) має 30 день.

Нед. 4-а вел. п. Гл. 4. Утр. єв. Мат. 28, 16—20. Лит. Ап. євр. 6, 13—20; єв. Мар. 9, 17—31.

1	Н.	5-й тижд. в. посту.	Пр. Марії єгипетськ. пр. євфимії і Авраамія болгар.
2	П.		Пр. Тита, св. муч. Поликарпа.
3	В.		Пр. Никити, пр. Ілирика, св. муч. Ірини і Хионії.
4	С.		Пр. Йосифа, Георгія, пр. Зосими.
5	Ч.		Св. муч. Агафанода і Марка афинськ.
6	П.		Св. євтихія, св. муч. Павла.
7	С.		Св. Григорія митиленськ. і св. Данила переясловськ.

Н. 5. в. п. Гл. 5-й. Утр. єв. Марка 16, 1—8. Лит. Ап. євр. 9, 11-14 і преп. Гал. 3, 23-29, єв. Марк. 10, 32-45 і преп. Лук. 7, 36-50.

8	Н.	6-й тижд. в. посту.	Св. ап. Іродіона. Агава, Руфа і Целестина папи рим.
9	П.		Св. муч. євсихія, пр. муч. Вадима.
10	В.		Св. муч. Терентія, Африкана, Максима.
11	С.		Св. священомуч. Антипи, пр. Іоана.
12	Ч.		Св. Василія, пр. Ісаака Сирина.
13	П.		Св. муч. Артемона, св. мучц. Фомаїди.
14	С.		Св. Мартина, св. муч. Антона, Іоана і євстафія.

Нед. 6-а вел. п. Утр. єв. Мат. 21, 1—11; 15—17. Лит. Ап. Филіп. 4, 4—9. єв. Іоан. 12, 1—18,

15	Н.	7-й тижд. в. посту.	⊕ Вход в Єрусалим Господа Нашого Ісуса Христа.
16	П.		Св. муч. Агапії, Ірини, Хионії, св. муч. Леонида.
17	В.		Св. вел-муч. Симеона, пр. Зосими соловецького.
18	С.		Пр. Іоана, св. Косми, св. муч. Віктора, св. муч. Іоана.
19	Ч.		Пр. Іоана ветхопеч. св. Георгія і Трифона, пр. Никиф.
20	П.		Пр. Феодора і Анастасія.
21	С.		Св. муч. Януарія і Фавста, св. муч. Феодора.

Нед. великодна Лит. Ап. Діян. 1, 1—8. єв. Іоан. 1, 1—17.

22	Нед.	⊕ Паска Христова. Великдень.
23	Пон.	⊕ <i>Св. великомуч. Георгія Побідоносця.</i> Муч. Алек.
24	Вівт.	Св. муч. Сави, пр. Єлизавети.
25	Сер.	⊕ <i>Св. апостола і євангеліста Марка.</i>
26	Чет.	Св. священомуч. Василія, св. Стефана пермськ.
27	П'ят.	Св. ап. Симеона, родича Господнього, пр. Стефана печ.
28	Суб.	Св. ап. Іасона і Сосипатра.

Нед. 2-а після Великодня (про Фому). Утр. єв. Мат. 28, 16—20 Лит. Ап. Діян. 5. 12—20. єв. Іоан. 20, 19—31.

29	Нед.	Св. 9-ти муч. Феогнида, Руфа і инш.
30	Пон.	⊕ <i>Св. ап. Якова,</i> св. муч. Максима.

Квітень (апріль).

Дні не присутні.

15-го, *Вербна неділя.*

19, 20 і 21-го, четвер, п'ятниця і субота—стра-
сні.

22, неділя. *Великдень.*

23-го, понеділок. Іменини Цариці Алексан-
дри Феодоровни.

22—29-го, великодний тиждень.

Кватирі місяця.

- 7-го у 10 г. 40 хв. веч. перша квартира.
- 15-го у 8 г. 7 хв. ран. друга квартира.
- 21-го у 11 г. 55 хв. веч. остання квартира.
- 29-го у 11 г. 11 хв. ран. молодика.

Господарський календарь.

Садять ріпу, пшеничку, сояшники. Сіють просо та буряки на полі. Вивозять гній на поле та починають орати. Перекопують садки, або обкопують дерева. Щеплять щепи в шкільці. В кінці цього місяця, коли зовсім потепліє, сіють або садять огірки, квасолю, кавуни гарбузи. Виставляють бджоли. Насівають прогаліни в полі яровим житом чи пшеницею. Насівають травами луки і сіножаті. Сіють ячмінь, яру пшеницю, коноплі та льон, а в ярині конюшину. Білять хати в середині і з окола.

Місяць травень (май) має 31 день.

1	Вівт.	✠ Св. прор. Єремії. <i>Священомуч. Макарія, митр. київськ.</i>
2	Сер.	Св. Афанасія велик. Перенесення мошей Бориса і Гліба
3	Чет.	✠ Пр. <i>Феодосія печерського.</i>
4	П'ят.	Св. муч. Пелагеї.
5	Суб.	Св. Ірини.

Неділя 3-я після Великодня (Мироносиць). Утр. єв. Марк. 16, 9—20. Лит. Ап. Діян. 6, 1—7. єв. Марк. 15, 43; 16, 1—8.

6	Нед.	👑 Св. прав. Іова многострадательн.
7	Пон.	Св. муч. Акакія.
8	Вівт.	✠ Св. <i>євангелиста Іоана Богослова.</i> Пр. Арсенія велик.
9	Сер.	✠ Перенесення мощей св. Николая Чудотворця.
10	Чет.	Св. ап. Симона Зилота.
11	П'ят.	Св. учит. слав'янськ. Кирила і Мефодія. Муч. Феодосії.
12	Суб.	Св. Єпифанія і Германа, патріярха константиноп.

Неділя 4-а після Великодня (Розслабленого), Утр. єв. Лук. 24, 1—12. Лит. Ап. Діян. 9, 32—42. єв. Іоан. 5, 1—15.

13	Нед.	Св. муч. Гликерії. св. Георгія ісповідника.
14	Пон.	👑 Св. великомуч. Ісидора. пр. Никити печерського.
15	Вівт.	Пр. Пахомія великого.
16	Сер.	Пр. Феодора, пр. Єфрема. (Переplавна).
17	Чет.	Св. апостола Андроника.
18	П'ят.	Св. муч. Петра, Дионисія, Андрія.
19	Суб.	Священомуч. Патрикія. св. Іоана готськ. пр. Корнилія.

Неділя 5-а після Великодня (Самарянина). Утр. єв. Іоан. 20, 1—10. Лит. Ап. Діян. 11, 19—26, 29—30. єв. Іоан. 4, 5—42.

20	Нед.	Св. муч. Петра, Дионисія, Андрія.
21	Пон.	✠ Св. <i>римоап. Константина і Єлени.</i>
22	Вівт.	Св. муч. Василиска.
23	Сер.	Св. Михаїла і Леонтія і муч. Михаїла кн. черн.
24	Чет.	Преп. Симеона Стовпника.
25	П'ят.	👑 <i>3-є Обрішення глави с. Іоана Крестителя.</i>
26	Суб.	Св. єп. Карпа. св. Георгія Нового.

Неділя 6-а після Великодня (Сліпого). Утр. єв. Іоан. 20, 11—18, Лит. Ап. Діян. 16—34. єв. Іоан. 9, 1—38.

27	Нед.	Св.-муч. Ферапонта. св.-муч. Феодора. преп. Нила.
28	Пон.	Св. Никити ісповідн. єп. халкидонського.
29	Вівт.	Муч. Феодосії Тирської. св. блаж. Іоана.
30	Сер.	Пр. Ісаакія далматського.
31	Чет.	✠ Вознесення Господнє. (Вшестя).

Місяць *червень* (іюнь) має 30 день.

1	П'ят.	Св. муч. Юстина і Валеріана, пр. Дионісія.
2	Суб.	Св. Никифора патр. конст., св. в.-муч. Іоана Сочав.

Нед. 7-а після Велик. (св. Отець) Утр. ев. Іоан. 21, 1—14. Лит. ап. Діян. 20, 16—18; 28—36. ев. Іоан. 17, 1—18.

3	Нед.	Муч. Клавдія, Іпатія, Дионісія, Лукіяна, Павли діви.
4	Пон.	Св. Митрофана, пр. Зосими.
5	Вівт.	Св. муч. Дорофея, Маркіяна, Никандра, Леонида.
6	Сер.	Пр. Виссаріона. Іларіона, пр. Йони.
7	Чет.	Муч. Федота, муч. Киріякії, Калерії, Марії.
8	П'ят.	Св. великом. Феодора Стратилата.
9	Суб.	Св. Кирила, св. муч. Марфи і Марії.

Нед. 8-а після Великодня. Утр. ев. Іоан. 20, 19—24. Лит. Ап. Діян. 2. 1—11. св. Іоан. 7, 37—52; 8—12.

10	Нед.	☩ День св. Тройці. Ключана неділя.
11	Пон.	☩ День св. Духа.
12	Вівт.	Пр. Онуфрія Велик. і св. Петра афонськ.
13	Сер.	Св. мучнц. Акилини і св. Трифілія.
14	Чет.	✠ <i>Св. прор. Ємісея</i> , св. Трифілія.
15	П'ят.	✠ <i>Св. Йони митроп. моск. Прор. Амоса.</i>
16	Суб.	Св. Тихона.

Нед. 1-а після св. Тройці (всіх св.). Гл. 8-й Утр. ев. Мат. 28, 16—20. Лит. Ап. евр. 11, 33-40; 12, 1-2, ев. Мат. 10, 32-33, 37-38; 19, 27-30.

17	Нед.	Св. муч. Мануїла, Савела, Ісмаїла.
18	Пон.	Св. муч. Леонтія, Іпатія і Феодула.
19	Вівт.	✠ <i>Св. ап. Юди</i> , муч. Зосими, пр. Іоана.
20	Сер.	Св.-муч. Мефодія. св. Левкія ісповідн.
21	Чет.	Св. муч. Юліяна. св. Терентія, еп. іконійського.
22	П'ят.	Св.-муч. євсевія, св. муч. Зинона і Зіни.
23	Суб.	Св. муч. Агрипини.

Н. 2 після св. Тройці. Гл. 1-й. Утр. ев. Марк. 16, 1—8. Лит. Ап. Рим. 2, 10-16 і св. Рим. 13, 12-14; 14, 1-4, ев. Мат. 4, 18-23 і св. Лук. 1, 5-25

24	Нед.	☩ Народження Предтечі і Хрест. Господ. Іоана.
25	Пон.	Мучнц. Февронії, св. Давида і єфросинії.
26	Вівт.	Пр. Давида і Дионісія, еп. Іоана, пр. Тихв. ік. Богом.
27	Сер.	Пр. Самсона.
28	Чет.	Св. Кира і Іоана, пр. Германа і Сергія.
29	П'ят.	☩ Св. апостолів Петра і Павла.
30	Суб.	✠ Собор св. дванадцяти апостолів.

Червень (іюнь).

Дні неprisутні.

10-го неділя. *День св. Тройци.* Зелені свята.

11-го понеділок. *День св. Духа.*

29-го п'ятниця. Св. апостолів *Петра і Павла.*

Кватирі місяця.

☉ 6-го у 4 г. 57 хв. ранку перша квартира.

☽ 12-го у 11 г. 29 хв. веч. друга квартира.

☾ 19-го у 4 г. 36 хв. дня третя квартира.

☀ 27-го у 5 г. 19 хв. веч. молодика.

Господарський календарь.

Полють огородину, баштан, буряки та просо. Обгортають і сапають ріпу. Пасинкують тютюн, пшеничку (кукурузу) та капусту. Косять траву по луках і сіножатах. Вивозять гній та зараз і приорюють.

Підв'язують та пасинкують виноград, втинаючи верхки над найвищою гроною. Очкують дерева (калірують). Збирають гусінь.

Місяць *липень* (юль) має 31 день.

Неділя 3-я після св. Тройці. Гл. 2-й. Утр. єв. Марк. 16, 9—20.

1	Нед.	Св. чудотвор. і безсребр. Косьми і Дем'яна.
2	Пон.	✠ <i>Положення ризи пресв. Бєгородиці.</i> Св. Фотія.
3	Вівт.	Муч. Іакинфа. св. Филипа, митроп. московськ.
4	Оер.	Св. Андрія критського. пр. Євфимія. пр. Марфи.
5	Чет.	✠ <i>Пр. Афанасія афонськ. Пр. Сергія радонежськ.</i>
6	П'ят.	Пр. Сисоя Велик. муч. Ісавра і Інокентія. мчц. Лукії.
7	Суб.	Пр. Фоми і Акакія. пр. Євдокії.

Неділя 4-а після св. Тройці. Гл. 3-й. Утр. єв. Лук. 24, 1-12. Лит. Ап. Рим. 6, 18-23. єв. Мат. 8, 5-13 і єв. Луки 10, 38-42; 11, 27-28.

8	Нед.	✠ <i>Св. вел.-муч. Прокопія.</i>
9	Пон.	Свящ.-муч. Панкратія і Кирила.
10	Вівт.	✠ <i>Пр. Антонія печерськ.</i> Св. 45 мучеників.
11	Сер.	Св. вел.-муч. Євфимії. Блаж. Ольги, вел. кн. київськ.
12	Чет.	Св. муч. Прокла і Іларія. св. муч. Іоана і Феодора.
13	П'ят.	Собор св. архангела Гавриїла. пр. Стефана.
14	Суб.	Св. ап. Акили, пр. Онисима.

Неділя 5-а після св. Тройці. Гл. 4-й. Утр. єв. Лук. 24, 12-35. Лит. Ап. Рим. 10, 1-10 і св. Гл. 1, 11-19. єв. Мат. 8, 28-34; 9, 1.

15	Нед.	✠ Св. муч. Кирика, Юлити. св. рівноап. кн. Владимира.
16	Пон.	Свящ.-муч. Афиногена. мучнц. Юлії.
17	Вівт.	Св. вел.-мучнц. Марини. пр. Лазаря.
18	Сер.	✠ Св. муч. Ємеляна. <i>Пр. Іоана, многостр. печерськ.</i>
19	Чет.	Пр. Мокрини, Дія. св. Романа.
20	П'ят.	✠ <i>Св. прор. Ілїї.</i> Пр. Аврамія, галицьк. чудотв.
21	Суб.	Пр. Симеона Юродивого і Іоана постника.

Неділя 6-а після св. Тройці. Гл. 5-й. Утр. єв. Лук. 24, 36-53. єв. Мат. 9, 1-8; Іоан. 20, 11-18. На мол. єв. Мат. 28, 1-9.

22	Нед.	☩ Св. мирнонос. Марії Магдалини.
23	Пон.	Св. муч. Трифона і Феофила.
24	Вівт.	✠ Св. мучнц. Христини. <i>Св. ап. Бориса і Гліба.</i>
25	Сер.	Успення св. Анни. св. Олімпїяди. пр. Макарія.
26	Чет.	✠ Св. свящ.-муч. Єрмолая. <i>Пр. Моисея.</i> пр. Параскеви.
27	П'ят.	✠ <i>Св. вел.-муч. Паптелеймона.</i> Св. Николая.
28	Суб.	Св. ап. Прохора, Никанора, Тимона і Пармена.

Неділя 7-а після св. Тройці. Гл. 6-й. Утр. єв. Іоан. 20, 1—10. Лит. Ап. Рим. 15, 1—7. єв. Мат. 9, 27—35.

29	Нед.	Св. муч. Калиника. мучнц. Серафими. пр. Михаїла.
30	Пон.	Св. ап. Сили і Силуана. св. Іоана.
31	Вівт.	Св. іправ. Євдокима. св. мучнц. Юлити.

Липень (іюль).

Дні неприсутні.

15-го неділя. Св. кн. Володимира.

22-го неділя. Іменини Цариці Марії Феодоровни.

30-го понеділок. Народження Наслідника Цесаревича Алексія Николайовича.

Кватирі місяця.

- 5-го у 3 г. 14 хв. дня перша кватиря.
- 12-го у 6 г. 31 хв. ранк. друга кватиря.
- 19-го у 4 г. 28 хв. ран. третя кватиря.
- 27-го у 8 г. 39 хв. ран. молодика.

Господарський календарь.

Лагодять тік і клуню. Починають жнива. Польють просо. Пильнують возовицю. Вибірають плоскінь. Сіють вишні й черешні. Підпірають гілля, коли понахилилось. Вибірають цибулю, а з насінної збирають насіння. Пересаджують клубнику (полуниці). Очкують дерева в садку.

Місяць *серпень* (август) має 31 день.

1	Сер.	✠ <i>Происхожд. дрєв. чест. Хреста</i> , св. 7 м. Макавеїв.
2	Чет.	Перенесення мощей св. архидіак. Стефана.
3	П'ят.	Пр. Ісакія, Далмата і Фавста, пр. Антонія.
4	Суб.	Св. 7 отроків в єфесі, преп. євдокії.
Нед. 8 після св. Тройці. Гл. 7-й. Утр. єв. Іоан. 20, 11—18. Лит. Ап. 1 Кор. 1, 10—18, єв. Мат. 14, 14—22.		
5	Нед.	Муч. євсигнія, св. муч. Фавія, св. Ноні.
6	Пон.	☩ Преображення Господнє. (Спас).
7	Вівт.	Св. преп.-муч. Дометія, пр. Пимена печерськ.
8	Сер.	Св. ємеляна ісповідн. пр. Григорія іконописця печ.
9	Чет.	✠ <i>Св. ап. Матфія</i> , св. муч. Антонія олександрійськ.
10	П'ят.	Св. муч. Лаврентія, св. муч. Сикста, папи рим.
11	Суб.	Св. муч. євпла, пр. Феодора і Василя печерських.
Нед. 9-а після св. Тройці. Гл. 8-й. Утр. єв. Іоан. 20, 19—31. Лит. Ап. 1 Кор. 3, 10—18, єв. Мат. 14, 22—34.		
12	Нед.	Св. муч. Фогія і Аникити, св. муч. Памфила.
13	Пон.	Пр. Максима, святит. Тихона, єп. задонського.
14	Вівт.	✠ Св. прор. Михея <i>Перенес. мощ. св. Феодосія печ.</i>
15	Сер.	☩ Успення Пресвятої Богородиці.
16	Чет.	✠ <i>Перенес. в Констант. Нерукот. обр. Господнього.</i>
17	П'ят.	Св. муч. Мирона, пр. Аліпія печер.
18	Суб.	Св. муч. Флора і Лавра, св. Іоана патр. конст.
Нед. 10-а після св. Тройці. Гл. 1-й. Утр. єв. Іоан. 21, 1—14. Лит. Ап. 1 Кор. 4, 9—16, єв. Мат. 17, 14—23.		
19	Нед.	Св. муч. Андрія страт., муч. Тимофія.
20	Пон.	Св. прор. Самуїла, муч. Севира і Мемнона.
21	Вівт.	Св. ап. Фадея, пр. Аврамія печер.
22	Сер.	Св. муч. Агафоника, св. Афанасія.
23	Чет.	Св. муч. Лупа, свящ.-муч. Іриня, св. Калиника.
24	П'ят.	Свящ.-муч. євтихія, св. Петра, митр. кийв.
25	Суб.	Перенес. мощ. св. ап. Варфоломея, св. ап. Тита.
Нед. 11-а після св. Тройці. Гл. 2-й. Утр. єв. Іоан. 21, 15—25. Лит. Ап. 1 Кор. 3, 2—12, єв. Мат. 18, 23—35.		
26	Нед.	Св. муч. Адріяна і Наталії.
27	Пон.	Пр. Пимена Великого, пр. Кукші і Пимена печ.
28	Вівт.	✠ Пр. Мойсея Мурина. <i>Соб. преп. отець печер.</i>
29	Сер.	☩ Ускіновення гл. св. Іоана Пред, і Хрестит. Гос.
30	Чет.	✠ <i>Перенес. мощ. св. Александра Невського.</i>
31	П'ят.	✠ <i>Положеніє пояса Прєсв. Богородиці</i> , св. Кипріяна.

Серпень (август).

Дні не присутні.

6-го понеділок. *Преображення Господнє* (Спас).

15-го середа. *Успення Пресв. Богородиці* (Пречиста).

29-го середа. Усікновення голови св. Івана Хрестителя.

Кватирі місяця.

- ☉ 3-го у 11 г. 8 хв. веч. перша кватиря.
- ☽ 10-го у 2 г. 17 хв. дня друга кватиря.
- ☾ 17-го у 7 г. 30 хв. веч. третя кватиря.
- ☀ 25-го у 11 г. 6 хв. веч. молодика.

Господарський календарь.

Кінчаються жнива; возять і молотять. Сіють озимину. Кінчають очкувати дерева. Збирають зернята. Копають ранню картоплю. Зрізують, сушать та вибивають сояшники. Солять огірки. Вибірають, молотять та мочать коноплі. Збирають тютюн, ранню цибулю, квасолю, мак, горох. Сушать садовину.

Місяць жовтень (сентябрь) має 30 день.

1 Пон. ✠ Пр. Симеона Столпн. і матері його Марфи.

Неділя 12 після св. Тройці. Гл. 3-й. Утр. єв. Мат. 28, 16—20.
Лит. Ап. 1. Кор. 15, 1—11. єванг. Мат. 19, 16—26.

2 Нед. Св. муч. Маманта, Феодота і св. Іоана.

3 Пон. Свящ.-муч. Анфима, Феофила, Дорофея, Петра, Домни.

4 Вівт. Свящ.-муч. Вавили, прор. Моисея, муч. Феодора.

5 Сер. Св. прор. Захарії і св. Єлисавети.

6 Чет. ✠ Воспоминання чуда архистр. Михаїла.

7 П'ят. Муч. Созонта, св. Іоана.

8 Суб. ✠ **Народження Пресвятої Богородиці.**

Неділя 13 після св. Тройці. Гл. 4-й. Утр. єв. Мар. 16, 1—8. Лит.
Ап. Гал. 6, 11-18; 1 Кор. 46, 13-24. єв. Мат. 21, 33-42; Іоан. 3, 13-17.

9 Нед. Пр. Іосифа, св. Йоакима і Анни.

10 Пон. Свящ.-муч. Минодори, Митродори і Нимфодори.

11 Вівт. Пр. Феодори і пр. Євфросина. муч. Серапіона і Леонтія.

12 Сер. Свящ.-муч. Автонома, св. муч. Феодора.

13 Чет. Свящ.-муч. Корнилія і Юліяна. Обновл. хр. Воскресення.

14 П'ят. ✠ **Воздвиження Чесного і Животворящого Хреста.**

15 Суб. Св. вел.-муч. Никити, св. муч. Порфирія і Максима.

Нед. 14 піс. св. Тройці. Гл. 5-й. Утр. єв. Мар. 16, 19-20. Лит. Ап. Гал.
2, 16-20 і 2 Кор. 1, 21-24; 2, 1-4. єв. Мар. 8, 34-38; 9, 1. і Мат. 22, 1-14.

16 Нед. Св. євфимій і Людмили, св. Кипріяна.

17 Пон. Св. муч. Софії, Віри, Надєжди, Любови.

18 Вівт. Св. євменія, св. мучнц. Софії і Ірини.

19 Сер. Муч. Трофима, Саватія і Доримедонта.

20 Чет. Св. вел.-муч. євстафія, Плакиди, св. Михаїла.

21 П'ят. Св. ап. Кодрата. ✠ Св. Дмитрія ростовського.

22 Суб. ✠ Соб. преп. отець в блжж. кїїв. печ. поживаючих.

Нед. 15 після св. Тройці. Гл. 6-й. Утр. єв. Лук. 24, 1-12. Лит. Ап. 2
Кор. 4, 6-15 і св. Гал. 4, 23-28; єв. Мат. 22, 35-46 і св. Лук. 1, 5-25.

23 Нед. ✠ **Зачаття Предтечі Хрест. Іоана**, муч. Іоана і Андрія.

24 Пон. Св. первомуч. Фекли, пр. Никандра.

25 Вівт. Пр. євфросинії. ✠ Пр. Серія радонежського.

26 Сер. ✠ **Преставлення св. апост. і єванг. Іоана Богослова.**

27 Чет. Св. муч. Калистрата, св. Саватія.

28 П'ят. Пр. Харитона іспов., св. Вячеслава чеськ.

29 Суб. Пр. Кирика відшельника і Феофана милост.

Нед. 16 піс. св. Тройці. Гл. 7-й. Ут. єв. Лук. 24, 12-35. єв. Мат. 25, 14-30.

30 Нед. Свящ.-муч. Григорія. ✠ Св. Михаїла, перш. митр. кїїв.

Жовтень (сентябрь).

Дні не присутні.

8-го субота. *Нарождення Божої Матері.* (Пречиста друга).

14-го п'ятниця. *Воздвиження Чесного Хреста.*

26-го середа. Св. апостола і еванг. *Івана Богослова.*

Кватирі місяця.

☉ 2-го у 5 г. 42 хв. ран. перша квартира.

☽ 8-го у 11 г. 36 хв. веч. друга квартира.

☾ 16-го у 1 г. 39 хв. дня третя квартира.

☀ 24-го у 12 г. 23 хв. дня молодика,

Господарський календарь.

Молотять хліб. Сіють озимину. Орють на зяб.
Вибірають насіння з огородини. Копають картоплю.

Сіють насіння садового дерева. Обрізують сухе гілля. Копають ями, щоб садити в їх дерева весною. Перекопують садки.

Тіпають льон і коноплі. Обмазують хліви й хати.

Місяць *листопад* (октябрь) має 31 день.

1	Пон.	✠ Покров Пресвятої Богородиці. (Покрова).
2	Вівт.	Свящ.-муч. Кипріяна і св. Юстини, св. Андрія.
3	Сер.	Свящ.-муч. Дионісія Ареопагита, св. Іоана.
4	Чет.	Свящ.-муч. Іерофея, свят. Гурія і Варсонофія.
5	П'ят.	☉ Св. мучнц. Харитини, св. Петра, Алексія, Йони.
6	Суб.	✠ <i>Св. апостола Фоми.</i>
Нед. 17-а після св. Тройці. Гл. 8-й. Утр. єв. Лук. 24, 36—53. Лит. ап. 2 Кор. 6, 16—18; 7, 1—1, єв. Мат. 15, 21—28.		
7	Нед.	Св. муч. Сергія і Ваха, пр. Сергія печерськ.
8	Пон.	Пр. Пелагеї і Таисії.
9	Вівт.	✠ <i>Св. ап. Якова Алфеевого</i> , пр. Андроника.
10	Оер.	Св. муч. євлампія і євламπίї, пр. Феофила і Васіяна.
11	Чет.	Св. ап. Филипа, пр. Феофана печер., мучнц. Зинаїди.
12	П'ят.	Св. муч. Прова, Тараха і Андроника, пр. Косьми.
13	Суб.	Св. муч. Карпа і Веніямина, пр. Никити, м. Шапили.
Нед. 18 після св. Тройці. Пам. св. от. 7-го Всел. соб. Гл. 1-й. Утр. єв. Іоан. 20, 1-10. Лит. Ап. 2, Кор. 9, 6-11 і св. євр. 13, 7-16, єв. Л. 5, 1-11.		
14	Нед.	Св. м. Назарія, Геврасія, Протасія, Кельсія, пр. Параск.
15	Пон.	Пр. євфимія, муч. Лукіяна, св. Савина єписк.
16	Вівт.	Св. муч. Лонгіна сотника.
17	Сер.	Прор. Осії, св. муч. Андрія Критського.
18	Чет.	✠ <i>Св. апост. і єванг. Луки</i> , преп. Давида.
19	П'ят.	Св. прор. Йоїля, пр. Іоана.
20	Суб.	Св. вел.-муч. Артемія.
Нед. 19-а після св. Тройці. Гл. 2-й. Утр. єв. Іоан. 20, 1—18. Лит. ап. 2 Кор. 11, 31—32; 12, 1—9, єв. Лук. 6, 31—36.		
21	Нед.	☉ Пр. Іларіона Вел., муч. Зотика, Дасія і Гая.
22	Пон.	✠ Празн. Казанськ. ікони Богомат. , св. Александра
23	Вівт.	Св. апост. Якова, брата Господнього.
24	Сер.	Св. муч. Арефи, св. Афанасія.
25	Чет.	Св. муч. Маркіяна і Мартирія, св. муч. Анастасія.
26	П'ят.	✠ <i>Св. великомуч. Дмитрія мироточив.</i> , пр. Афанас.
27	Суб.	Св. муч. Нестора, Капітолини, Марка.
Нед. 20-а після св. Тройці. Гл. 3-й. Утр. єв. Іоан. 20 19—31. Лит. ап. Гал. 1, 11—19, єв. Лук. 7, 11—16.		
28	Нед.	Св. муч. Терентія і Неснили, св. муч. Параск. П'ятн.
29	Пон.	Мучнц. Анастасії, пр. Аврамія ростовськ.
30	Вівт.	Св. муч. Зиновія і Зиновії, мучнц. Анастасії.
31	Сер.	Св. ап. Стахія, Наркіса і Амплія.

Листопад (октябрь).

Дні не присутні.

1-го понеділок. *Покров Пресвятої Богородиці*
(Покрова).

5-го п'ятниця ☩ Іменини Наслідника Цесаревича.

21-го неділя. Возшествіє на престол.

22-го понеділок. Казанської ікони Пресвятої Богородиці.

Кватирі місяця.

- ☽ 1-го у 12 г. 4 хв. дня перша кватиря.
- ☾ 8-го у 11 г. 14 хв. ранку друга кватиря.
- ☾ 16-го у 9 г. 54 хв. ран. третя кватиря.
- ☾ 24-го у 12 г. 41 хв. ночі молодика.
- ☾ 30-го у 7 г. 16 хв. веч. перша кватиря.

Господарський календарь.

Шаткують та квасять капусту.

Орють на полі. Зривають чи копають бур'ян по межах.

Перекопують чи переорюють огороди. Садять часник, сіють петрушку, моркву, цибулю.

Збирають сливи, сушать їх або варять з їх павидло. Садять дерева. Роблять росаду з малини, смородини та акгросу. Обмазують дерево глиною. Молоде дерево обставляють соломною, очеретом чи бур'яном. Прикспують виноград.

Заносять бджоли в бжоляник.

Місяць *грудень* (ноябрь) має 30 день.

1	Чет.	Св. чудотв. і безср. Косми і Дем'яна.
2	П'ят.	Св. муч. Акиндина і Єлпидифора.
3	Суб.	Св. муч. Акепсима, Йосифа і Аїфала.
Неділя 21 після св. Тройці. Гл. 4-й. Утр. єв. Іоана 21, 1—14. Лит. Ап. Гал. 2, 16—20. єв. Лук. 8, 5—15.		
4	Нед.	Пр. Йоаникія Великого, св. муч. Никандра і Єрмея.
5	Пон.	Св. муч. Галактиона, св. Йони.
5	Вівт.	Св. Павла ісповід., пр. Варлаама.
7	Сер.	Св. муч. Іерона і з ним 33 муч., пр. Лазаря.
8	Чет.	✠ <i>Собор св. Архистратига Михаїла.</i>
9	П'ят.	Св. ап. Онисифора і Порфирія, пр. Матрони.
10	Суб.	Св. муч. Єраста, Олимпа, Родиона і інших.
Неділя 22 після св. Тройці. Гл. 5-й. Утр. єв. Іоан. 21, 15—25. Лит. Ап. Гал. 6, 11—18, єв. Лук. 16, 19—31.		
11	Нед.	Великомуч. Мини, Виктора і Викентія, св. Стефаниди.
12	Пон.	Св. Іоана милостивого, пр. Ніла.
13	Вівт.	✠ <i>Св. Іоана Златоустого.</i>
14	Сер.	☉ Св. апост. Филипа, св. Григорія Палами.
15	Чет.	Св. муч. Гурія, Сомона і Авива, св. муч. Димитрія.
16	П'ят.	<i>Св. апост. і євангел. Матфея, пр. Сергія.</i>
17	Суб.	Св. Григорія неокесар, пр. Никона і Лазаря.
Неділя 23 після св. Тройці. Гл. 6-й. Утр. єв. Мат. 28, 16—20. Лит. Ап. єфес. 2, 4—10. єв. Лук. 8, 26—39.		
18	Нед.	Св. муч. Платона і Романа.
19	Пон.	Св. пр. Авдія, пр. Варлаама печер.
20	Вівт.	Пр. Григорія Декаполита, св. Прокла.
21	Сер.	✠ Вхід у храм пресвятої Богородиці.
22	Чет.	Св. ап. Филимона і Архипа. Убіен. св. кн. Михаїла.
23	П'ят.	Св. Амфилохія і Григорія. ✠ <i>Св. кн. Александра Невського.</i>
24	Суб.	Св. великомуч. Єкатерины, св. муч. Августа.
Неділя 24 після св. Тройці. Гл. 7-й. Утр. єв. Марк. 16, 1—8. Лит. Ап. єфес. 2, 14—22 і одд. 9, 1—7. єв. Лук. 8, 41—56 і одд. Лук. 10, 38—42 і 11, 27—28.		
25	Нед.	Св. свящ.-муч. Климента, папи римськ., пр. Петра.
26	Пон.	Пр. Алипія, св. Інокентія, св. Якова.
27	Вівт.	Св. вел.-муч. Якова персіян.
28	Сер.	Св. муч. Стефана нового, св. Іринарха.
29	Нед.	Св. муч. Парамона, пр. Нектарія печ.
30	Пон.	✠ <i>Св. апостола Андрія Первозванного.</i>

Грудень (ноябрь).

Дні неprisутні.

14-го середа. Народження Цариці Марії Феодоровни.

21-го середа. Введення.

Кватирі місяця.

- 7-го у 2 г. 6 хв. ночі друга кватиря.
- 15-го у 6 г. 23 хв. ран. третя кватиря.
- 22-го у 12 г. 24 хв. ран. молодика.
- 29-го у 4 г. 18 хв. ночі перша кватиря.

Господарський календарь.

Дбають про топливо на зіму. Починають рубати дерево на господарські потреби та на продаж. Обвивають дерева на зіму. Молотять хліб. Орють під ярину, поки можна.

Місяць *студень* (декабрь) має 31 день.

1	Суб.	Св. прор. Наума, св. Филарета милост.
Нед. 25 після св. Тройці. Гл. 8-й. Утр. єв. Марк. 16, 9—20.		
2	Нед.	Св. прор. Авакума, пр. Афанасія печерськ.
3	Пон.	Св. прор. Софронія, пр. Сави звенигородськ.
4	Вівт.	✠ Св. <i>селикомуч. Варвари</i> , пр. Іоана Дамаскина.
5	Сер.	✠ Пр. <i>Сави освяченого</i> , св. Гурія казанського.
6	Чет.	✠ Святителя Николая, Мирликійського Чудотв.
7	П'ят.	Св. Амвросія медиолан., пр. Нила і Іоана.
8	Суб.	Пр. Потапія, св. ап. Сосфена, Аполоса і ин.
Нед. 26 після св. Тройці. Гл. 1-й. Утр. єв. Лук. 24, 1—12. Лит. Ап. єфес. 5, 9—19 і Гал. 4, 22—28, єв. Лук. 12, 16—21 і 8, 16—21.		
9	Нед.	✠ <i>Зачаття св. Анни.</i>
10	Пон.	Св. муч. Мина, Гермогена, пр. Фоми.
11	Вівт.	Пр. Данила стовпн., пр. Никона печерськ.
12	Сер.	Св. Спиридона, св. муч. Александра.
13	Чет.	✠ <i>Св. муч. Євстратія, Авксентія, Євгенія.</i>
14	П'ят.	Св. муч. Фирса, Левкія, Филимона і Калиника.
15	Суб.	Св. муч. Єлевферія, пр. Павла, св. Стефана.
Нед. 27 після св. Тройці. Гл. 2-й. Утр. єв. Лук. 24, 12—35. Лит. ап. Колос. 3, 4—11, єв. Лук. 14, 16—24.		
16	Нед.	Св. прор. Агея, св. Феофанії, св. муч. Марина.
17	Пон.	Св. прор. Данила і 3 отр. Ананії, Азарії і Мисаїла.
18	Вівт.	Св. муч. Севастіяна, св. Модеста, св. Флора.
19	Сер.	Св. Вонифатія, муч. Ілії, Полієвкта.
20	Чет.	Св. свящ.-муч. Ігнатія Богоносця.
21	П'ят.	Св. мунц. Юліячії, св. Петра, митр. київ.
22	Суб.	Вел.-мучнц. Анастасії, св. муч. Феодотії.
Нед. 28 після св. Тройці. Гл. 3-й. Утр. єв. Лук. 24, 36—53.		
23	Нед.	Св. 10 муч. в Криті, св. Павла неокес.
24	Пон.	Св. мученц. євгенії і Клавдії, пр. Николая.
25	Вівт.	✠ Різдво Госп. і Спаса нашого І. Х.
26	Сер.	✠ <i>Собор Пресв. Богородиці</i> , св. Іосифа.
27	Чет.	✠ <i>Св. апост. Стефана</i> , св. Феодора.
28	П'ят.	20 тис. муч. в Никодимії сожженних.
29	Суб.	Св. 14 тис. младенців в Вифлеемі ізбієнних.
Нед. 29 після св. Тройці. Гл. 4-й. Утр. єв. Іоан. 20, 1—10. Лит. ап. Галат. 1, 11—19, єв. Мат. 2, 13—23.		
30	Нед.	Св. мучнц. Анисії, св. Тимона, пр. Феодори.
31	Пон.	Пр. Меланії римлянки.

Студень (декабрь).

Дні неprisутні.

6-го вівторок. Николая Чудотворця. Іменини Государя Імператора.

25-го вівторок. *Різдво*.

26 і 27, середа і четвер—різдвяні свята.

Кватири місяця.

- ☺ 6-го у 7 г. 57 хв. веч. друга квартира.
- ☾ 15-го у 1 г. 13 хв. ночі третя квартира.
- ☉ 21-го у 11 г, 45 хв. веч, молодика.
- ☽ 28-го у 5 г. 55 хв. перша квартира.

Господарський налендарь.

Вигодовують птицю та свиней. Молотять хліб. Рубають та возять дерево з лісу. Вивозять сіно з болотяного місця. Набивають льодовні.

ПРО РЕФОРМУ КАЛЕНДАРЯ.

Земля обходить кругом сонця в 365 днів, 5 годин, 48 хвилин і 46 секунд. У простому році ми лічимо рівно 365 днів, а з лишніх годин за 4 роки виходить трохи не цілий день, через те четвертий рік буває високосним і має 366 днів.

Наш календарь зветься Юліянським, бо його зложив Юлій Цезарь ще до народження Христового. Цей календарь уживався в Європі до 1582 року, а в тому році римський папа Григорій XII вирахував, що починаючи з Никейського собору (325 р.), календарь спізнився на 10 днів. Помилка виходить через те, що додаючи до високосного року один день, ми лічимо на кожний із чотирьох років по 6 годин лишку, замість 5 г. 48 хв. і 46 секунд. Щоб виправити ту помилку, папа Григорій XII звелів додати до ліку днів ще 10 і лічити, наприклад, 1-й день місяця 11-м, а другий—12-м. А щоб і надалі обминути помилку, звелів з кожних 400 років викинути три високосних, то-б-то лічити в їх по 365 днів. Цей календарь зветься Григоріанським, і його уживає тепер Західна Європа. Лічба по йому зветься *новим стилем*. Ми вживаємо Юліянський календарь, то-б-то *старий стиль*, котрий тепер спізнився проти нового стилю на 13 день.

Отже і в Григоріанському календарі є помилка на 2 дні, бо папа Григорій XII примінявся з своїм календарем не до року народження Христового, а до Никейського собору.

В 1899 р. була наряджена в Петербурзі астрономична комісія, котра розглянула справу календарів. Вона порішила, що не варт міняти Юліянський кален-

дарв на Григоріянський, бо в обох їх є помилка, а визнала потрібним змінити старий календарь так: 1) у прстих роках лічити, як і раніш, по 365, а у високосних по 366 днів, а високосними роками лічити всі роки, яких числа діляться на 4 без остачі, опріч тих, котрих числа діляться без остачі на 128. 2) До тепершньої лічби днів додати 14.

Пости та мнясниці.

5 січня п'ятниця переддень Богоявлення (Голодна Кутя).

Від 5 березня до 22 квітня великий піст та страсний тиждень.

Від 17 до 29 червня—Петрівка.

Від 1 до 15 серпня—Спасівка.

29 серпня—Усікновення голови Іоана Хрестителя.

14 жовтня—Воздвиження св. Хреста.

Від 15 грудня до 25 студня—Пилипівка,

Всеїдні середи та п'ятниці: з 25 студня до 7 січня, окрім Голодної Куті 5 січня; від 11 до 17 лютого від 22 до 29 квітня (великодний тиждень); від 10 до 17 червня.

У які дні не можна вінчатися.

1. У переддень середи, п'ятниці, неділі, свята та на передодні возшествовія на престол та коронування Імператора.
2. На масниці, у великий піст, та на великодному тижні.
3. У Петрівку, в Спасівку, в переддень Головосіка та на самого Головосіка.
4. У Пилипівку та Різдвяними святками [аж до 6-го січня].

Почтові правила.

По почті можна пересилати: прості листи, заказні листи, бандеролі, гроші й пакунки.

Прості листи бувають одкриті й закриті.

Щоб мати більш певности, що лист дійде туди, куди його послано, треба посилати його заказним, то-б-то прикладати до листа ще одну марку на 7 коп. (незалежно від того скільки лист важить) і, здаючи чиновникові, відібрати росписку. Ділові бумаги, фотографічні та інші картки, книжки і всякі друковані чи й писані папери можна пересилати бандеролями, коли в їх не вложено листа або не зроблено якої листовної приписки; бандероль кладеться в конверт або обгортується в папер, але не заклеюється, щоб можна було провітрити, чи немає там листування. Гроші можна посилати або в закритому конверті або ж переводом, здаючи їх на почті під росписку.

Такса на пакунки.

За пакунки треба платити;

Вага пакунків.	В 1-му поясі (європейська Росія).		В 2-му поясі (Західна Сібір, Туркестанський край і Закаспійська область).		В 3-му поясі (Східна Сібір).		Між сусідніми поясами.		Через один пояс.	
	Р.	К.	Р.	К.	Р.	К.	Р.	К.	Р.	К.
а) до 2 хунтів . . .	—	25	—	35	—	45	—	45	—	65
б) од 2 до 7 хунтів .	—	45	—	65	—	85	—	85	1	25
в) од 7 до 12 хунтів	—	65	—	95	1	25	1	25	1	85
г) вище 12 хунтів треба платити з кожного хунта. . .	—	5	—	10	—	15	—	15	—	20

За росписку не платиться.

Перевод грошей по поchtі. За перевод треба платити: до 25 р.—15 коп., більш 25 руб. до 100 руб.—25 коп. од 100 до 125 руб.—40 к. і од 125 до 1000 руб.—50 к.; Коли переводяться гроші по телеграфу, треба платити стільки, як за телеграму у 20 слів.

Скільки треба платити на поchtі вагового:

1. За закритого листа з кожного лоту 7 коп.
2. За одкритку 3 "
3. За бандерольну посилку з кожних 4 лотів 2 "
4. За цінні та грошові пакети з кожного лоту по 7 "
5. За повідомлення, що заказного або грошового листа одержано 7 "
6. За пересилку грошей (монети) в шкуратяних пакунках з кожного хунта по таксі на посилки.

Плата за телеграму: а) в межах Європейської, або Азіятської Росії за кожне слово 5 к. б) За телеграму в иншу державу, або коли телеграма пересилається з Європейської Росії в Азію, або навпаки, за кожне слово 10 коп., в) в городі за кожне слово 1 коп.

До того ще за кожну телеграму береться окремо 15 коп. плати.

Плата на залізниці.

За проїзд в II класі плата у півтора рази більша, а у I-му у два з половиною рази більша, як у III-му. На дитину з 5 до 10 літ береться $\frac{1}{4}$ билета.

Увага. Коли пасажир, купивши билета, захоче їхати не на тому поїзді, який в билеті зазначено, то повинен заявити про те начальникові станції, щоб билет не втерав сили. Начальник стан-

ції покладе на билеті штемпеля. Потім, як уже пасажирові прийдеться сідати на той поїзд, який йому потрібен, він мусить знову з явити билета в касі, щоб зазначено було, з яким поїздом пасажир їде.

Царська родина.

Його Імператорське Величество, Государь Імператор **Николай Александрович** народився року 1868, травня 6-го.

Її Імператорське Величество Государиня Імператриця **Марія Феодоровна**, царева мати, народ. року 1847, грудня 14-го.

Її Імператорське Величество, Государиня Імператриця **Александра Феодоровна**, народ. року 1872, травня 25-го

Його Імператорське Височество Наслідник Цесаревич і Великий Князь **Алексій Николаевич**, народ. року 1904, липня 30-го.

II.

Астрономичні відомости.

Сонце більше від землі в 1253000 раз.

Місяць менший від землі в 49 раз.

Поперечник землі має 12756 кильометров ¹⁾—12000 верст.

Від землі до сонця 149—151¹/₂ мильйон кильометрів.

Місяць оббігає землю в 27 днів і 8 годин.

Від землі до місяця 386000 кильометрів.

Наша земля—планета. Ми знаємо ще ось які планети: Меркур, Венус, Марс, Юпитер, Сатурн, Уран, Нептун.

¹⁾ Кильометр—468 саж. 2 ар. 1 верш., а метр—1 ар. 6¹/₂ верш.

Меркур—менший від землі в 19 раз; від сонця до Меркура 54 мильйони верст. Поперечник його 4800 верст. Він оббігає сонце за 87 день 23 години і 15 хв.

Венус—менша від землі в 10 раз. Оббігає сонце в 224 дні 16 год. 49 хвил. і 8 сек.

Марс—менший від землі в 7 раз. Оббігає сонце в 1 рік 321 день і 7 годин.

Юпитер—в 1289 раз більший від землі; оббігає сонце в 11 років 314 днів і 8 годин. Від сонця до його 725 мильйонів верст.

Сатурн—більший від землі в 654 рази; оббігає сонце в 29 років 166 днів і 6 годин.

Уран—більший від землі в 87 раз, оббігає сонце в 84 роки і 6 днів.

Нептун—більший від землі в 105 раз; оббігає сонце в 168 років 286 днів.

Про землю і про племена людські.

Части світа: Європа, Азія, Африка, Америка та Австралія.

На світі є всього суходолу 136.980 тисяч квадратів. кильометрів, води 372.970 тис. квадр. кильом., а разом 509.950 тис. кв. кильсм.¹⁾

Люди всього світу поділяються на такі племена або раси:

- I. Біла або кавказька раса.
- II. Жовта або монгольська раса.
- III. Малайська раса.
- IV. Червона раса.
- V. Чорна раса

¹⁾ Квадратовий кильометр—92 десятиви.

Найвидатніші держави на світі.

НАЗВА ДЕРЖАВИ.	Земля в кильом.	Скільки народу.
Європа.		
Австро-Угорщина з Боснією та Герцоговиною	625.518	45.405.267
Андора (республ.)	452	5.231
Бельгія	29.456	6.896.079
Болгарія	96.345	3.744.283
Великобританія (Англія, Шотландія та Ірландія)	314.339	41.609.091
Англійські землі в Азії .	4.860.000	295.213.000
Африці, Америці та Австралії	23.969.661	61.046.909
Всього в Великобританії .	29.044.000	397.872.000
Германія	540.743	56.367.178
Германські землі в Африці	2.352.860	2.547.000
Всього.	2.893.603	58.914.178
Греція	64.679	2.433.806
Данія з феррерськими островами і колоніями .	232.665	2.584.279
Італія	286.682	32.961.247
Італійські землі в Африці	247.300	329.616
Всього.	533.982	33.290.863
Іспанія	504.552	18.608.086
Іспанські землі в Африці.	35	10.412
Всього.	504.587	18.618.498

НАЗВА ДЕРЖАВИ.	Земля в квильом.	Скільки народу.
Крит	8.618	310.362
Люксембург	2.586	236.543
Монако	1,5	15.180
Нидерланди (Голандія)	1.346.206	43.629.181
Португалія	88.954	5.021.657
Землі в Азії	19.918	850.900
в Африці	2.126.130	407.143
Всього.	2.235.002	6.279.700
Румунія	131.957	5.912.520
Сан-Марино (республіка).	61	9.535
Сербія	48.303	2.579.842
Турція вкупі з землями в Азії та в Африці.	2.969.500	24.028.900
Чорногорія	6.080	227.841
Швеція і Норвегія	769.339	7.438.784
Швейцарія з озерами	41.346	3.325.028
Франція.	536.464	38.961.945
Землі в Азії	663.509	18.073.000
в Америці	81.993	449.390
Всього.	1.281.996	57.484.335
А з і я.		
Авганистан	558.000	5.000.000
Аравія незалежна	2.289.208	1.100.000
Китай	11.138.880	330.130.000
Корея	218.650	5.713.244
Персія	1.645.000	9.000.000
Схам	663.000	6.320.000
Японія	417.412	47.608.875

НАЗВА ДЕРЖАВИ.	Земля в кильом.	Скільки народу.
Африка.		
Абисинія	540.000	4.000.000
Єгипет	994.300	9.821.045
Конго	2.522.780	30.000.000
Мароко	439.240	8.000.000
Сахара (незалежна). . .	6.065.500	2.500.000
Триполі, Турецька земля .	1.033.400	1.000.000
Америка.		
Аргентинська республ. . .	2.885.620	4.926.913
Боливія	1.658.119	1.853.400
Бразилія	8.337.218	14.333.915
Венецуела	1.197.069	2.444.816
Колумбія	1.330.875	3.878.600
Мексика	1.987.201	13.604.923
Перу	1.769.804	4.559.550
Сполучені Американські Штати	9.383.029	76.303.387
Австралія та Океанія.		
Британські землі	8.199.944	5.187.600
Німецькі	243.819	448.090
Нідерландські	394.780	240.000
Французські	27.719	90.000
Сполучених Штатів	16.709	134.000

ВІДОМОСТИ ПРО ЄВРОПУ.

Європа займає 9.620 тис. квад. кильометрів, де живе 379 милліонів народу.

Народи в Європі: славян 106 мильйонів, німців 105 м., романського плем'я 99 м., мад'яр 7 м., євреїв 6 м., финнів 5 м., турків та татар 5 м., литвинів 4 м., греків 3 м., кельтів 2 м., албанців 1 м., басків, циган та инш.—кожного менш мильйону.

Грамотних на 100 душ народу: в Німеччині 98, Англії 90, Франції 85, Австрії 52, Росії 16.

Учнів на 100 душ народу: в Швейцарії 19, Німеччині 18, Англії 16, Швеції та Норвегії 15, Франції 15, Нидерландах 14, Бельгії 13, Австрії 12, Іспанії 10, Італії 9, Росії 3, Турції 2.

На 100 душ умірає: в Швеції 17, Данії 18, Англії 19, Финляндії 20, Швейцарії 21, Франції 22, Росії 35.

Із 1000 народженців умірає до 5 літ: в Швеції 180, Данії 210, Англії, Финляндії 260, Швейцарії 280, Франції 300, Росії коло 500.

З цього ми бачимо, наскільки у нас, мало освічених, помірає більше народу, як по других державах, де освіта, а через те й життя людей стоїть далеко краще.

Про Російську державу.

До російської держави належить усієї землі в Європі та Азії 407.329 кв. миль, або 22.434.392 кв. кильометр. або 19.713.152 квад. верст. З тієї землі хіба $\frac{1}{4}$ частина лежить в Європі, $\frac{3}{4}$ у Сібірі та в

середній Азії. За останніх сто літ людей в Росії побільшало мало не в троє, по переписі 1907 року в Росії було вже 129.214.113 душ. З цього величезного числа людей

в губерніях російських	71.808.199
на Україні	22.380.551
в Царстві Польському	9.442.590
на Кавказі	9.723.553
в Сібірі та на Сахаліні	5.731.732
в 5 областях степових	3.415.174
в Туркестані і Закаспійській області з Амудар'їнським одділом і Памиром . . .	4.175.101
Російських підданих в Хиві та Бухарі .	6.412
у Великому князівстві Финляндському . .	2.527.801

Якої віри ті люди, що живуть в Росії.

	Обох полів.	‰
Православних	87.123.604	69,3
Магометан	13.906.972	11,1
Католиків.	11.509.809	9,9
Іудеїв	5.215.805	4,1
Протестантів	3.769.756	3,0
Старовірів та сектантів	2.204.596	1,8
Вірменів григоріян	1.179.266	0,9

Як поділяються люди в Росії по станах (по сословіях).

	Обох полів.	‰
Дворян та чиновників	1.850.288	1,5
Духовних	588.487	0,5
Почесних громадян	342.927	0,3
Купців	281.179	0,3
Міщан	13.386.392	10,7
Селян (хліборобів)	96.916.644	77,1
Військових козаків.	2.918.842	2,3

Україна.

Україна в межах Росії сягає на 510 тисяч квадрат. кілометрів. Це виходить без малого 450 тисяч кв. верст, або коло 47 мільйонів десятин*).

Україна ділиться на такі частини: Україну Правобочну (по праву руч Дніпра), Україну Лівобочну (по Ліву руч Дніпра) і Україну Степову (в степах коло Чорного моря). Правобочна Україна складається із губерній: Київської, Подільської, Волинської. Лівобочна—із Полтавської, Чернігівської і Харківської. Степова—із Катеринославської, Херсонської і Тавричеської. Чернігівська і Тавричеська належать до України не цілком, а частинами.

Землі східної Галичини, заселені русинами, досягають коло 55 тисяч кв. кілометрів, або більше, як п'ять мільйонів десятин.

Окрім того українці в значному числі живуть іще: в Кубанській області, в Бесарабії, в Донщині, в Вороніжській, Ставропольській, Курській, Гродненській та Люблинській губерніях.

По всій Україні пахоти можна налічити тільки трохи більше, ніж на половину всієї земельної площі. Інша земля занята іншими угіддями ось як: оселі, садки і огороди 2.619, пахоть 24.550, луки 6.601, ліс 5.576, інша удобна земля 4.390, всієї удобної землі 43.736, землі невдобної 2.894 тис. десятин.

*) Ці відомости беремо із статті: «Про землі, з яких складається Русь-Україна і про людність, яка її заселяє» Л. В. Паллаки, «Рідний Край» 1906 р.

В Східній (русинській) Галичині на найголовніші земельні угіддя припадає:

	Десятин.	В 0/0/0
Під оселями (з садками і огород.) коло .	248.800	4,8
На пахать	2.307.000	45,6
„ сінокіс	568.900	11,3
„ ліс	1.201.600	23,7
„ випаси	480.700	9,6
„ неудобну землю	253.000	5
<hr/>		
Вся земельна площа	5 060.000	100

На земельній площі Русі-України, по перепису 1897 року, всієї людности налічено 23 мил. 521 тис. з лишком душ; на 1 кв. верству приходиться 52 людини,—себ-то на 1 людину припадає коло 2 дес. всяких земель, а самої пахатної землі (її коло 24.550.009), на 1 людину прийдеться всього 1 дес. з невеличким лишком.

По окремих частинах України вийде так:

	Просторність в тисяч. десятин.	Людність в ду- шах.	приходиться людности на 1 кв. в.	ДЕСЯТИН. Земельн. площі.	На 1 душу пахати.
Правобочна Україна .	14.780	9.605.540	65	1,5	0,78
Лівобочна „ .	14.258	7.626.438	55	1,8	1,3
Степова „ .	17.592	6.289.049	36	2,8	1,5
<hr/>					
В 3 частин. України .	46.630	23.521.027	52	2	1,05

З 23 мил. 521 тис. всієї людности в 3 частинах України,

українців налічено по перепису 1897 р. коло 17 мил.
5 тис. душ.

Г У Б Е Р Н І І.	Число жителів.		Приходиться.		Десятин.	
	Всієї люд- ности.	Українців.	Укр—ів на 100 десят. людини.	Людн. на 1 кв. в.	Удобн. зем.	На 1 душу пахати.
Полтавська . . .	2.794.727	2.583.000	93	64	1,56	1,08
Подільська . . .	3.031.513	2.442.819	81	82	1,17	0,85
Харківська . . .	2.509.811	2.009.411	81	52	1,87	1,03
Київська	3.576.125	2.819.000	80	80	1,15	0,77
Волинська	2.997.902	2.095.537	70	47	2,02	0,72
Катериносл. . . .	2.112.651	1.456.369	69	38	2,49	0,96
Чернігівська . . .	2.321.900	1.226.072	66	50	1,94	0,96
Херсонська	2.732.832	1.462.039	53	42	2,27	1,4
Тавричеська . . .	1.443.566	611.121	42	27	3,44	1,7

По 9 губ. 23.521.027 17.005.368 72 52 1,86 1,05

Найрясніш українців у Полтавській губ., бо їх там упадає 93 душі на 100 жителів взагалі. За Полтавською губернією стоять правобочні: Подільська й Київська і Лівобочна—Харківська.

По інших губерніях українці живуть в такому числі:

Губернії і області.	Число жит. в тис. душ.		Приходиться.			
	Просторінь в тисяч. десят.	Всієї люд- ности.	Українців.	Укр—ців на 100 душ. всієї людн.	Людн. на кв. вер.	Десят. зем. площі на 1 душу.
Кубань	8450	1919	909	47	24	4,4
Вороніж. губ. . . .	6024	2546	916	36	44	2,4
Ставр. губ.	5490	876	320	35	17	6,3
Донщина	15038	2576	720	28	18	6,0
Курська губ.	4246	2397	528	23	59	1,8
Гродненська губ. .	2224	1603	362	23	75	1,4
Бесарабія	4058	1933	380	22	50	2,1
Люблинська губ. .	1538	1159	196	17	78	1,3
По 8 губ.	47068	15009	4331	29	33	3,1

Окрім того українці живуть ще в губерніях: в Саратовській 149 тисяч, Астраханській 133, Самарській 119, Оренбургській 42, в губ. Царства Польськ. (окрім губ. Люблин. і Гродненск.) 139, На Кавказі (без Кубані і Ставроп. губ.) 84, в губерніях і областях Сибірі 223, в областях середньої Азії 102, всих 991 тисяч.

Вся цілокупність людей української нації в Росії вийде таким, побитом, 22 мил. 326 тисяч душ обох полів по переписі 1897 року.

В переписі 1897 року видно, що на Україні живуть ось які народи:

	Душ обох полів в тисячах.	0/0 загальн. числа люд- ности.		Душ обох полів в тисячах.	0/0 загальн. числа люд- ности.
Українців	17.005	72 ⁰ / ₀	Болгар	66	0,3
Великоросів	2.763	12 ⁰ / ₀	Чехів	35	0,2
Євреїв	1.918	8 ⁰ / ₀	Армян	11	0,05
Німців	490	2 ⁰ / ₀	Караїмів	8	0,03
Поляків	390	1,0 ⁰ / ₀	Турків	7	0,03
Білорусів	220	0,9	Циган	3	0,01
Татар	217	0,9	Естів і литвинів	2	0,01
Молдаван	187	0,3	Всіх інших	129	0,05
Греків	76	0,3			

Грамотні в 0/0⁰/₀ до всієї людности.

НАРОДНОСТІ.	По губерніях.			По Правобоч. Україні.		
	Київськ.	Подільськ.	Волинськ.	Всі грамотні	В тому числі.	
					Чолов.	Жінок.
Українці	10,4	10,4	9,3	10	19	2,5
Великороси	56	45	37	54	57	38
Поляки	52	30	26	43	49	34
Німці	52	72	38	41	42	40
Чехи	68	60	79	61	64	54
Євреї	35	34	33	24	48	22

Хронологичний огляд історії України.

	Роки від Р. Х.
Князь Олег оселився в Києві	883
Игорь князував	913—945
Після Игоря князувала жінка його Ольга і син Святослав. Святослава вбито.	972
Володимир, син Святослава, звоював Червень, Перемишль і інші міста, з кот- рих склалося князівство Галицьке	981
Володимир охрестив Кіян.	988
Умер Володимир	1015
З того часу почалися усобиці князів і тяглися в XI, XII, і XIII століттях. З дру- гої половини XI століття з'явилися Печені- ги, дика азійська орда, захопили степи від Дону до Дунаю і безперестанно нападали на Руську землю. Останній раз Печеніги напали на Київ	1036
Після Печенігів захопили степи По- ловці.	
Смерть князів Бориса і Гліба	1019
Смерть князя Ярослава	1054
Князь Володимир Мономах мирив кня- зів і при йому Русь трохи відпочила; він князував	1113—1127
Суздальський князь Андрій Боголюб- ський зруйнував Київ	1169
Битва з татарами на річці Калці	1224
Батий, хан татарський, зруйнував Київ.	1240
Батий звоював Волинську, Галицьку і Подільську землі	1241
Умер Данило Галицький	266
В XIV столітті на Русь напали Ли-	

говці під приводом князя Гедимина, а за Роки від Р. Х. часів литовського кн. Ольгерда до Литви прилучений був Київ і землі князівств Чернигівського і Сіверського. У Києві на- ставлено князем Володимира Ольгердовича і Україна стала володінням литовським.

Польський король Казимир напав на Литву 1365

В кінці XIV, в XV і XVI століттях литовці воювались з поляками. Землі Галицькі відійшли до Польщі в кінці XIV століття. Тоді королем у Польщі був Казимир Великий.

Битва Дмитрія Донського з татарським ханом Мамаєм 1380

Тохтамиш напав на руські землі 1382

В початку XV століття на Литву і Польщу напали німці.

Татари кримські пограбували Київ і спалили його з усіма церквами. Тоді в Києві був намісником литовського князя Іван Алгимунтович, князь голшанський 1416

Київськими землями керував Олелько Володимирович 1440—1455

Син Олелька Семен керував Києвом. 1455—1471

Після смерти Семена Олельковича литовський князь Казимир повернув князівство Київське у воєводство і завів у йому закони й розправу такі, як у Литві. Київським воєводством керував Мартин Гастольд, литовець.

Менгли-Гирей, хан кримський, прихильний до російського князя Івана, на-

пав на Київ, полонив воєводу Івана Хот-Роки від Р. Х. ковича, а князеві Іванові одіслав у подарунок золотий дискос та чашу з Софійського собору. 1482

Менгли-Гирей удруге напав на Київ і на землю Чернігівську 1493—1498

З кінця XV століття починаються суперечки у московських князів з литвою та поляками. Москві помагала кримська орда і не раз руйнувала українські землі.

Історія згадує про козаків не раніш XV століття.

Запорізьку січ упорядив Остап Дашкович в початку XVI століття. Після Дашковича отаманом козаків був Венцеслав Хмельницький, далі вельможний литовський князь (нащадок Св. Володимира) Дмитро Вишневецький.

Литва злучилася з Польщею на Люблинському сеймові і воєводство Київське зосталось у великому князівстві литовському 1569

Король Польський Сигизмунд Август дав привилеї українцям. 1563, 1568, 1569

Козаки помагали Іванові, Молдаванському господареві, воювати з волохами і турками 1574

Татари напали на Волинь 1575

Королем Польщі став Степан Баторій; він дав козакам військовий розпорядок, а отаманові їхньому Рожинському—гетьманські клейноди 1575

Отаманом козаків став Шах; під його приводом козаки воювали з Молдавією 1577

Сеймъ зробив постанови, щоб прибор- Роки від Р. Х.
кати козацьку волю 1590

Козаки не послухались тих постанов і того ж року зруйнували Вороніж, пограбували скілька турецьких кораблів, дійшли до Малої Азії, спалили Трапезунд, Синоп і вернулися в Січ з багатою здобиччю. Тоді козаків було тисяч із двадцять.

За часів короля Сигизмунда III виникла унія 1596

Козаки вибрали гетьманом Павла Наливайка і розбили біля Черкас польське військо 1596

Наливайко пішов на Волинь, спалив Слуцк, Могилев, взяв Білу Церкву, а під Лубнями його подужали поляки, полонили, одвезли в Варшаву вкупі з полковниками Лободою, Мазепою і Кизимом і спалили в мідному бику. З того часу значно побільшали утиски і кривди поляків на Україні, вони робили, що хотіли,—мучили, убивали людей, а церкви оддавали жидам в аренду.

Запорозці пограбували і спалили Варну. 1605

Гетьманом став Петро Конашевич Сагайдачний 1606—1622

Польський уряд видав закон, щоб знищити козаків і щоб коронний гетьман поводився надалі з ними, як з розбишаками. Конашевич не звертав уваги на те і взяв Кафу 1612

Потім козаки прийшли на анатолійський турецький берег, сплюндрували його, знов спалили Трапезунд, пограбували ку-

- пецькі кораблі, одняли у турецького паші три Роки від Р. Х.
галери, а його самого прогнали. Отаманами
у козаків були тоді Самійло Кушка та Бо-
родавка 1616
- Конашевич допомагав полякам воювати
з Москвою 1618
- Конашевич допомагав полякам у війні
з турками біля Цецори і біля Хотина . . 1620, 1621
- Битва біля Крилова та Курукового озера 1625
- При Конашевичу стихли були на Укра-
їні утиски від поляків, а після його смерти
знову почалися. Тоді запорозці вибрали
отаманом Тараса Трясила і біля Переяслова
розбили поляків. Та битва зветься Тара-
совою ніччу. Після неї козаки прогнали
поляків з більшої частини України. 1628
- За часів Конашевича Київські митро-
полити Іов Борецький та Петро Могила
багато зробили для просвіти на Україні.
- Умер Сигизмунд III, вибрано королем
Владислава; він розширив права козацькі. 1632
- Знову козаки повстали протів поляків
під приводом Павлюка, та поляки подужа-
ли їх 1637
- Козаки билися з поляками і подужали
їх під приводом отаманів Степапа Остря-
ниці і Гуні 1638
- Богдан Хмельницький подавсь на Запоріжжя 1647
- Богдан Хмельницький з козаками та
з татарами виступив на Україну 1648
- Битва над річкою „Жовті Води“ 1648
- Битва під Корсунем і повстання по
всій Україні 1648

Битва над річкою Пилявою	1648
Зборовська битва і мир	1649
Битва коло Берестечка та Білоцер- ківські умови	1651
Козацька рада в Переяслові 8 січня	1654
Хмельницький умер	1657
Умова Виговського з поляками в Га- дячі	1658
Виговський зрікся гетьманства	1659
Юрій Хмельницький зрікся гетьман- ства	1663
Гетьманом Правобочної України став Тетеря, а Лівобочної—Брюховецький	1663
Тетеря зрікся гетьманства. Гетьманом зробився Опара, а після його—Дорошенко	1665
Андрусівська умова з поляками	1667
Брюховецький підняв повстання проти Москви	1668
Козаки убили Брюховецького в Опшні	1668
Рада в Глухові	1669
Гетьманом став Самойлович	1672
Дорошенко зрікся гетьманства	1676
Гетьманом став Іван Мазепа	1687
Умер Дорошенко	1698
На Запоріжжі під приводом Петрика почалося повстання проти панів та проти Москви	1692
Искру та Кочубея покарано на смерть	1708
Битва коло Полтави 27 червня	1709
Умер Мазепа 22 серпня	1709
Вибрано гетьманом Скоропадського	1708
Царь московський прислав генерала Вельямина з шістьма офіцерами пра- вувати в Гетьманщині	1722

Перше велике повстання гайдамаків на правому боці Дніпра	Роки від Р. Х.	1734
Цариця Катерина назначила правувати в Гетьманщині графа Рум'янцева і колегію		1764
Друге велике повстання гайдамаків під приводом Залізняка		1768
Зруйновано Запорозьку Січ		1775
Перший поділ Польщі		1772
Гетьманщину поділено на губернії		1783
Антін Головатий знову зібрав запорожців і воював з турками. За те російське правительство дозволило їм оселитися на Кубані та на Тамані		1792
Загинуло кримське ханство		1783
Третій поділ Польщі		1795

УКРАЇНЬСЬКА МОВА.

Приходилось вам чути, що нашу українську мову звуть простою, „мужичою“. Вивчіться селянин трішки читати по „московськи“, де-які слова вимовляти „по московськи“ і дума, що так именно й слід, так „краще“ казати. От,—каже, й пани у городі то більш по московськи балакають, тай книжки все більш тією мовою писані і у школі учитель „по московськи“ вичитував...

І починають прості темні люди цуратись свого рідного слова, своєї батьківської української мови.

Приїде чоловік до дому то ще так-сяк,—то діти, то жінка, то стара мати навертають на рідну мову; а вже в город попаде,—то там треба язика ламати „по-панськи“, „по вченому“, „по московські“ вимовляти... бо ще засміють, скажуть „мужва необразована“. А від „грамотіїв“ іноді можна й таке почути: „на що ото й книжки, й газети починають писати простою, українською мовою. Хіба мало тієї російської. Вона й більш розвита; книжок і газет усяких на їй більше, а привчитись її розуміти—то вже не така трудна річ!.. Он наш писарь як чита,—настоящій городянський ланич“.

Як-же його бути після цього простому, неосвіченому чоловікові з дідівською українською мовою: серце його порива до своєї рідної мови, а він ні в школі, ні від сільських „грамотіїв“, або в городі—може й *слова доброго* не чув про неї?!

Коли звернутись до життя усіх народів, то бачимо, що кожний з їх має свої особисті духовні сили: їх він любить, їх розвива, і вони виливаються у кожного народу—в його рідній мові, рідних піснях, музиці, малюнках, визирунках і инш. І у тому окрому духовному життю кожного народу найширше місце займає *мова*: чим більш, вільніше розвиваються духовні сили окремих народів, тим більше росте й розвивається його рідна мова. Занедбати, не розвивати свої природні духовні сили—це було-б все одно, що не дати якій рослині виявити усю свою силу, усю свою красу, не дати змоги розцвісти чудовим пишним цвітом. Кожний чоловік повинен розвивати усі свої природні духовні сили; так само кожний народ має право і мусить розвивати сили усього народу...

Так воно є у життю усіх народів. Так є і в життю усіх слав'ян, до сім'ї яких належить і наш український 25-ти мільйонний народ.

У слав'ян була колись одна мова—слав'янська. А далі, з тієї однієї мови пішли розвиватись окремі мови у різних слав'янських народів. І тепер вже ми бачимо зовсім окремі мови: болгарську, сербську, чеську, московську, польську, нашу рідну українську і інші.

Коли, наприклад, болгарський народ з тієї-ж самої слав'янської мови, розвиваючи свої духовні сили—виробив свою гарну рідну мову, то невже один з найбільших слав'янських народів—український—не має сили виробити й розвинути свою мову, щоб вона цілком відповідала душі й вдачі цього народу? Звісно, має...

І він уже добре її виявив...

Не дивлячись на те, що за останні 250 років життя України скрізь була заведена московська мова, і по школах, і по книжках,—народня душа, її велика сила збереглась. Колись вона виявлялась у чудових народніх думках. Від року 1798 вони почала вилитись в українським письменстві (від Котляревського). Чим далі, українська мова і в нас і за кордоном—в Галичині та Буковині все більш виявляє життя, сили й краси.

Тепер, коли починається нове життя усіх народів Росії, усі щирі сини українського народу повинні дбати, щоб українська мова розвивалась і ширилась від краю й до краю по всій Україні; треба, щоб кожний українець не забував своєї рідної мови, бо це його душа, яку він повинен кохати. Хай кожний знає й розуміє иньші мови, алеж над усіма повинна

бути своя, рідна українська, як казав і наш бажаний Тарас Шевченко:

І чужому навчайтесь, Бо хто матір забуває,—
Й свого не цурайтесь, Того Бог карає.

Треба добре пам'ятати, що прийдеться багато дбати, щоб вільно й широко розвилась мова, йдучи з самої глибини народньої душі. І так воно було у всіх народів, коли їм приходилось простонародню мову розгортати, виробляючи літературно-наукову. З початку де-які слова приходилось і другим народам брати у ближчих мов, користуватись ними.

Поки-ж це робиться, поки увійдуть в життя де-які нові хоч і гарні слова, узяті й з самісенього народнього джерела—ми їх не зовсім розуміємо, а іноді прямо ганьбимо, не розібравши добре,—чі вони для нас рідні, чі зовсім не годящі.

Таке ми бачимо тепер в життю української мови.

Частенько ми чуємо нарікання на ту мову, якою пишуть українські письменники за останні часи; ще більш нарікають, а іноді й прямо лають мову наших закордонних братів, Галичан і Буковинців.

Не звикли ми до української книжки, або до української газети; не бачили ми цих книжок по школах, по гімназіях; не призвичаїлись їх читати. Аджеж ми живемо й на селі, або буваємо там, чуємо нашу народню мову й сами балакаємо нею з селянами про усякі щоденні селянські справи.

Ми любимо читати Шевченка, Квітку, розуміємо їх добре; от і думаємо, що добре знаємо українську мову.

Треба добре пам'ятати, що українська мова не тільки та, що чуємо від простого селянина, далеко не *вся* вона й у нашого славного й великого Тараса, або Квітки:—у їх творах чудова мова, тільки це *неве-*

личка частина надзвичайно багаті української мови 25 мільйонного народу. Так само не тільки ж російська мова та, яку можна чути на селі Московської або Орловської губернії; не та тільки, якою писав Кольцов, або Пушкін; їх чудовими творами виявлялась частина тієї великої язикової сили, яка зветься російською, або московською мовою.

Виходячи з самісенкої глибини народнього життя, народньої душі,—мова росте, розвивається поруч з тим, як росте й розвивається народ і його культура взагалі. Так було у всіх народів, так було з московською, так є й з українською мовою.

Коли на протязі 250 років уживались усякі заходи, щоб знищити усе, що відрізняло українців від москалів, коли нам дано цілком російську школу, російську книжку; коли українська інтелігенція обмосковилась,—ніде було широко розгортатись духовним силам нашого народу, нашій мові. Тільки красне письменство, (як кажуть, „изящная литература“), на протязі 100 років потрошку збільшилось. І духовні скарби нашого письменства тепер признають вчені різних країв і народів.

Алеж і про цю літературу, і про мову, наскільки вони вже розгорнулись у нас на російській Україні, ми знаємо мало, нас не вчили їй ніде.

Треба правду казати, що й розгорнулась вона за ці 100 років не так, як повинна була б, коли б мала кращі обставини за для свого розвитку, коли б розвивалась вона роботою не окремих людей, а усього народу.

Тепер українській народ тільки підходить до того, щоб широко й вільно розгортакчи своє життя, свої бажання, усі свої сили,—вільно розгорнути свою мову... От через що тепер, коли ми чуємо, або читаємо не

знакоме нам слово, повинні дуже обережно віднестися до його, рішаючи, чи воно справді наше українське, чи це щось чуже; може іноді воно здається чужим через те, що ми його не знаєм, або в нашому селі, повіті, воно не вживається, або можна чути його дуже зрідка.

Треба пам'ятати, що українській 25 мільйонний народ живе на дуже великому обширі землі, має різні „говори“, у його є чимало таких слів, які вживають в одній країні, не вживають у другій і чимало є й таких слів, які виробились за останні 20—30 років на ґрунті цілком народнім, алеж, яко слова культурні, відносяться до річей наукових, мало відомих простому людові—через те на селі їх не можна почути і вони нам спершу здаються незрозумілими, ми їх не знаємо, не любимо їх, боїмось... Пройде не багато часу, діти наші будуть добре знати, звичайно будуть змалку чути ці слова,—і вони будуть здаваться їм рідними. Так було у всіх народів, по всіх мовах;—так повинно бути і у нас.

Звісно, коли йде широкий розвиток духовних сил, іноді можуть виявлятися в письменстві й далеко не народні слова, не зовсім відповідні вдачі й характеру мови, її духові. Такі слова згодом сами відсунуться і їм не буде місця: вільний розвиток зроби своє діло...

Ще два слова з поводу Галичини. Ця країна розпочала своє національне життя у надзвичайно тяжких обставинах: вона тоді вже цілком загубила свою українську інтелігенцію, у школах, суді і всюди була заведена польська мова, багато польських слів вживав уже й простий люд. Алеж на протязі 40—50 років українська мова виробилась у їй високо. Тепер вона заведена не тільки по нижчих та середніх школах, а й на де яких кафедрах двох університетів. Звісно, не може вона цілком виробитись за якихсь

40 год; чимало треба ще їй виробляти і на далі, дещо відкинути, дещо переробити. В такому напрямку і йде робота. Не легко було Галичанам ще й від того, що їх невеличка горстка (3 мільйони), порівнюючи з тим, скільки українців живе в російській Україні (25 мил.) А все ж в Галичині й Буковині багато зроблено такого, чим слід і нам скористуватись.

Пишучи найбільш простою народньою мовою, ми повинні по троху привчатись і до тієї культурно-української мови, яка вже має свою історію, і яка вироблялась за останні 30—40 років... Повинні, кажу, коли хочемо бути щирими дітьми рідного краю, коли бажаємо своєму народсві відродження і вільного культурного життя нарівні з иньшими малими й великими народами. А иньші нації, бідніші мовою, зазнали ще гіршого клопоту, коли наставав час перестроювати свою мову на культурний лад. За час цариці Катерини російське, навіть свідоме, суспільство не хотіло й слухати, жахалося тих нових слов та граматичних видів, що заводили у російській мові письменники слідом за Милетієм Смотрицьким. Тих видів і слов було дуже багато. А тепер вони так щільно приросли до російської мови, що тільки учені люди, філологи, знають їх „метрику“. Навіть Ломоносов цурався таких граматичних видів, як „говорящій“, „трогаемий“, „качаемий“.

В „Рідному Краї“ в 1907 році буде поміщено короткий огляд наукових дослідів про українську мову і про її відносини до иньших слав'янських мов.

Хронологичний огляд історії української літератури.

Питання про те, коли і як почалося відрізнення української мови від загально слав'янської, розглядалося не раз ученими людьми; давня давнина закрила від нас ті часи, коли це сталося і не покинула майже ніякого сліду. Давні письменні люде училися по святих книжках, а ті книжки було писано церковно-слав'янською мовою, через те і мова стародавнього письма не жива місцьова мова, а майже цілком церковна. Сліди української мови помічаються в „Слові о полку Ігореві“, в волинській літописі, в біблійі Скорини (1517—1519 р.), в литовській метриці і в иньших книгах, а ще ясніше українська мова визначилася в книгах другої половини XVI століття, наприклад в пересопницькому євангелії (1556—1561 р.), євангелії на слав'янській і українській мови з друкарні Тяпінського (біля 1580 р.) і иньших. А поруч з писаними пам'ятниками маємо народні українські думи і иньші українські пісні. Вони мають чисту українську мову, а зміст їх показує нам, що вони склалися ще за часів, коли на Україні були князі, коли українці билися з татарами та з турками. Не скоро після того познайомилися ми з литвою та з поляками і українські кобзарі зложили нові думи про лихі часи польського панування. З яким часом прийшло до того, що й письменство українське оглянулось на народню літературу і зложило „український вертеп“, а в 30-х роках XVIII століття ми вже маємо комичні українські інтерлюдії (пригравки) до шкільних драматичних творів Митрофана Довгалевського, Танського, Кониського й иньших. Це вже цілком українська мова така, як і тепер. В

1777 році Григорій Калиновський видав у Петербурзі: "Описання весільних українських простонародніх звичаїв". Отже звичайно батьком письменної української літератури лічать *Івана Котляревського* (1769—1838 р.). Сав родився в Полтаві 29 серпня 1769 року, написав "Наталку Полтавку" 1819 р. і незабаром після того "Москаля Чарівника". "Енеїда" видана перший раз в трьох частинах 1778 р. *Білецький-Носенко* написав на українській мові: "Сказки на малоросійськомъ языкѣ" (23) (біля 1812 р.), "Балады на малоросійськомъ языкѣ" (15) (між 1822—1829 роками), "Басни (333) передѣланн्या на малоросійській языкѣ". Окрім того Білецький-Носенко написав в 1841—1842 р. "Словарь малоросійскаго языка" і "Граматику м—го языка". В 1871 і 1872 р. були видані вь Київі його "Горпинида", "Приказки", "Гостинець землякам і співи в образных річах". *Гулак-Артемівський* (1790—1866 р.) почав писати 1818 р.; написав: "Солопій та Хівря" (казка) (1819), "Тюхтій та Чванько" (1819), "Дещо про Гараська" (Горація) (1819), "Твердовський" балада (1827), "Рибалка" (1827) і иньше, та перекладав чимало на українську мову, переважно з Горація. *Василь Гоголь* між 1822—1825 написав дві комедії: "Собака-вівця" і "Роман і Параска". *Думитрашко* жив трохи пізніше Гулака. З його творів друковано троє віршів і "Жабомишодраківка" (1859). Не видано багато його віршованих творів і перекладів. *Яків Кухаренко* в 1863 р. написав оперету "Чорноморський побит". В "Основі" були заміщені ще деякі його твори. Грицько Квітка (Основ'яненко) (1778—1843) мішаною мовою написав комедії: "Шельменко писарь" (1831) і "Шельменко денщик", два романи "Пан Халаявський" (1839) і ще дещо, а чисто українською мовою: "Салдацький патрет", "Маруся",

„Мертвецький великдень“, „Добре роби—добре й буде“, „Конотопська відьма“, „От тобі й скарб“, „Козирь дівка“, „Перекоти—поле“, „Сердешна Оксана“, „Пархомове снідання“, Божі діти“, „Підбрехач“, „На пуціння як зав'язано“, „Ганнуся“, комедії: „Сватання на Гончарівці“, „Щира любов“ і „Бой-жінка“. *Степан Писаревський* писав і друкував свої твори між 1813—1814 роками. Відомі з його творів: „Писулька до мого брата Яцька, мірянського панотця, тоді ще, як я бурлакував“, „За Німан іду“ (пісня), „Купала на Івана“ оперета, байка: „Крути, панько, головою“ і пісня „Де-б то допитаться правди“. *Петро Писаревський* написав: „Мірошник“ (вірші), байки: „Пан“, „Цуциня“, „Панське слово—велике діло“ і „Собака та злодій“, оповідання: „Стецько можебилиця“. *Степан Александров* жив у ті часи, як і Гулак-Артемівський; від його маємо тільки один твір: „Вовкулака, українське повір'я, розказ в стихах“. *Михайло Макаровський* (1783—1846) написав поему „Наталя“ (1844), вірші-оповідання „Гарасько, або талан і в неволі“ та ще скількоś дрібних віршів. *Кирило Тополя* жив у першій половині XIX століття, написав: „Чари“ і „Чур-Чепуха“. *Амеросій Метлинський* (1814—1870) збирав українські пісні та думи і сам писав „Думки і пісні“, підписувався псевдонимом „Могила“. Його вірші: „Кладовище“, „Підземна церква“, „До гостей“, „Перекоти-поле“, „Дитина сиротина“, „Зрадник“, „Буря“ і інші. *Александр Корсун* друкував свої твори в 40-х роках XIX ст. Написав: „Українські повір'я“, „Козак та гуляка“, „Перська пісня“, „Мана“, „Рідна сторона“, „Могила“, „Кохання“, „До Шевченка“ і инш., а опріч того перекладав з чеської мови. *Лев Боровиковський* зібрав більш тисячі українських приказок, написав 250 бає-

чок, зібрав із півтора ста українських пісень, написав чимало поезій власних і перекладів із Мицкевича. Із його поезій назвемо декілько: „Чорноморець“, „Видка“, „Палій“, „Волох“, „Зімній вечір“, „Розставання“. *Порфирій Корсницький* написав: сатиричну поему „Вечерниці“ і байку „Панько та Верства“. *Виктор Забіла* написав пісні: „Гуде вітер вельми в полі“ і „Не щечечи, соловейку“ та вірші: „Остап та чорт“, „Голуб“, „Пісня“, „Повіяли вітри буйні“. *Тимофій Думитрашко-Райч* видав у 1858 р. збірник своїх творів під назвою „Бандура“; в йому 29 віршів. В 1858 р. видав збірник своїх віршів (52). *Семен Метлинський Михайло Петренко* род. 1817 р. Із його віршів відомі: „Недоля“, „Вечерній дзвін“, „Смута“, „Думи та співи“, „Брови“, „Вечір“, „Батьківська могила“, „Небо“, „Весна“, „Слав'янськ“, „Іван Кучерявий“, „Дума про батька“. *Александр Афанасьев* (Чужбинський) 1817—1875) написав багато про Україну російською мовою. В 1856 р. друкувався його „Словарь малоруськаго нарѣчя“, в 1855 р. видав збірник своїх віршів (15) під назвою „Що було на серці“, писаних українською мовою. Він зложив і пісню: „Скажи мені правду...“ *Михайло Максимович* (род. 1804 р.), видав 1827 р. збірник українських пісень з словарем і примітками, а в 1834 р. другий більший збірник. Працював над філологічними та археологічними дослідями про Україну. Написав декілька дрібних віршів, та зробив переклад на українську мову „Слова о полку Ігореві“. *Йосип Бодяцький* (1808—1877) писав вірші, а в 1835 р. видав окремою книжкою „Наськи українські казки“. *Євген Гребінка* (1812—1848) ще молодим написав переклад „Полтави“ Пушкіна на укр. мову. В 1834 р. він видав „Малосіійскія приказки“. Писав багато по російськи про

українське життя. Українською мовою написав чимало байок і декілька пісень. Кращі його байки: „Вовк і агонь“, „Ведмежий суд“, „Ячмінь“, „Будяк та коноплячка“. *Олексій Стороженко* (1805—1874) написав українською мовою „Матусине благословення і оповідання, „Українські оповідання“ (23), Марко проклятий“. *Петро Раєвський* писав сцени із українського побуту. Друкуються вони починаючи з 1869 року. *Микола Костомарів* (род. 1817 р.), знаменитий історик України, написав багато учених монографій українською мовою написано: „Сава Чалий—драматичні сцени“, „Переяславська ніч, трагедія“, лиричні поезії. В 1875 р. в Одесі були видані його укр. поезії під назвою „Збірник творів Ієремії Галки“. *Александр Навроцький* (род. 1823 р.) писав поезії, та з їх надруковано дуже мало. Він переклав на українську мову 12 поем Осіяна, Іліяду та Одисею Гомера, декілька дрібних поезій Байрона, Шіллера, Гете. *Пантелеймон Куліш* (1819—1897) був щирим і незстомним робітником на користь рідної літератури; найбільші знані його праці: „Чорна рада, хроника 1663 року“, „Святе письмо“, „Мальована гайдамаччина“, „Шекспірові твори“, „Грамотка“, „Проповіди на малоросійськомъ языкѣ“, „Листи з хутора“, „Сіра кобила“, „Гордовита пара“, „Українські незабудки“, „Історія України“, „Псалтирь“, „Досвітки“, „Хмельницина“, „Виговщина“. *Тарас Шевченко* (1814—1861) знаменитий український поет був кріпаком діда *Єнгельгардта*; його викупили із кріпацтва 22 квітня 1838 р. Арештували Шевченка в початку квітня 1847 р. оддали в москві і заслали в Оренбург; випустили на волю в 1857 р. Збірник його творів зветься „Кобзарем“. *Марко Вовчок* псевдоним А. Маркевичевої; в 1857 р. були надруковані її „Народні

оповідання“. Вона написала ось які оповідання: „Сестра“, „Козачка“, „Чумак“, „Одарка“, „Чари“, „Сон“, „Горпина“, „Викуп“, „Оксана“, „Три доли“, „Не до пари“, „Два сини“, „Ледащиця“, „Від себе не втечеш“, „Інститутка“, „Максим Гримач“, „Лимарівна“, „Пройдисвіт“, „Кармелюк“, „Невільничка“, „Ведмідь“, „Дев'ять братів і десята сестриця Галя“, „Маруся“. *Іван Левицький* род. 1838 р. почав друкувати свої твори з 1867 року. Збірники його оповідань вийшли під назвою: „Повісті І. Нечуя“ в 1872 р., „Повісті І. Левицького“ в 1874 р. „Оповідання Нечуя“ в 1875 р. Найбільше знані його твори такі: „Рибалка Панас Круть“, „Дві московки“, „Хмари“, „Не можна бабі Палажці вдержатись на селі“, „Благословіть бабі Парасці скоропостижно вмерти“, „Кайдашева сім'я“, „Бурлачка“, „Микола Джеря“, „Маруся Богуславка“ оперета, „На Кожум'яках, комедія“, „Батюшки та матушки“, переклад „Біблії“ і історичні праці. *Яків Щоголів* родився в 1824 році, почав писати з 1843 року. Найбільше відомі його твори: „Шинок“, „Суботи св. Дмитра“, „Ткач“, „Лялька“, „Покірна“, „Черевички“, „Опізнився“, „Козак“, „Безрідні“, „Вечір“, „Косарі“. *Леонід Глібов* (1827—1894) почав писати 1848 року. Писав байки, лиричні вірші і написав жарт „До мирового“. Найбільше відомі його байки: „Горлиця і Горобець“, „Хмара“, „Хазяїн та Шкапа“, „Лисиця і Ховрах“, „Вовк і Мишеня“. *Пилип Морачевський* (1805—1879) написав поему „До чумака“ і ще інші вірші. Переклав на україн. мову євангеліє. *Стетан Руданський* почав писати в 1860 р., умер в 1873 році. Переложив на укр. мову „Іліяду“ і „Слово о полку Ігоревім“ і написав чимало ліричних віршів та історичних поем. *Василь Кулик* почав писати в 1851 р., умер в 1872 р.,

писав лиричні вірші *Павло Чубинський*. (1839—1884) почав писати в 1861 році; видав збірник ліричних віршів „Сопілка Павлуся“ і етнографічні матеріали. *Кузьменко Петро* родився 1831 року, почав писати 1859 р. Написав оповідання „Не так ждалося, та так склалося“ і чимало ліричних віршів. *Василь Мова* почав писати у 60-х роках; писав оповідання, драми і наукові розвідки, умер 1891 р. *Володимир Александров* (1825—1893) написав чимало ліричних віршів, драм, оперети „За Німан іду“ і „Ой не ходи, Грицю“, окрім того перекладав з Святого Письма. *Петро Ницинський* (1832—1896) переклав з грецької на українську мову „Антигону“ Софокла, „Одисею“ і 12 пісень „Іліяди“; паписав слова й музику опер. „Вечерниці“. *Михайло Драгоманов* славетній український публіцист і учений. *Михайло Старицький* урод. 1840 р. написав багато віршів, драматичних творів, оповідань, переложив по укр. „Гамлета“, казки Андерсена, сербські пісні. *Олександр Котиський* уродився 1836 р., почав писати 1858 р., написав багато оповідань, віршів, публицистичних і критичних праць.

Подаючи короткий огляд, ми через недостачу місця поминули галичан, навіть таких, як Федькович, Устиянович, Воробкевич.

В пізніші часи українська література так розгорнулася, що й короткий перегляд українських творів узяв-би дуже багато місця. Через те мусимо скінчити огляд, назвавши тільки фамилії та псевдоніми сучасних українських письменників, укупі з галицькими; про багатьох із їх ми ще не маємо біографічних відомостів, а через те фамилії лаштуємо не в хронологічним порядкові, а по алфавиту; між ними є ті, що здобули вже собі славу знаних, талановитих літераторів, що написали вже дуже багато літератур-

них творів, а є й такі, що тільки починають працювати і подають надії, що стануть „на сторожі“ коло великого діла—відродження України. Ось вони всі вкупі:

Алчевська Х., Барвінський П., Бердяев С., Білиловський Ц., Бобенко А., Будяк Ю., Вдовиченко М., Верниволя О., Винниченко В., Волох С., В. Волошка Л., Воробкевич С., Вороний М., Гайдаренко А., Галіп Т., Галка О., Грінченко Б. (=Чайченко), Григоренко Гр., Денезський С., Дніпрова Чайка Дорошенко Д., Жарко Я., Загірня М., Залізняк В., Залозний П. (=З. Петрусь, Явір, Федоренко), Капельгородський П., Карманський П., Карпенко-Карий, Кашенко А., Кибальчич Н., Коваленко Г., Коваленко О., Коваленко-Коломацький, Комаров М., Колеса О., Комарівна Г., Кобилянська О., Кобринська Н., Коцюбинський М., Кропивницький, Красовченко Л., Кримський А., Левицький М., Лепкий Б., Липа І., Луцький О., Маковій О., Мальований В., Манжура І., Масляк В., Мирний П., Навроцький В., Наумовський К., Немоловський Ф., Олесь О., Панченко П., Пахаревський Л., Пачовський В., Пеня Г., Пильчиков М., Полтавка М., Пчілка Олена, Павлик М., Різниченко В., Річицький П., Романова О., Рулька І., Садовський О., Самійленко В. (=Сивенький), Свидницький, Свирський О., Сивенький (псевд.), Старицька-Черняхівська Л., Супруненко Р., Степовик, Стефаник В., Стешенко І., Тимченко Є., Українка Леся (псевд.), Ухач-Охорович К., Федорченко І., Франко І., Хоткевич Г., Чемченко (псевд.), Черкасенко С., Чернявський М., Шабленко А., Шелест П., Шелухин С., Школиченко, М., Щербаківський Є., Щурат В., Яворенко Л., Яновська Л., Яворницький і багато інших.

Показчик нових книжок,

що вийшли на протязі 1906 року.

1) книжки релігійні.

Господа Нашого Ісуса Христа Святе Євангеліє—від Матфея. Москва. Ціна 25 коп. Перше видання св. Євангелія уже розійшлося, а тепер маємо в продажі видання друге. Крім того готується третє видання, котре має бути дешевим,—по 10 коп.

Гриневич свящ. До Бога. Євангелські глаголи. Книжка містить в собі вірші на релігійні теми. Написані вони неуміло і не чистою українською мовою.

2) книжки белетристичні.

Нечуй Левицький.—Повісти й оповідання, т. IV. Київ ц. 1 р. 50 к. Четвертий том, як і перші три, що вийшли раніш, містить в собі дуже гарні твори відомого українського повістяря.

Нечуй Левицький. Над Чорним морем. Київські прохачі. Київ.

Б. Грінченко. Соляний промінь. Київ ц. 70 к. Оповідання про життя щирої української молоді в тяжкі роки відродження; типи змальовані досить виразно.

Г. Грінченко. Сам собі пан. ц. 3 к. Оповідання про селянина, котрий шукав людського права, написано дуже цікаво і правдиво.

З. Гребінка. Українські твори. Вид. «Вік»; ціна 25 і 35 коп. Кращими творами цієї книжки треба лічати «байки», котрі й здобули йому велику пошану серед земляків.

О. Луцький. В такі хвили. Львів ц. 90 сот. Гарних віршів в цій збірнику дуже мало. Більша частина їх здається вимушеною.

Ів. Франко. Маніпулянтка і інші опов. Львів; ціна 2 кор. Оповідання звісного Галицького письменника написані дуже гарно і подають правдиві зразки з різних течій людського життя.

Ів. Франко. Місія. Чума. Казки й сатири. Львів. ц. 2 кор. 80 сот.

„ „ Пісня про правду і кривду. Львів. ціна 1 кор.

„ „ Збірка поезій. Львів. ціна 1 кор.

П. Карманський. Ой люлі смутку. Лиричні поезії. Львів ц. 1 кор. 20 сот. Вірші гарні і уявляють справжнього поета-лірика, котрий принесе цінні надбання нашій літературі.

Федькович. Перше повне видання. Львів. Отож українці мають повне видання творів відомого Галицького письменника, котрий своїми творами багато допомагав національному відродженню Галичини.

„На шляху“. Від академ. тов. „Союз“ в Чернівцях. ц. 2 кор. Цей збірник містить в собі літературні твори молодих галицьких письменників.

Федорченко Іван. Гродіада. Богоблудниця. Поема. Вид. „Ранок“ ц. 40 к. Як по змісту так і по написанню поеми не мають великої ціни.

Пахаревський. Тиженьке життя. Київ.

„ Довгий ряд днів. Київ. Обидва оповідання написані гарно і виявляють в молодім письменнику літературний талант.

Яновська Л. Оповідання Київ. ц. 75 коп. і 1 р. 25 к. Оповідання написані цікаво й уміло. Правдиві картини селянського життя, а особливо життя жіночого, написані справжнім мистецтвом.

„Досвітні оми.“ Уложив *Грінченко.* Київ; ціна 1 р. Декламаторський збірник, уложений уміло і вповні виявляє поетичну думу українського люду.

«Розвага». Уложив *Ол. Коваленко.* Київ. ціна 1 р. 25 к. Декламатор уміщає досить чудових творів кращих українських письменників і заслугує широкого розповсюдження.

Михайло Однужий. Народні сльози. Полтава. ц. 40 коп. Вірші слабенькі.

Михайло Однужий. Гончарь—ц. 10 к., Заповіт на могилі матері ц. 8 к., Зустрічі—ц. 10 к., Пекельний дуб 3 коп. В базарний день 3 коп. До всього зеленого роду 3 коп. Басаринки.

А. Кримський. Бейрутські оповідання. Київ ц. 30 к. Оповідання подають цікаві зразки бейрутського життя, написані вони гарною мовою і з справжнім літературним хистом.

Кашченко. Запорожська слава. Істор. опов. Полтава ц. 25 к. Картина життя запорожців з невисуцким кошом написана цікаво і гарною мовою.

Тищенко. Перші згуки. Збірник поезій. ц. 30 к. Вірші слабенькі.

Красовченко. На рідному полі. К. ц. 5 к. Вірші по змісту іноді гарні.

Шіллер. Ф. Орлеанська діва. Романична трагедія. Переклав *Ів. Стешенко*. Вид. Всесвітньої бібл. ч. I. Київ. ц. 55 к. Відомий поетичний твір. д. Шиллера в досить цінним віршовим перекладі на українську мову зверта не себе увагу.

Винниченко (Деде). Темна сила. Вид. Ком. Харьк. Общ. Грам. Харків. ц. 3 к. В цій маленькій книжечці міститься талановитий малюнок з тюремного життя політичних.

Мандицький Евген.— Судьба. Опов. Тернополь. ц. 1, 60 коп

Гилька Іван. Жива. Спб. ц. 1½ коп.

Галайда. Збірник січових пісень. Чернівці.

Сичовий батько. Збірник пісень патріотичних і січових. Чернівці, ц. 40 коп.

Деде. Салдатики. Вид. „Боротьба“. Спб. Малюнок з селянських розрухів виконаний досить правдиво і з великим почуттям.

Уманець. В старім і новім краю. Скрантон ц. 25 цент. В цій книжці подаються зразки з життя українських емігрантів в Новім краю—Америці.

Олександр Македонський. Вид. „Вік“. Київ ц. 8 к. Оповідається про життя великого воєвника і доводиться до думки, що війна—то таке зло, що нічого не дає, а тільки заливає землю слъозами і кровью людською.

Толстой. Кавказькі оповідання. Переложено з рос. Львів ц. 1 кор.

Тургенев Ів. Клара Міліч. Пер. з рос. Львів ц. 60 сот.

Лермонтов. Михайло Орша. Пер. з рос. Пухальський. Полт. ц. 10 к.

Серафимович. „3 життя в донських степах“ ц. 15 центів.

Драматичні твори.

Кротвицький. Розгартіяш. Твори на 4 дії. Вид. „Київ. Стар.“.

Хоткевич. Лихоліття. Драма на 5 дій. Львів. В цій драмі дуже правдиво й уміло змальовані картини революційного руху в Росії.

Лопатинський Лев. Ілько Пащак. Драма в 5 діях. Львів. В цій драмі дуже добре малюється життя Гуцулів.

Грімченко Б. На новий шлях. Драма на 5 дій Київ. ц. 30 к.
Колестиченко Піймав облизня. Жарт на одну дію. Полтава, ц. 12 к. Написана погано.

Овчинников. Панська хворість, або не берись жінку обдурити. Жарт в 1 дії. Київ. ц. 15 к. Дуже недотепно зложена і не має ніякої ціни.

Чесов. Осьвідчини. Жарт у одну дію. Переклав Лоський.

Грабина. Пекельне діло або кривава зрада. Драма у 3-х діях з співами і танцями. Прилуки. ц. 20 к. Написана неуміло.

Э-в. Шляхта. Драматичні сцени в 4 діях. Чернігів. ц. Твір цей написано гарно і він заслужує уваги.

3) Книжки історичні і біографічні (життєспіси).

Грімченко Б. Оповідання з Української старовини. Київ. Ціна 10 коп. В цій книжечці оповідається про те, як жили наші предки в старовину. Написана книжечка популярно і гарною мовою.

Гр. Коваленко. Оповідання з історії Українського народу. Полтава. ц. 30 к. Містить в собі досить повну і популярно зложену історію України. Невелика ціна дає їй змогу ширитись в селянстві, де вона дуже потрібна. Друкувалася в „Рідному Краю“ в 1906 р.

Як жив український народ. Вид. К. Ст. Київ. Ц. 3 к. Ця книжечка містить в собі коротеньку історію України. Написана вона дуже цікаво і популярно. Для селянства корисна і цінна.

Драгоманов М. П. Про українських козаків, татар та турків. Вид. Тов. „Просвіта.“ Київ. ц. 8 коп. В книжечці спершу оповідається про ті страшні злочинства, які творили татари та турки набігаючи на Україну, далі про те, як заснувалася Запорозька Січ для оборони від хижих азіятів. Далі подається коротенька історія запорозьких козаків. Написано дуже цікаво в помішку з гарними кобзарськими думами. В книжечці уміщено додаток про життя М. Драгоманова, котрий так багато зробив для України.

Драгоманов М. П. Козаки Львів ц. 30 сот. Подається коротка історія козаків українських та московських. Книжечка має історичну ціну, написана цікаво, а через те, хоч вона і давня, не втратила свого значіння.

Баран. Многострадальний народ. Ц. 20 центів. Подається цікавий огляд історії українського народу.

Мартинювич П. Українські записи. Київ.

Сірко. Тарас Шевченко і його думки про громадське життя. Львів. Ц. 60 сот.

Доманицький В. Володимир Антонович, Київ. Оповідається про життя та наукову і громадську діяльність відомого українського історика.

Ст—кий А. Первоучитель слав'ян. Вид. Добр. Тов. СПБ. ц. 5 к. Оповідається популярно і чистою мовою про ширшу провітну працю Кирила і Мефодія серед слав'янських народів.

Томашівський Володимир Антонович. Львів. Розглядається діяльність д. Антоновича на полі історичної науки.

Дорошенко. На громадській роботі. Вид. Добр. Тов. Спб. ц. 3 к. Оповідається про П. Куліша і зазначається велика діяльність його на користь українському письменству і всьому рідному людові.

Дорошенко. Як відкрито Новий Світ. Вид. Добр. Тов. Спб. ц. 6 коп. Книжечка цікаво написана про те, хто такий був Колумб, про його тяжку працю відкриття Нового світу і невдячність до його тогочасного суспільства.

Лозинський М. Гайдамачина. Львів. Ц. 40 сот. В цій книжці подається правдива і цікава історія народних рухів на Україні в 18-му століттю.

4) Книжки політичні та економічні.

З. М. Який буває державний лад. Вид. „Вік“. Київ, ц. 8 к. Подаються відомости про державний лад в інших державах.

Квітка К. Права, що до виборів. 2 кн. Вид. Добр. Тов. Спб. ц. 10 к. Книжечка знайомить читача з виборчими правами інших держав, визначає, чого бракує в виборчих правах нашої держави.

К. Початки науки про права конституційні. Ціна 8 коп.

Мартос. Новий закон. Вид. «Боротьба» Спб. ц. 2 к. В цій книжечці подається критичний огляд російського виборчого закону.

Сілов. Що таке народня воля? Вид. „Праця“ Спб. ц. 2 к. В цій дешевій книжечці подаються дуже корисні для кожного громадянина відомости про значіння волі.

Національна Рада. Видан. „Донс. Річ“. Ц. 2 к. Уривок з історії великої французької революції, написано не зрозумілою мовою і для селянства не годиться.

Де-що про автономію України. Вид. «Селянська Воля» Харьк. ц. 3 к. Визначається, що таке автономія і через що треба вимагати її для України.

Полуботок. Військо і народ. Вид. „Боротьба“ Спб.

П—ш М. Автономія України в світлі „соціально-демократичної критики“. Спб. ц. 6 к.

Ф. Д. Всенародня установча Рада. Вид. „Боротьба“ Спб. ц. 8 к. Визначається, що таке всенародня установча рада і яка її користь для народу.

Герої російської революції. Львів. ц. 30 сот. Знайомить з характеристиками видатніших революційних діячів у Росії.

Баз А. П. Економічні нариси. Вид. „Праця“. Спб. ц. 12 к. Це дуже гарна вступна книжка для знайомости з економічною наукою. На жаль, перекладена вона не досить чистою і зрозумілою мовою.

П. І. Як збираються і куди повертаються народні гроші. Вид. „Праця“ Спб. ц. 3. к. В цій цікавій книжечці визначаються усі хиби сьогочасного державного хазяїнування.

Джистейн. Хто з чого живе? Вид. „Боротьба“ Спб. ц. 2 к. Книжка дуже цікава, написана вона талановито і популярно.

Полуботок. 8 годин праці. Вид. «Боротьба» Спб. ц. 5 к. Зміст книжечки гарний, але вона написана дуже коротко.

Земельна Справа в Новій Зеландії. Вид. «Тов. Просв.» Київ ц. 2 к. В цій дешевій книжечці дуже цікаво і зрозуміло оповідається історія Н. Зеландії і розглядаються дуже добрі закони про земельні справи.

Доманицький В. Про сільську кооперацію. Київ. ц. 5 к. Тут розказується про всякі товариства, які засновуються для обопільної заемоги по селах. Книжечка дуже користна для селян.

Доманицький В. Селянська доля. Київ. ц. 5 к. В цій книжечці подаються порівняння становища наших селян і селян західної Європи. Написано просто і зрозуміло.

Доманицький В. Товариські крамниці. Вид. „Добр. Тов.“ Спб. ц. 5 к.

Петрулевич. Спількові крамниці системи Рочдель. Чернівці.

Книжки по медицині.

Королев. Сібірка (телі) Вид. Ком. грамот. Харьків. В цій книжечці досить зрозуміло розказується про сю боліть і про те, як її берегти й як від неї корувати скотину.

Коваленко Гр. Як ми боролися від холери. Стрий. Це дуже гарна порада про те, як боротися з холерою.

Горова Н. Як берегти од хвороб. Вид. Київського общ. грам. ц. 3 к. Дуже гарна порада, як берегти від хвороб; написана зрозумілою мовою і дуже цінна для селянства.

Горова Н. Василь Матюренко. Вид. К. общ. гр. К. ц. 8 к. Оповідання на медичну тему зложено досить популярно і повинно мати широке розповсюдження.

Левчикій М. Як ратуватися при наглих випадках та калітвах. Вид. „Тов. Просвіта“. Київ. ц. 3 к. Це дуже цінна книжечка для селян, бо дає змогу рятуватись при наглих випадках самим без лікаря, якого не можливо тепер знайти в кожному селі.

Демчукій. Водобоязн. Київ. ц. 6 к. По змісту книжечка дуже цікава і користна.

Книжки по господарських справах.

Королев. Як вибирати коня. Вид. Харьк. Ком. грам. Харьків. ц. 5 к. Це така користна книжечка для селян, що радимо її купувати кожному, хто має купувати коня.

Лашю. Про бжіл. Полтава. Ця досить популярна книжечка подає багато користних порад по бжільництву.

Демянко. Порада по хліборобству 2 кн. Полтава. Зміст цих книжечок гарний, але написані вони не чистою мовою і не існуючим правописом.

Книжки наукові і критичні.

Копач Ів. Що таке людське думання. Львів. ц. 60 сот.

Павлик М. Розвідки М. Драгоманова про українську народну словесність.

Драгоманов М. Шевченко, українофіли і соціалізм. Львів ц. 2 корони.

Листи Тянякевича до М. Драгоманова. Зладив Павлик. Львів. ц. 40 сот. Це дуже цінні документи до історії нашого громадянства.

Мировець. Твори Віктора Забіли. Вид. „Київ. Ст.“ Київ.

Ефремов. Офіційна російська критика на Шевченка. Львів ц. 30 сот.

Драгоманов М. Рай і поступ. Вид. «Ранок». Київ, ц. 40 к. В цій книжці розкриваються хиби та неправдиві учення в християнстві й у других вірах, а разом з тим малюється поступ людського життя й думок.

Книжки педагогічні і шкільні.

Ю. Д. Як у світі жити? Тарнополь ц. 2 кор. В цій книжці подаються правила доброго виховання української молоді.

Грінченко Б. Якої нам треба школи. Київ. ц. 4 к. Тут дуже гарно написано про те, через що нам потрібна українська школа.

Грінченко Б. Народні вчителі і українська школа. Київ. ц. 4 к. В цій книжці розказується про те, як можна досягти на ділі української школи. Книжечка дуже цікава для учителів і всіх українців.

Норевь. Граматка. Вид. Череповського Київ, ц. 15 к. Цей букварь досить уміло зложено, але він годиться більш для вчення дома, бо в йому мало матеріалу для читання.

Пухальський. Український початковий букварець. Полтава. Цей букварь зложено зовсім не уміло і вчити по йому не гарт.

Базилевич. Рідна мова. Полтава. ц. 20 к. Це поки-що найкращий український букварь. Уложено його дуже гарно. Для школи вповні годиться.

Потебня-Русова С. Український букварь. Вид. Добр. Тов. Спб. ц. 10 к. Уложено його досить гарно.

Залозний П. Коротка граматики української мови. В цій граматиці подаються правила для вивчення української мови. Уложена вона досить уміло і повинна лічитись цінним українським підручником.

Степовик. Арихметичний або шотний задачник. Полтава. ц. 30 к. Задачник вповні відповідає вимогам методики.

Книжки для дітей.

Білоусенко. Вінок. Вид. Добр. Тов. Спб. ц. 30 к. В цій збірнику багато цінного і користного для дітей. Він може бути гарною читанкою для школи.

Коваленко Ол. Горбоконики. Київ ціна 20 коп. Це дуже цікава казка для дітей. Написана вона гарними віршами.

Левчицький М. Петрусів сон. Вид. Добр. Тов. Спб. ц. 3 к. Це оповідання доводить дітей до думки, що не слід знущатись з усякої живої тварі.

Загірня. Чередник та дівчина. Київ. ц. 7 к. Цей маленький збірник для дітей написано досить гарно і зрозуміло.

Андерсен. Казки. Переклала М. Загірня. Київ. ц. 65 к. Казки Андерсеніві звісні в цілосвітній літературі. Вони цікаві й для дітей і для дорослих. Перекладено їх добре.

Пушкін. Казки. Львів, ціна 30 сот.

Тисяча й одна ніч. Арабські казки. Переклав. М. Лозинський. Львів. ц. 1, 40 кор.

Музичні твори.

Лопатинський Я. Позір! Гальоп. на фортеп'ян. Львів ц. 1 кор

Лопатинський Я. Пісні на один голос в супроводі фортеп'яна. Львів 60 сот.

Артемівський. Ще не вмерла Україна. Фантазія для фортеп'яна. Київ.

Стеценко. «Прометей,» для хора і піаніно. Слова О. Коваленка. Вид. «Ранок» Київ. ц. 45 к.

Ярославець Я. Пісні на мужеський хор. Львів. ціна партитури 40 сот.—Голосів по 10 сот.

Ярославець Я. Вечір. Пісня на мужеський хор. Слова Т. Г. Шевченка. Львів. ціна партитури 60 сот. Голосів—по 20 сот.

Ярославець Я. Весняні ночі. Пісня на один голос в супроводі фортеп'яна. Львів.

Демуцький. Народні українські пісні. Київ. ціна 1 р. 25 к.

Лопатинський Я. Вставай, Україно! Пісня та мішаний хор в супроводі оркестра або фортеп'яна. Партитура 3 карб.

Роздольський і Можевич. Галицько-Руські народні мьельодії.

Календарі на 1907-й рік.

«Календарь Прогресса». Вид. «Тов. Прогр.» Київ. ц. 15 к.

«Веселка». Календарь української соціально-демократичної партії. Чернівці. ц. 30 сот.

«Веселка». Ілюстрований народний календарь. Чернівці. ц. 30 сот.

«Календарь Щастя». Чернівці. Ц. з перес. в Росію 20 коп.

«Гайдамаки», січовий календарь. Львів ц. 1 кор. 20 сот.

«Іскра». Календарь для українських учителів. Черн. ц. 70 сот.

«Календарь для школярів» Чернівці.

Промінь. Календарь зложений Перехрестовим. Київ. ц. 10 коп.

Зарничийкий. Ілюстрований музичний календарь. Львів. ц. 1 кор. 20 сот.

«Рідний Край» Український календарь. Полтава.

Книжки про Україну російською мовою.

Грушевський. Українство в Росії, його запроси і нужди Спб. ц. 25 к.

Грушевський. Очерк історії українського народу. Спб. ц. 2 р. 50 к.

Демченко. Правда об українофільстві. Київ. ц. 20 к.

Ефименко. Історія українського народу. Спб. 2 в. 3 р.

Одинець. К. проблеми об українським народничестві. Київ.

Сумцов. О літературних нравах южно-русских писат. XVII ст.

Житецький. О переводах Евангелія на малорусский язык. Спб. ц. 40 к.

Грінченко. На безпросвітнім путі. (об українській школі) Київ. ц. 25 к.

Г. Ш.

УКРАЇНСЬКІ ЧАСОПИСІ.

Минув перший рік видання у нас на Україні часописей рідною українською мовою. Не легко було розпочинати це діло. Ні наші гімназії, ні університети, ні вся наша російська наука—не допомагали виробляти відповідних робітників. Ус письменники, усі робітники українських часописей—виховані самим життям народу.

Не призвалялись раніше до їх і наші читачі, бо в школі навіть і однієї книжки української не приходилось бачити... Багатьом приходилось вперше читати рідне слово—у часописах.

Треба було навчати читати, виробляти свого постійного читача-прихильника...

Багато було перешкод і від цензури: чимало було заборонено наших часописей за цей рік. Тепер у році 1907 виходять ось які часописі:

1. У Києві—щомісячник „Літературно-Науковий Вістник“. Виходе він вже X років, тільки до цього часу він видавався у Львові—в Галичині. На чолі цього видання стоїть професор Мих. Грушевський. Це дуже гарне, поважне видання—коштує на рік 6 карб.

2. У Києві-ж буде виходити щомісячник—„Україна“, замість „Кіевской Старини“. Більша частина її буде писатися мовою українською. Будуть розправи і мовою русскою; ціна на рік 7 карб.

3. Щотижднева часопись „Рідний Край“—виходе по тому-ж програму, що й той рік, у Полтаві. Думаючи, що селянам не легко поспівати—щодня читати часопись—видавці надумали подавати усякі звістки за цілий тиждень, коротенько обговорюючи найголовніші події життя. На протязі року в „Р. К.“ було подано чимало „провідних“ статей про різні питання нашого життя: оповідання, вірші, наукові розправи, статті про сьогочасні справи, історія України й инше; ціна „Р. К.“ 3 карб., як і той рік. Хто передплачує „Р. К.“ на цілий рік,—получає ще додатки: дві картини з українського життя худ. Сластіона (кобзарь, гайдамаки) та оцей календарь.

4. У Кам'янці-Подільському виходе невеличка щоденна часопись „Світова Зірниця“. До неї маленькі додатки щомісяця „Читайте діти“;—ц. 3 карб.

5. Щоденна укр. часопись „Рада“ видається у Києві. Часопись стежить за російським життям і обговорює усякі українські справи. Цей рік „Рада“ дає 2 додатки: „стінний календарь, та словарик Доманицького“—незрозумілі українські слова. Ціна на рік 6 карб.

6) В Галичині та Буковині вже здавна виходить чимало різних часописей. Щоденні: „Діло“—ц. на рік 18 карб., „Громадський Голос“—2 рази на тиждень, ц. 5 р. на рік; „Промінь“ часопись українського учительства,—двічі на місяць, ціна на рік 4 карб.; „Буковина“—3 рази на тиждень, ціна на рік 8 карб.; „Руслан“, щоденна ц. 16 кор. на рік; „Гайдамики“, тиждєвна ціна на рік 4 карб. „Економіст“—щомісячник, на рік 5 корон; „Основа“—„Світ“ 2 рази на місяць ц. 4 карб. ілюстрована; „Дзвін“ раз на тиждень, ілюстрована ц. 3 карб. на рік.

В Америці видаються: „Канадійський Фармер“, „Свобода“.

У Відні на німецькій мові—щомісячник „Українische Rundschau“

УКРАЇНСЬКІ ПРОСВІТНІ ТОВАРИСТВА.

Покращення політичних умов життя дає змогу широко повести культурно-просвітну роботу.

Про таку роботу для українського люду треба дбати перш усього. Окремий чоловік не багато може зробити. Треба єднати до купи громадські сили, закладати для цього просвітні товариства, або так звані „Просвіти“. Їх мета: закладати книгозбірні-читальні, видавати книжки, дбати про народні театральні вистави, ширити книжки, газети—і усякими засобами ширити про-між українським людом освіту й відомости про свій край, свій народ: виховувати самосвідомість.

У кінці 1905 і 1906 році такі товариства „Просвіти“ й були дозволені у Одесі, Києві, Кам'янці-Подільському, Катеринославі, Катеринодарі... Тепер їх статути затверджуються на підставі закону 18 березня (марта) 1905 року.

Поки що ми маємо такі товариства тільки по городах, та й то не багато. Ще більша потреба у їх— по повітах, містечках, селах.

Там серед темного не свідомого українського люду вони повинні зробити велике діло, допомогти земству дати освіту народові. Де гурток людей схоче закласти таке товариство, слід з названих городів виписати статут (устав) і подати до свого губерського присутствія, щоб записати у реєстрі чи затвердити той статут і для себе (по закону 18 березня 1905 р.). Будемо сподіватись, що незабаром скрізь по Україні будуть такі товариства.

Ще треба сказати про де-які українські товариства, які вже існують здавна. У Петербурзі є два товариства, коло яких купкуються українці—це „благотворительное общество издания общепользных и дешевых книг“. Воно видає чимало українських книжок (адрес: С.-Петербург, Пазнанская, 39, товариство „Імени Шевченка“; його мета—допомогти учням вищих шкіл, родом з України.

Коло його купкується молодь, що наїздить до Петербургу учитись.

Є дуже цікаві українські товариства за кордоном в Галичині і Буковині: тов. „Просвіта“ (Австрія, Галичина, Львів, Ринок 10) дуже давнє—від 1868 року. Зараз воно має більш 35-ти відділів, або філій у провінціях; більш 1500 читалень. Воно веде велику просвітню роботу для галицьких українців.

„Наукове тов. імени Шевченка“ (Львів, у. Чарнецького, 26).

На йому лежить велика робота: воно видає часописі, книжки, „наукові записки“ свого товариства і ин.

Треба, щоб і ми скористувались тими здобутками науки і освіти, які вже мають ці товариства і наші закордонні брати-українці.

Про будову пам'ятника Шевченкові.

Довго занедбана життям була українська література, українське слово,—не мали змоги досі українці як слід ушанувати проводирів рідного слова—українських письменників.

Усю душу свою, усі думки, усе життя віддав великий наш земляк письменник Тарас Шевченко—своєму народові, українському слову. Через його твори *українське* слово пізнав увесь освічений „мир“.

Багато мав Шевченко щирих прихильників, які давно вже клопоталися, щоб поставити йому пам'ятник, щоб не тільки жива душа, а й мертвий камінь—на віки казав про славного Тараса.

Та не було змоги зробити цього. На усякі прохання уряд звичайно відповідав недозволом...

Не тільки Тарасові, а й другим українським письменникам не дозволяли ставити пам'ятників, і до 1903 року нікому з їх на всій Україні не було такої звичайної пошани, як то роблять люди по всіх державах і у всіх народів...

У році 1903 у Полтаві, після великого клопоту, було відкрито пам'ятник славному полтавцю, батькові нової української літератури—Івану Котляревському. У році 1898 минуло як раз століття тієї літератури. Сподівались до цього свята відкрити пам'ятник, та усякі перешкоди затягли цю справу ще на 5 років.

Тепер черга за ушануванням найкращого нашого письменника, велетня українського слова, *Шевченка*.

Поки ще не вчать по школах рідної мови, поки учні і простий народ мало читали й бачили українські книжки, звісно і Тараса ще не знає народ так, як-би повинен знати.

Правда, за останні 10 років багато розійшлося серед простого люду „Кобзаря“ Тарасового. Чимало розкупили й маненьких книжечок про життя його. Та все ще цього мало. Його твори, його „Кобзарь“ повинен бути у кожній українській хаті, його ім'я повинно бути відомо кожній дитині... і це буде не забаром...

Народився Шевченко 25 лютого (февр.) 1814 року в убогій селянській сім'ї крепака, села Кирилівки, Звенгородського повіту — в Київщині. Учити його, як слід, не було у батька грошей: то він вчився у п'яниці дяка, то у простого маляра, то на панському дворі... Змалечку дуже любив він малювати. Далі його думки почали складатись у вірші... і ніхто ще тоді не думав, що це росте великий письменник...

Пани завезли Шевченка до Вільна, а далі до Петербургу, де добрі люди звернули увагу на „крепака“, давали йому книжки читати, допомогли вчиться малювати у вищій школі — „академії художеств“, а потім і визволили з крпацтва — викупивши його. 22 квітня року 1838 Шовченко став „вільним“, і для його настала змога краще й вільніше працювати над малюнками й письменством. Через два роки він випустив свої твори під заголовком „Кобзарь“, і від того часу слава Шевченкова пішла по усьому світу.

Та не довго міг він так працювати для України. Року 1847 він став знов „невільним“: його заслали спочатку у Оренбурський край, а далі за Оральське озеро. До того-ж Тарасові було заборонено „писати“ й „малювати“.

Цілих 10 кращих років свого життя був Тирас у тому засланні, далеко від любої України, від свого народу. Там він положив свої кращі сили. Тільки у році 1857 Тарас повернувся з заслання. У його вже не було тієї сили духу, він був хворий і тілом.

Вік його вже був не довгий. Через 4 роки — 26 лютого (февр.) не стало Тараса: він помер у Петербурзі...

Тільки що займалась зоря нового життя для усього крпацтва, тільки що була підписана „воля“ усім „крепакам“, про яку мріяв усе життя Тарас, — не, стало найкращого сина України — крпака з малечку, крпака у засланні, алеж вільного „духом“ кращого сина народу...

Тарас помер, та думки його живі й ніколи не помруть! Чим далі — він буде ріднішим „батьком Тарасом українського народу“.

Поховано Тараса у Київщині, коло Каніва, як у віршах заповів сам Тарас:

„Як умру то поховейте
Мене на могилі,
Серед степу широкого
На *Вкраїні* милій;
Щоб лани широкополі,
І *Дніпро* і кручі
Були видні, було чути,
Як реве ревучий...“

Від того часу що року по всій Україні, усюди де живуть українці, святкують „роковини Тараса“. „Шевченкові дні 25—26 лютого.

Часопісі звичайно у ті дні присвячують свої писання пам'яті Тараса. Люди збираються, упорядковують літературні вечери, концерти, читають відчити, — усе присвячене Тарасові... Тоді збирають гроші на усякі добродійні й просвітні справи (бібліотеки українські, видання книжок і иньше) на спомин Шевченка. Тоді-ж звичайно збирають на пам'ятник Шевченкові — цей ближчий обов'язок, який повинні ми виконати перед ім'ям його...

В Галичині і Буковині ці свята упорядковують скрізь по школах, гімназіях, де вчиться українська молодь...

Такий звичай все більш та більш шириться по всій Україні і бажано, щоб кожний город, містечко, село, кожна хата українська знала Тараса, любила його, його твори, справляла роковини. Поруч з цим треба, щоб увесь український народ дбав про постанову йому пам'ятника, щоб усі потроху збирали на те гроші.

Тарас був письменником, поетом усього народу, яскраво виявляючи глибину душі народної,—бажано, щоб і пам'ятник йому був *від народу*. То все одно скільки хто дасть на той пам'ятник, а бажано щоб *усі дали* хоч п'ятаки, хоч копійки, а щоб від усіх збудувати той пам'ятник. Тоді він буде найкращою подякою Тарасові, найбільшою пошаною його праці...

В полтавській городській управі єсть підписні листи на пам'ятник Котляревському, на яких записувались цілі села, обчества, даючи від кожного копійками,— і ті копійки найдорожче сотень рублів від заможніх людей...

Пам'ятник Шевченкові буде постановлений у 1914 році (під час століття народження Тараса) у Києві. Часопись „Рід. Край“ теж збирає на це гроші і зараз передає їх у комітет будівлі пам'ятника, у Києві, при городській думі. *Мик. Дмитрієв.*

Жіноча справа.

Велика то кривда, що ціла половина людського роду, жінки, не мають права жити у громаді людській так, як живуть чоловіки. Через те, що жінка слабша

тілом, чоловік здавен уважав її нездатною бути йому за рівного товариша в житті; він мав жінку неначе за рабиню, що повинна бути йому слугою, або,—що найбільше,—повинна втішати, бавити його. Жінці одмежовано було хатній куток,—біля печі, біля дітей:—ото її облада, там її право і воля!

І поки між людьми панувала думка, що тільки сила єсть право, до теї пори вповні держався й такий погляд на жінку. У дуже давній людській громаді звичаєм дозволялося чоловікові убити жінку, продати, проміняти,—що хотіти з нею зробити; не мала вона й ніякого свого власного добра: все, що в неї було,—належало чоловікові, він тільки сам мав право, як йому хотілося, орудувати тим надбанням.

В громаді, де обмірковувались військові, чи громадські справи, жінка не мала навіть права входу, а не то щоб подавати свою пораду, чи голос...

І жінки звикали до такого погляду на їх, корилися своїй долі.

Але час ішов. Розум, змисленність людська—розвивалися. Допевнилися люди, що не тільки груба сила має право на повагу, бо не з одної тільки тієї сили єсть користь і радість у житті; повсталала думка, що не в тім і утіха для сильнішого, щоб давити слабшого. Отоді більше вступили й жінки в людське життя; в громаді, де панувало не саме тільки право дужчої руки, де орудовала змисленність,—могло показати свою здатність і жіноцтво.

Бо, що до розумової кебети, змисленности, то жінки нічим не нижчі, не слабші від чоловіків. Се доказано було й науковим досвідом над самою природою жіночою.

А при більшому розвиткові людської думки, людського розуму взагалі, при поширенню просвіти в

людських громадах, більшала й змисленність жіноцтва. Вже й у давніх греків виступали жінки, що прославили свої імена в поезії,—складанню прекрасних пісень.

В так звані середні віки історії—виступали жінки навіть як славетні професорки.

Де далі, в новіші часи, вища наука, вища освіта стає здобутком не осібних щасливіших одиниць проміж жіноцтвом, а займає все ширший круг його, розпросторюється все більше, іде все глибше. Жінки вступають тепер студентками у вищі школи, університети, скрізь—у всій Європі, Америці й по інших краях світа.

Разом з правом на освіту, жіноцтво добивається й свого права на поважне становище в громадському житті, добивається в тому житті рівного права жінок з чоловіками. „Хто не здолатиме, той одступиться сам,—як се роблять і чоловіки,—а хто може працювати, у того не одбірайте права на працю для добра свого і своєї громади“. Так сказала одна жінка ще в початку минулого століття, і тепер жінки домагаються, щоб у їх не одбірали права, однакового з чоловіками,—працювати на всіх ступнях громадського життя, аж до права засідати у парламентах, де вирішаються найважливіші громадські й крайові справи.

Є ціла країна світу, де жінки сього права вже й осягли,—се Австралія: там освіта й розвиток громадського життя досягли високого ступня. В тій-то країні, вже доволі давно, жінок, однаково з чоловіками, по способу загального й рівного голосування, вибірають членами парламенту. Минулої осені се право признано за жінками і в частині нашої імперії,—у Фінляндії: найвища законодавча встанова крайова признала там за жінками виборче право.

В Англії, у Франції саме тепер іде велика робота для досягнення виборчого права жіноцтва.

Маючи на думці досягти ширшого права у всіх кругах життя, жінки засновують скрізь свої товариства, уряжують жіночі з'їзди, видають жіночі часописи—і всіма тими способами зміцнюють думку про можливість, про законне право жінок на рівність, волю, братерство!

У нас на Україні теж клопочуться про те, щоб поширити рівноправність жінок,—їх однакове з чоловіками право на освіту, працю й громадське життя. Можна сподіватися, що ця справа дійде до бажаного доброго кінця, бо навіть і в давнішому складі життя української народности бачимо більше поваги до жінок, більшу їх волю, ніж то було у інших близьких народностей, наприклад у великоруської: українська жінка не сиділа захованою „в теремі“, вона вільніше являлася в товаристві, мала більше право розпорядитися своєю особою,—коли брала шлюб, чи брала „розлуку“ (се-б то розвод); більше право мала й на те, щоб розпорядитися й своїм добром; юридичні закони, що по їх судять в наших сторонах, зберегли й до цієї пори більші права українських жінок наприклад при розділі спадщини.

В громадському житті жінки-українки 16-го, та 17-го століття теж виступали значніше від жінок московських. Історія зазначила працю тодішніх жінок коло тих справ, що були такими пекучими в ті часи: жінки працювали в шпиталях козацької України, пособляли братам, пособляли засновувати школи менші й найвищі.

Та коли придивимось і до щоденного теперішнього життя, то побачимо, що навіть у темному житті наших селян нема в сім'ї такого великого рабства жі-

нок, як у тій сім'ї, де „большак“ орудує всім, як міцний владарь, а жінка зветься „глупою бабою“, що мусить тільки коритися волі старшого; у нашому селянстві єсть для жінки слово „дружина“—і дуже часто можна у нас почути, що чоловік, перше ніж вирішити якусь господарську, чи иньшу поважну справу, говорить: „треба порадитися з жінкою“.

Звісно, се не значить, щоб право сильнішого, того, хто має дужчу руку, зовсім кінчилося у нас;—се дике право, на великий жаль, ще уживається і в нас супроти жінок, бо і взагалі ще так багато темноти в нашому народному житті; але ширша освіта й сподіване краще життя народне прийде на поміч загальному доброму й справедливому відношенню до жінок.

Думка про рівноправність жіноцтва все більше й більше шириться на Україні. Озиваються за поширення прав жінок не тільки учені люди, а й взагалі громадські діячі. Ось і тепер, коли вже єсть можливість вимагати права на нове краще життя, всі наші передові партії виставляють між иньшим—домагання рівноправности жіноцтва. В першій нашій Державній Думі українські послы-селяне здіймали теж річ в обороні виборчого права жінок, рівного з чоловіками.

Тож треба сподіватися, що та правда, яка стала можливою в Австралії та Фінляндії, засяє і в нас.

Українське жіноцтво розгорне тоді широко свою природню здатність, свою талановиту вдачу, що об'явилася вже і в тих межах, які вона мала: самі тямущі люди дивуються чудовим українським пісням, що співає наше жіноцтво; європейський знавець дивується чудовим виробам української жіночої руки, питає, „з-відки українські селянки взяли стільки мистецького хисту й смаку“?

Наші освічені дівчата, вступаючи в заграничні університети, дивують європейських професорів своєю уважністю, тямущою працею, змисленністю,—і добувають ті студентки, в кінці своєї ученої роботи, такі самі діпломи, як їх товариші-студенти, а далі й товариші-професори. Тільки—далеко по тих чужих сторонах шукати теї науки, того права! Та потроху вже одчиняються для нашого жіноцтва двері своїх найвищих шкіл: минулий 1906 рік ознаменувався тим, що в київський політехнічний інститут вступили,—видержавши конкурсний екзамен,—перші українські студентки.

За цією вищою школою одчиняються й иньші,—перше для „вільних слухачок“, а далі одчиняться й для повно-правних студенток.

Щастя Боже у всій нашій жіночій справі! Коли ціла половина української людности здобуде собі право прилучитися до спільного життя, принести свій розум, свою здольність і працю на користь громаді, то пишнішим цвітом процвіте життя України!

О. Пчілка.

ПРО ЩО ТРЕБА ДБАТИ.

Щоб діждати кращого життя, треба самим дбати про те, не сподіваючись, що хтось инший зробить. Дбаючи про себе, не треба забувати инших, бо, коли буде добре усім,—краще буде й нам.

Перш усього треба дбати про народню освіту. Тільки освічений свідомий українець може бути справжнім громадянином і кращим сином України.

Пильуйте, щоб кожна дитина, як набайде час, ходила в школу і скінчила її; тоді незабаром усі люде стануть грамотні.

Для цього треба, щоб у кожнім містечку, селі та й по хуторах були школи, по горідах та містечках— „просвітні товариства“. Щоб по школах і поза школами були бібліотеки й читальні. Не жалкуйте грошей на освіту, вони вдсятеро вернуться освіченому людові.

Дбайте про те, щоб по тих бібліотеках та читальнях були не тільки російські, а й наші рідні українські книжки. Тільки рідна мова та рідна книжка дасть розвистись багатим духовним силам 25-ти мільйонного українського народу.

Дбайте, щоб по тих читальнях та бібліотеках були українські часописі.

Дбайте, щоб і дома у вас були українські книжки. Треба щоб у кожній хаті було „Святе Письмо“ (Євангелія) на українській мові, „Кобзарь“ Шевченка“ та по змозі й інші гарні книжки українських письменників, та часописі.

Виховуйте гаразд дітей. Дбайте, щоб з їх виходили не зрадники свого народу, а щирі сини та оборонці його.

Діждемось колись і своєї школи, а поки що вчіть дітей рідній мові і письменству хоч дома, пам'ятаючи слова Тараса:

Учітеся, брати мої, І чужому научайтесь
Думайте читайте,— Й свого не цурайтесь.

Не забувайте шанувати найкращих синів України, що життя своє положили за її долю. Пам'ятайте перш усього про будову пам'ятника Шевченкові.

Жіноцтво кожного народу має велике завдання,— воно виховує дітей у молодому зрості і дає ім напрямок на все життя. На вас, доньки України, лежить

обов'язок: дбайте про себе, про самоосвіту і виховуйте українську дівтуру в найкращому напрямку.

Не треба ухилятися від громадської роботи та громадських обов'язків. Треба дуже дбати про совісні вибори на всякі громадські посади, а найбільше про вибори послів до Думи Державної. Треба усюди підтримувати свідомих українців, які щиро домагатимуться кращого життя усій Україні і Українському народові.

Для першої заповоги хліборобам, робітникам, бідності треба заводити—сільсько-хазяйственні товариства, показні поля, громадські крамниці („потребительські лавки“), „товариства заповоги бідним“, „заповоги учням“, „каси позичкові“ і т. инше.

Обсаджуйте огороди садовиню, та не беріть „яких небудь“ щеп, а діставайте кращих.

Коли маєте піски, засаджуйте їх сосною, дубом, кленком або шелюгом. Подавайте заяву до земства; воно прише вам без грошей сажанці і тямущого чоловіка, а зам останеться тільки робота посадити сажанці та берегти, щоб не потоптав скот.

Дещо про бджільництво на Україні.

З давніх часів на Україні велося бджільництво і, як приємна й корисна справа, мало у сільському господарстві почесне місце. В старовину, коли безкраї українські степи вкривалися барвистими килимами усяких квіток, бджільництво давало чималі прибутки, хоч велося воно найпростішим способом. За пасіками доглядала тоді сама природа. А коли степи пішли під оранку, замість квіток зачорніла рілля і зникли

великі квітчасті простори, то вкупі з ними зникло й багато пасік. Та не одно це стало на перешкоді українському бджільництву, були й інші причини його занепаду; на їх оце й хочемо звернути увагу. Є така бджоляна хвороба—*тилець*; невідомо, чи вона самостійно з'явилася на українських пасіках, чи її до нас занесено, отже вона дуже швидко знищила одну за одною величезні пасіки, і не було ніякої змоги боротися з тією хворобою, поки уліки були прості дуплянки. А ще к тому—не лихим згадати—наші діди та батьки-пасішники зводили добру породу українських бджіл; бо що-року, дістаючи меду та воску із дуплянок, вони убивали медисті та працювиті сім'ї і таким побитом мимохіть кидали на розплід лінивi сім'ї. А що між бджолами є працювиті й лінівi,—то це кожному легко побачити, коли придивитись до бджоляної роботи під час взятку. Погляньте лишень—одна сім'я змагає від роботи, вся льотна бджола її „іде в поле“, а ось друга стоїть поруч, така сама на силу, як і перша,—висипала на дошку, гуляє собі коло вічка, гріється на сонці і тільки невеличка частина її „іде в поле“. Звичайно, у трудящій буде повно меду, а ліниву не минеться підготовувати, щоб не загинула зімою. От і про породу бджіл на Україні мало дбають. А нам здається, що коли на Україні падає прибуток від пасіки, то найголовніша тому причина—згіршення бджоляної породи. Про це свідчить нам американське бджільництво. Коли з Європи виселився в Америку знаменитий бджоляр Дадан,—той самий, що нажив на „Божій мушці“ мільйонне багатство,—то швидко помітив, що американські бджоли збирають мало меду, хоч квіток у тих краях дуже рясно. Приглядаючись до пасіки, він спинився на тій думці, що американські бджоли дуже

лінівi. Не гаючи марно часу, він замовив із Італії плідних маток італійської породи. З першого ж літа італійські бджопи показали себе: уліки були повні меду, а у американських всилу ставало на зімівку. З того часу Дадан, а по йому вже й інші, почали замовляти італійських маток, і всі американські пасіки, величезні числом уліків і прибутком, мають бджіл італійської породи; з неї вже виробилась окрема порода (конюшинних, або червоноклеверних) бджіл. У нас клопочуться розвести добру породу коней, коров, птиці, жита, вівса, а на породу бджіл не звертають ніякої уваги. Коли є на світі породисті, більш корисні корови або кури, то чому ж не бути і породистим бджолам. І справді, є різні породи бджіл, кожна з особною вдачею. Між ними найбільш цікава—абхазька порода на Кавказі; ці бджоли дуже працювиті і надто вже смирні, не жаляться навіть тоді, коли їх навмисне дратують, а уліки свої від нападу чужих бджіл обороняють дуже завзято. Здається, що коли б усі знали про оцих смирних бджіл, то багато освічених людей розвели б пасіки, бо тепер їх одвертає від цієї корисної і приємної справи тільки те, що наші сердиті божоли дуже кусючі. Розглянувши деякі причини занепаду нашого бджільництва, спитаємо себе, чи справді вони такі, що їх неможна перемогти та чи справді неможливе терпесне бджільництво на Україні? На це питання тепер дають без слов ясну і рішучу відповідь хоч нечисленні, за те взірцеві рамочні пасіки у всіх українських губерніях. Прибуток з цих пасік (як обраховують старі діди-пасішники) значно більший, ніж прибутки від давніх пасік. Це показує, що і в наші часи можна доладно пасішникувати, тільки треба уміючи. Медянистих рослин на Україні доволі ще й тепер, тільки цвітуть

вони не так довго, як було в старовину, коли на цілинних степах росло усяке медянисте зілля і цвіло в різні часи. Цвіте, наприклад, синяк, після його дівина, потім будяк і т. д., починаючи з весни до липневої спеки, а в серпні, після дощів, знову цвіли степи аж до морозів. Звичайно, тепер не те; нема того моря розмаїтних квіток, а все ж таки є чималі простори, укриті медянистою рослиною: гречкою, шелюгом, молочаєм, чебрецем, в садах—білою окацією і садовою, на огородах і баштанах—гарбузами, огірками, кавунами, динями. Всі оці рослини пускають багато нектару, та цвітуть коротко. Наприклад, біла окація цвіте 14—16 днів, та й з тих днів треба лічити тільки ті, коли стоїть гарна година, бо в негоду бджола не робить. Виходить, що бджолі треба за короткий час наносити в улій стільки меду, щоб і самій надовго стало і хазяїнові зосталось. Тямуций бджоляр знає, як направити бджолу до цього. Він виготує дужчі і працьовиті сім'ї до часів найбільшого взятку і не дасть роїтись. Визнано досвідом, що одна сильна сім'я наносить меду більш, ніж три слабих, хоч би у їх було бджіл вкупі навіть більше, ніж у сильній сім'ї. Не дають роїтись і зробити сім'ї сильними легко можна в рамочних уліках. Тільки при рамочній системі бджоляр—господар над бджолами і по своїй волі може керувати пасікою: підгодувати, підсилити, вирізати трутневу вошину і черву, зловити матку, обдивитись гніздо, надібрати меду, гоїти різні хвороби; все оце при рамочній системі можна зробити швидко і легко. У рамочному уліку вся бджолина сім'я, як на долоні,—роби з нею, що хочеш. А к тому, коли треба дістати медчі віск, то не треба убивати бджоли, як в дуплянках, а через те і пасіка не зменшується. З того часу, як повелися рамочні

уліки, бджільництво на Україні поширилось. До речі треба зауважити, що на шляху розвитку нашого прибуткового бджільництва стає тепер нова перешкода—це безакцизний сахар, що його можна добувати на підгодовку бджіл. Багато бджолярів замість того, щоб підкормлювати бджоли, почали просто виробляти бджолами сцільниковий мед із сахару і збувати його за липовець або за окаційний і дуже збили ціну на справжній мед. Нам здається, що кому треба підгодувати бджоли, той купить і обложений акцизом сахарний пісок по 12 коп. за хунт, переварить його з водою (весною та літом 1 х. води на 1 х. піску, а зимою води на половину), і матиме сироп по 8—6 к. за хунт. Це ж зовсім не дорого. Щоб на шкоду чесним робітникам наживалися фальсификатори, то на те здається нема ніякої рації, і безакцизний сахар став не підмогою у бджільництві, а „гнильцем“ удвоє.

Микола-бджоляр.

УКРАЇНСЬКІ МУЗЕЇ.

За останні 100—150 років надзвичайно багато чудової й цікавої старовини на Україні загинули зовсім.

Не вчила наша освіта кохати й берегти старовини, у якій відбивалось національне життя України попередніх віків.

Тільки останні 20—30 років почали як слід збирати українську старовину, яка допомагає зрозуміти, як Україна жила раніше... Тепер вже ми маємо на Україні де-кілька таких чудових, цікавих зібрань української старовини—музеїв. Про їх ми подаємо коротенькі звістки.

Кожному, хто хоче знати минуле свого краю, треба не тільки читати книжки, а й добре роздивля-

тись такі збірки старовини. А нашій молодіжці, що у літку звичайно відпочиває від вчення, треба шукати усякої змоги, щоб добре роздивитись ці музеї. Де роблять подорожі—учням треба обов'язково оглядати їх.

Київ. У Києві єсть кілька музеїв. Нтйстаріший—це музей: зібрання давніх гроше (мінц-кабінет) при університеті. У музеї досить великі колекції переважно з доісторичної доби і з слав'янських могил. Дуже багато зробив для цього музею проф. Володимир Антонович, найкращий знавець доісторичної і старічної старовини України. На жаль, з того часу, як проф. Антонович заслаб і не керує музеєм, оглядати його стало майже зовсім не можливим—музей стоїть зачинений.

Років більш як 25 при Київській Духовній Академії заснувався церковно-археологічний музей, котрий містить в собі чималі збірки церковної старовини і інших річей з України. Музей відчинений щонеділі від 12 до 2 год. дня.

У 1898 році почали будувати городський музей, котрому потім надано ім'я „Музея імператора Николая II-го“. Протягом останніх років музей придбав багато різних річей і тепер ділиться на кілька відділів. Найповніший поки що—це відділ археологічний, де зібрана з різних частин України велика сила пам'яток старовини. Потім йде історичний відділ, присвячений переважно козацьким часам нашого краю. Недавно закладений етнографічний відділ містить в собі вже кілька тисяч рїжнманїтних річей, які виявляють творчість українського народу і характер його життя. Окрім цих відділів, у музеї є ще збірки давніх грошей, старих і сучасних образів і т. ин. Музей має власний будинок на Олександрівській вул., прсти Царського садка; відчинений щодня, крім понеділків, від 10-ти до 3-х годин.

Чернігів. У Чернігові є два музеї. Один—при Чернігівській Архивній Комісії—ще невеликий. Другий—це чудовий „Музей української старовини імени В. В. Тарновського“. Небіщик Василь Тарновський усе своє життя присвятив збиранню козацької старовини. У музеї є дуже гарні відділи: зброї, клейногів, партретів, убрань, посуду і т. ин. Окремий відділ складається з пам'яток Т. Г. Шевченка—його власноручних писань, малюнків, партретів поета і т. ин.; тут зібрано усе те, що писалося про Шевченка.

Полтава. „Історично-природничий музей Полтавського губерньського земства“. Музей складається з двох частин: природничої, де зібрані колекції мінералів, землі, рослин, звірів, птахів і риб з Полтавської губ. і історичної, де є колекції археологічна, козацької доби і гарна етнографічна. Останніми часами до цього музею прилучився Лубенський музей Скаржинської, яка подарувала його Полтавському губерньському земству. Цей музей, переважно містить дуже гарні речі з археології, церковної старини і етнографії.

Волинь. У Житомирі є „Церковно-археологічне древлехранилище“. Тут зібрано чимало церковної старовини. Такий-же музей церковних річей є у Владимири-Волинському. Природі, археології, історії і етнографії Волині, присвячений музей бар. Х. Р. Штейнгеля у с. Городки, Ровенського повіту

Поділля. Під зарядом Подільського церковно-археологічного товариства у Кам'янці-Подільському заведено музей, котрий щороку шириться і містить у собі, окрім старовини церковної, ще відділи пам'яток передісторичних, історичних і етнографічних.

Катеринослав. Кільки років назад тут відчинено у власному будинку музей, присвячений старовині Ка-

теринославщини взагалі і найголовніше Запорожжя. Не вважаючи на те, що музею існує усього кілька років, він вже має досить великі збірки по етнографії, козацькій старині і археології. До його-же прилучається в видатний музей д. Поля.

Херсон. Тут є невеличкий „Археологічний музей“, де зібрані доволі систематично різні пам'ятки передісторичної доби Херсонщини.

Одеса. При найстарішому з полудневих наукових товариств—„Одеському товаристві історії і старовини“ є музей, де переважно збирається старовина з колишніх грецьких колоній на чорноморському побережжю. Окрім цих колекцій, є тут і невеличка збірка козацької старини.

Харків. При університеті досить давно існує „музей изящних искусств и древностей“, де у останні часи почали збирати і пам'ятки української старовини. Окрім цього музею є поки що невеликий городський музей, де між иншим з і етнографічний відділ.

Що на Чорному морі, на камені біленькому,
Там стояла темниця камяная.

Що у тій-то темниці пробувало сім-сот козаків,
Бідних невольників.

То вже тридцять літ у неволі пробувають,
Божого світу, сонця праведного в вічі собі не
видають.

То до їх дівка бранка, Маруся, попівна Богуславка,
Приходить, словами промовляє: „гей козаки,
Ви, бідні невольникі!

Угадайте, що в нашій землі Християнській за
день тепера?“

Що тоді бідні невольники зачували,
Дівку бранку, Марусю, попівну Богуславку
По річах пізнавали, словами промовляли:
„Гей дівко бранко, Марусю, попівно Богуславко,
Почім ми можем знати,
Що в нашій землі Християнській за день тепера?
Що тридцять літ у неволі пробуваєм,
Божого світу, сонця праведного у вічі собі не
видаєм.

То ми не можемо знати,
Що в нашій землі Християнській за день тепера“.
Тоді дівка бранка, Маруся попівна Богуславка,
Тее зачуває, до козаків словами промовляє:

„Ой козаки, ви, бідні невольники!
Що сьогодні у нашій землі Християнській Вели-
кодная субота,
А завтра святий празник, роковий день Велик-
день“.

То тоді ті козаки тее зачували,
Білим лицем до сирої землі припадали,
Дівку бранку, Марусю попівну Богуславку,
Кляли-проклинали: „та бодай ти, дівко бранко-
Марусю попівно Богуславко,
Щастя й долі собі не мала,
Як ти нам святий празник, роковий день Велик-
день сказала!“

То тоді дівка бранка, Маруся, попівна Богуславка
Тее зачувала, словами промовляла:
Ой козаки, ви бідні невольники!
Та не лайте мене, не проклинайте;
Бо як буде наш пан турецький до мечеті від-
їжджати,

То буде мені, дівці бранці,
Марусі, попівні Богуславці,
На руки ключі віддавати:
То буду я до темниці прихождати,
Темницю відмикати,
Вас всіх, бідних невольників, на волю випускати“.
То на святий празник, роковий день Велик-день,
Став пан турецький до мечеті під'їжджати,
Став дівці бранці Марусі, попівні Богуславці,
На руки ключи віддавати,

Тоді дівка бранка, Маруся, попівна Богуславка,
Добре дбає—до темниці прихождає,
Темницю відмикає, всіх козаків,
Бідних невольників, на волю випускає
І словами промовляє: „ой козаки,
Ви, бідні невольники!
Кажу я вам, добре дбайте,
В городи Християнські утікайте;
Тільки прошу я вас, одного города Богуслава не
минайте,

Моему батьку й матері знати давайте;
Та нехай мій батько добре дбає,
Гуртів, великих маєтків нехай не збуває,
Великих скарбів не збирає,
Та нехай мене, дівки бранки,
Марусі, попівни Богуславки,
З неволі не викупає;
Бо вже я потурчилась, побусурменилась,
Для роскоші турецької,
Для лакомства нещасного!“
Ой, визволи, Боже, нас всіх, бідних невольників,
З тяжкої неволі з віри бусурменської
На ясні зорі, на тихі води у край веселий,
У мир хрещений!
Вислухай, Боже, у прозьбах щирих,
У нещасних молитвах
Нас бідних невольників!

ПЕКЛО.

(з Енеїди).

Тепер Еней убрався в пекло,
 Пішов зовсім на иньший світ;
 Там все поблідло і поблекло,
 Нема ні місяця, ні зізд...
 Там тільки тумани великі,
 Там чутно жалібний крики,
 Там мука грішним не мала.
 Еней з Сивиллою гляділи,
 Якї муки там теріли,
 Якая кара всім була...
 Смола там в пеклі кликотіла
 І грілася все в казанах;
 Живиця, сірка, нефть кипіла,
 Палав огонь великий—страх!
 В смолі цій грішники сиділи
 І на огні пеклись, горіли,
 Хто як завіщо заслужив...
 Пером не можна написати,
 Не можна і в казках сказати,
 Якїх було багацько див!
 Панів за те там мордували
 І жарили зо всіх боків,
 Що людям лютости не давали
 І ставили їх за скотів;
 За те вони дрова возили,
 В болотах очерет косили,

Носили в пекло на підпал.
 Чорти за ними прилядали,
 Залізним пруттям підганяли,
 Коли який з них приставав...
 Всім старшинам тут без розбору,
 Панам, підпанкам і слугам,
 Давали в пеклі добру хльору,—
 Всім по заслугі, як котам.
 Тут всякї були цехмистри,
 І ратмани, і бургомистри,
 Судді, підсудки, писарі,
 Якї по правді не судили
 Та тільки грошики лугили
 І одбірали хабарі.
 І всі розумні філозоти,
 Що в світі вчились мудрувать;
 Ченці, попи і протопопи,
 Мирян щоб знали научать,
 Щоб не ганялись за гривнями,
 Щоб не возились з попадяма,
 Та знали церкву щоб одну;
 Ксьондзи, до баб щоб не іржали,
 А мудрі, зізд щоб не знімали—
 Були в огні на самім дні.
 Батьки, які синів не вчили,
 А гладили по головах
 І тільки знай, що їх хвалили,—

Кипіли в нефті в казанах:
 Що через їх синки в ледащо
 Пустилися, пішли в ні-на-що,
 А послі чубили батьків
 І всею силою бажали,
 Батьки щоб швидче умірали,
 Щоб їм прийнятись до замків...

Були там купчики проворні,
 Що їздили по ярмаркам,
 І на аршинець на підборний
 Поганий продавали крам.
 Тут всякії були пронози,
 Перекупки і шмаровози,
 Жиди, міняйли, шинкарі,
 І ті, то фиги-миги возять,
 Що в баклагах „гарячий“ носять,—
 Там всі пеклися крамарі...

Там всі невірні й християне,
 Були пани і мужики,
 Була тут шляхта і міщане
 І молоді, і старики;
 Були багаті і убогі,
 Прямі були і кривоногі,
 Були видючі і сліпі,
 Були і штатські і военні,
 Були і панські, і казенні,
 Були миряне і попи.

Гай-гай! та ніде правди діти,—
 Брехня ж наробить лиха більш,—
 Сиділи там скучні пііти,
 Писарчуки поганих віри,
 Великії терпіли муки,—
 Ім звязані були і руки,
 Мов у татар терпіли плін.
 Оттак і наш брат попадеться,
 Що пише, не остережеться...
 Який же втерпить його хрін?..

Ів. Котляревський.

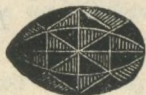
*
*
*

Пархоме! в щасті не брикай!
 В нудзі притьмом не ліз до неба,
 Людей питай, свій розум май!
 Як не мудруй,—а вмерти треба!
 Чі короташ вік в журбі,
 Чі пьеш поставцем горілки,
 В шинку нарізують тобі
 Цимбали, кобзи й сопілки,
 Чі п'яний під тином хропеш,
 Чі до господи лізеш рачки,
 І жінку макогоном б'єш,
 Чі сам товчешся на вкулачки:
 Ори і засівай лани,
 Коси широкі перелого,
 І грошики за баштани
 Лупи—та все одкинеш ноги!..

Покинеш все: стижки й скирти,
Всі ласощі: паслїн, цибулю...
Загарба инший все,— а ти
З'їси за гірку працю дулю!

Чи соцьким батько твій в селі,
Чи сам на панщині працює!..
А смерть зрівняє всіх в землі,—
Ні з ким скажена не жартує!..

П. П. Гулак-Артемівський.

Є. Трєбінці.

Скажи мені правду, мій добрий козаче,
Що діяти серцю, коли заболить,
Як серце застоїне і гірко заплаче,
І дуже без щастя воно зацемить?

Як горе, мов терен, всю душу поколе,
Коли одиуралось тебе вже усе,
І ти як сухеє перекотиполе,
Не знаєш куди тебе вітер несе?

Є, ні! кажеш мовчки: скосивши билину,
Хоч рано і вечір водою полий,—
Не зазеленіє; кохай сиротину,
А матері й батька не бачити їй.

Оттак і у світі: хто рано почує,
Як серце заплаче, як серце зітхне,
Той рано заплаче... А доля шуткує,—
Поманить, поманить та й геть полине.

А можна ж утерпіть, як яснеє сонце
Блисне і засяє для миру всього,
І лягне до тебе в убоге віконце?...
Осліпнеш, а дивилися все на його.

Афанасьєв-Чужбинський.

Українська мелодія.

„Ні, мамо, не можна нелюба любить—
Нещасная доля із нелюбом жить.
Ой, тяжко, ой важко з ним річ розмовляти...
Хай лучче я буду весь вік діувати!“—

Хіба ж ти не бачиш, яка я стара?
Мені в домовину лягати пора...
Як очі закрию, що буде з тобою?
Останешся, доню, одна сиротою!

А в світі якеє життя сироті?—
І горе, і нужду терпітимеш ти...
Я, дочку пустивши, мовляв, на поталу,
Стогнуть під землею, як горлиця, стану.

—„О, мамо-голубко, не плач, не ридай,—
Готуй рушники і хустки вишивай:
Нехай за нелюбом я щастя утрачу—
Ти будеш весела, одна я заплачу“...

Ген там, на могилі, хрест Божій стоїть,
Під ним рано й вечір матуся квилить:
— „О, Боже мій милий, що я наробила?
Дочку, як схотіла, із світа згубила!“

Е. Гребінка.

ЗРАДНИК.

Хто тебе, родино, рідний зневажає,
Хай той на чужині серця не має,
Та щоб до кого в горі притулиться,
Та щоб було з ким горем поділиться.
Хто свою віру, хто край свій покине,
Хай той без роду на чужині згине,
Згасне його око, душа почорніє,
Замре його голос, серце зомліє;
Він од Бога долі не знатиме,
Тільки од Бога кари він ждатиме!
Де він стане, де він гляне—
Чорний ворон літять стане!

А. Л. Метлинський.

Удосвіта.

*Удосвіта встав я... темно ще на дворі;
Де-не-де по хатах ясне світло сяє...
Сяє ясне світло, як на небі зорі...
Дивуюсь, радію, у серця питаю:
„Скажи, віще серце, чи скоро світ буде?“*

*— „Ой скоро світ буде,
Прокинуться люде,
У всяке віконце
Засіє сонце“ ...*

*Ой ударю ж зразу
У струни живії:
Прокиньтесь, вставайте,
Старі й малі!*

*Віщуванням новим
Серце мов б'ється,—
Через край із серця
Рідне слово лється.*

П. Куліш.

*
*
*

Мені однаково, чи буду
Я жить в Україні, чи ні,
Чи хто згадає, на чужині,—
Однаковісенько мені.
В неволі виріс між чужими,
І, не оплаканий своїми,
В неволі, плачучи, умру

І все з собою заберу,
 Малогу сліду не покину
 На нашій славній Україні,
 На нашій не своїй землі.
 І не пом'яне батько з сином,
 Не скаже синові: „молись...
 Молися, сину! За Вкраїну
 Його замучили колись.“
 Мені однаково, чи буде
 Той син молитися, чи ні...
 Та не однаково мені,
 Як Україну злиї люде
 Присплять, лукаві, і в огні
 Її окрадену збудять...
 Ох, не однаково мені!

Т. Шевченко.

*
 * *

Ой чого ти почорніло,
 Зелене поле?

—Почорніло я від крові
 За вольную волю.

Круг містечка Берестечка,

На чотирі милі,

Мене славні Запорожці

Своїм трупом вкрили.

Та ще мене гайворони

Укрили з півночі..

Існують, очі козацькії,

А трупу—не хочуть.
 Почорніло я, зелене,
 Та за вашу волю...
 Я знов буду зеленіти,
 А ви вже ніколи
 Не вернетесь на волю...
 Будете орати
 Мене стиха, та орючи
 Долю проклинати...

Т. Шевченко.

ШИНОК.

*Невелику й не багату
 Чоловік пострів хату,
 Та й поставив у селі,
 Коло міста на шпилі.*

*Потім він, як в клітці пташку,
 Над вікном повісив пляшку,—
 І, як вітер похитне,
 Пляшка візьме та й кивне.*

*А хіба-ж воно од-віку
 Теє можна чоловіку,
 Щоб, як пляшка закива,
 Не здуріла голова?*

*От, як пляшка закиває,
 Він до шинку й повертає,
 Сяде, гляне в поставець,
 Тай потягне гаманець,—*

І вже грошей і не ліче...
Чоловіче, чоловіче!

Що в тій бочці онде є,—
Все воно до дна твоє!—

Там сидить твій заробіток,

Там лежить худоба діток,

Сімо те, що ти косив,

Жито те, що Бог вродив;

Там твоя свитина сіра,

Хомути, ярмо, сокира;

Дрова ті, що ти продав,

Садовина, що збирав.

Сили ті, що їх не стало;

Те здоров'я, що пропало;

Сльози жінки, серця мій;

Г'яна лайка день і ніч...

Все воно туди пірнуло,

Все в тій бочці потонуло;

А вона все та ж одна—

І без верху, і без дна!

Чую: вітер повіває,

Пляшку хилить та хитає,

А вона собі кива

Та до шинку зазива.

Я. Щоголів.

Мальований стовп.

Обридла дневі суета людська,

Спустився він спочити в темноті,

І нічка тихая, мов чарівниця тая,

Прибралася у зорі золоті.

Широкий шлях замовк; ні пішки, ні на возі

Ніхто його не турбував;

Заснули верби на облозі

І вітер задрімав.

Що-ж то таке між вербами біліє?

То стовп мальований стоїть,

Стоїть і журиться, і серце кам'яне

І сумно він у степ глядить!

Чі світ не той, чи доля відцуралась?..

Все глухо там, нічого не чутно.

Десь над болотцем чайка обзивалась,

Як обзивалася колись давно.

Згадалася йому щасливая година,

Як був він деревом, шумів і зеленів,

Як усміхалася червоная калина

І степ широкий серце веселив.

І причувається—десь пісня зза горбда,

„Ой, гук“,—лунає,—„мамо, гук!“..

І сльози капають холодною росю...

Кругом його гуде безсонний жук.

На цей раз вибачайте, люде!

Це басчка не вам;

Нехай вона на спомин буде

Мальованим стовпам.

Леонід Глібов.

НАУКА.

Дочекався я свого святонька:
 Виряжала в світ мене матінка;
 Виряжала в світ мати рідная
 І промовила мені бідная:
 „Нехай, сину мій, ми працюємо;
 Нехай цілий вік ми горюємо;
 Нехай сохну я, тато горбиться,—
 Ти на світ поглянь, що там робиться.
 Та не всі ж, як ми, в землі риються,
 Може є такі, що і миються;
 Та не всі ж, як ми, димом куряться,—
 Може є такі, що й не журяться.
 Коли найдеш їх, милий синочку,
 Ти схили себе, як билиночку.
 Спиная з похілу не іскривиться,—
 За те ступить пан та й подивиться;
 І з панами сам порівняєшся,
 В сріблі-золоті закупаєшся;
 З полем батьківським розпрощаєшся!“
 Але сталося друге святонько:
 Виряжав у світ мене батенько.
 Виряжав мене, путь показував
 Говорив мені і приказував:
 „Видиш, сину мій, як працюємо,
 Видиш сину мій, як горюємо,—
 Ти на пчіл поглянь: є робучії,
 Але й трутні є неминучії.

Так і на світі: одні риються,
 Другі по́том їх тільки миються.
 Будь ти проклятий, милий синочку,
 Як погнеш таким свою спиночку!
 Ти у світ іди милий синочку,
 Ти усе спізнай—і билиночку;
 Тоді з світом ти порівняєшся,
 В добрі розумі закупаєшся,
 З полем батьківим привітаєшся!“ *С. Руданський.*

Не призывайте всує Бога.

Не призывайте всує Бога,
 Не призывайте ви Христа,
 Не оскверняйте ви святого
 Животворящаго хреста!
 Христос учив народ любити,
 І за народ Христос страдав;
 А ви—грабуєте освіту
 І те що Бог народу дав.
 Христос носив вінець терновий,
 Святую кров свою пролив,
 Своєю смертю святою
 Народ з неволі іскупив.
 Не призывайте ж всує Бога,
 Не призывайте ви Христа,
 Не оскверняйте ви святого
 Животворящаго хреста! *О. Коміський.*

Потайні ученики.

Ми там були... Його розп'яли,
А ми дивились оддалі,
Та сбережливо мовчали,
І в глибині душі ховали
Свої незважені жалі...

До нас присікались словами:
Повинно, й ви ті ж руки—
Адже ж були Його друзями?
Ми одцуралися з клятьбами,—
І півень крикнув здалеки...

Вони замучили Мессію...
Усе простив Він ворогам;
Він душогубу, лиходію
В рах зустрівсь дав надію...
Та чи простив же Він друзям?

М. Старицький.

*
* *

Земле, моя всеплодючая мати,
Сили, що в твоїй живе глибині,
Краплю, щоб в бою сильніше стояти,
Дай і мені!

Дай теплоти, що розширює груди,
Чистить чуття і відновлює кров,
Що до людей безграничну будить
Чисту любов!

Дай і огню, щоб ним слово налити,
Душі стрясать громовую дай власть,
Правді служити, неправду палити
Вічну дай страсть!

Силу рукам дай, щоб пута ламати,
Ясність думкам—в серце кривді влучать,
Дай працювать, працювать, працювати,
В праці сконать! *І. Франко.*

Смутні картини.

Убогій ниви, убогій села,
Убогий, обшарпаний люд,—
Смутній картини, смутні, невеселі,
А інших не знайдеш ти тут.

Не став би дивитись, схотів би забути,
Так сили забути нема:
То рідні села, то рідні люде,
То наша Україна сама!

Б. Грінченко.

ДО ПРАЦІ.

Праця єдина з_недолі нас вирве:
Нумо до праці, брати!
Годі лякатись! за діло святее
Сміло ми будемо йти.

Праця єдина нам шлях уторує,
Довгий той шлях і важкий,
Що аж до щастя і волі прямує:
Нумо до праці мерщій?

Праця не згине між людьми даремно!

Сонце засвітить колись,—

Дякую нас тоді люде згадають:

Нум же, до праці берись!

Хоть у неволі й нещасті звікуем,

Долю онукам дамо!

Ми на роботу на світ народились,

Ми для борні живемо!

Сміливо ж, браття, до праці ставайте!

Час наступає,—ходім!

Дяка і шана робітникам щирим,

Сором недбалим усім!

Б. Грімченко.

НІЯКОВО.

Дружинонько мила! не хочу тобі я

Перечити в справах твоїх;

Та тільки єсть певна у мене надія,

Що слов не одвернеш моїх,—

Порад у дрібнотах, моя ж ти пташино!

От бачиш, наприклад, недавно якимось

Я бачив: служниця з села, та Горпина,

Сиділа з тобою рядком... Те здалось

Мені не до ладу... Звичайно, нехай:

Єднання з народом—ся річ не псує...

Та треба, голубко, зважати на звичай:

Ніяково, серце мое...

**

Або хоч би й се, моя рибочко мила:

Обідав у нас хтось чужий...

Видимую ж прикрість ти гостю вчинила,

Крививсь він на вбір твій чудний...

Народне убрання—се річ пречудесна!

Тут навіть і думка хорошая єсть...

Ну, що ж, отак дома,—тепер у нас вєсна,—

Чому не зробити убранню ту честь?

Се добре часами убір той сільський,

І так закрашá він обличчя твое!

Та треба зважати, як хтось є чужий:

Ніяково, серце мое!...

**

От мóва в синочка—теж трóхи клопоче

Мене, як на їй я спинюсь...

Звичайно, мале ще, й навчиться, як схоче,

По всякому,—тим не журюсь...

Скажу, навіть мило, як теє малятко

Народною пісеньку втішно співа,

Чи казку про „вову“ прокаже, „зайчатко“,

Чи „татком“ пестливо мене назива,—

А все ж воно якимось... здається чудним!...

Чужого по вухах неначе б то б'є...

Бо знаєш: вважають у нас те смішним...

Ніяково, серце мое!...

О. Пчелка.

Таки сподіваюсь!

Гетьте, думи, ви хмари осінні!
Тож тепера весна золота!
Чи то так у жалю, в гелосінні
Проминуть молодії літа?

**

Ні, я хочу крізь сльози сміятись,
Серед лиха співати пісні,
Без надії таки сподіватись,—
Жити хочу! Геть думи сумні!

**

Я на вбогім, сумнім перелозі
Буду сіять барвисті квітки,
Буду сіять квітки на морозі,
Буду лить на них сльози гіркі.

**

І від сліз тих гарячих розтане
Та кора льодовая міцна,
Може квіти зійдуть і настане
Ще й для мене весела весна.

**

Я на гору круту крем'яную
Буду камінь важкий підіймать,
І несучи вагу ту страшную,
Буду пісню веселу співать.

**

В довгу, темную нічку, невидну
Не стулю й на хвилину очей,

Все шукатиму зірку провідну,
Ясну владарку темних ночей.

**

Так! я буду крізь сльози сміятись,
Серед лиха співати пісні,
Без надії таки сподіватись,
Буду жити!—Геть думи сумні!

Леся Українка.

До пісні.

О, пісне блаженна, о, пісне крилата,
Лети над землею, дзвони і зови
До світу, до сонця із темряви брата,
Надію у серці йому оживи!
Сумує безсмертна душа чоловіча,—
Немає їй сонця, просвітку нема...
Збуди ж її, сило пісень чарівнича,
Скажи, що світ Божий—не склеп, не тюрма?
Хто в силі на душу скувати кайдани?
Хто дух наш безсмертний згасити здола?
О, пісне небесна, розвій же тумани,
Хай дня не змагає їх темрява, мла!

М. Чернявський

* *

Гомоніли люде:—

„Та що з того буде?!.“

Гомоніли люде:—

„Ми вже омертвіли!..“

Гомоніли люде:—

„По степах широких

Вже не встати,—спати

Нашій Україні!..“

А України доля

З їх усіх сміється—

В небесах високих

Горличкою вьється...

Христя Алчевська.

Виводили з села.

Над заходом червона хмара закаменіла. Довкола неї зоря обкинула свої біляві пасма, і подібна була ота хмара на закрівавлену голову якогось святого. Із за тії голови промикалися проміні сонця.

На подвір'ю стояла юрба людей. Від заходу било на їх світло, як від червоного коміна. З-за хати ще сипалося багато народу. Як від умерлого—такі смутні виходили.

За людьми вийшов молоденький парубок з обстриженою головою. Всі на його дивилися. Здавалося їм, що ота голова, що тепер буяла у кривавому світі, та має впасти з плеч—десь далеко на царську дорогу. В чужих краях, десь аж під сонцем впаде на дорогу та буде валятися. Мати стояла на дорозі.

— Ти вже йдеш, синку?—

— Йду, мамо.—

Жінки заплакали, сестри руки заламали, а мама билась головою об одвірок.

Підійшов до сина тато.

„Сідаймо, синку, на хуру, бо спізнимось“.

Ще сю ніч переночуй у мене, синку! Я тебе так гірко пестувала! Я тебе разом з сонцем виряжу і плакати не буду. Переночуй, переночуй, дитино!— Взяла сина за рукав та й повела до хати.

Мир подався до воріт. Незабаром вийшла мати з сином. На виду була бліда, як крейда.

— Сину,—питав тато,—а мені хто, небоже, кукурузу викопає?

Хлопці заплакали. Тато впав головою на віз і трясся як лист.

— Ну, ходім,—

Мама не пускала:—Миколайчику, та не йди-бо. Та поки ти вернешся, то дороги в хаті поскривлюються, та вугли погніють. Мене не застанеш уже, та мабуть і сам не прийдеш...

Вхопила сина за ноги.

Воліла-б тебе на лаву лагодити!—

Пішли. Хто стояв коло порога, то йшов рекрута виводити. Переходили ліс. Листя устелило дорогу; позагиналося у мідяні човенця, щоб за водою осінньою поплисти у ту дорогу за рекрутом. Ліс переймав голос материн, ніс його в поле, клав на межі, щоб знало поле, що як весна утвориться, то Миколай на йому вже не буде орати.

За лісом стали в полі. Рекрут став прощатися з селом:

— Бувайте здорові, і свої й чужі! як чим докорив, то забудьте, та благословіть у далеку дорогу!—

— Всі поскидали шапки.—Повертайся здоров назад,
та не барись...

Син з батьком сіли на віз. Мати вхопилася рука-
ми за колесо.—Синку, візьми мене з собою! А ні, то
буду полем бігти навпростець та й тебе здожену!...

— Люде добрі, візьміть жінку, бо руки собі по-
ломить!—

Люде силоміць відтягли від воза й держали. Віз
рушив.

Иди здоров Миколаю!—гукала громада.

Тії ночі сиділа на подвір'ю стара мати, та зах-
риплим голосом заводила:—Звідки тебе виглядати? де
тебе шукати?

Дочки як зозулі до неї говорили.

Над ними розстелилося осіннє склепіння небесне.
Зорі мигтіли як золоті квіти... на рівному залізному
тоці.

Василь Стефаник.

То літньої ночі було, на Дніпрі...

Чудової теплої ночі!

Горіли брилянти в небеснім шатрі

І очі горіли дівочі...

То літньої ночі було, на Дніпрі...

Як тихо та любо було навкруги!...

Все лагідним сном спочивало.

На гори, долини, Дніпра береги

Роскинула ніч покривало.

Як тихо та любо було навкруги!...

І серце спочило в щасливому сні,

Тривоги його не лякали.

Розмова солодка і очі ясні

Голубили і колихали.

І серце спочило в щасливому сні...

Як буря, хвилина страшна надійшла!

І серце немов яка сила

Схопила в обійми, кудись понесла

І довго шалено крутила.

Як буря, хвилина страшна надійшла!

То літньої ночі було, на Дніпрі,

Чудової, теплої ночі!

Горіли брилянти в небеснім шатрі

І очі зоріли дівочі...

То літньої ночі було на Дніпрі...

М. Ворошиї

В е т і р.

Садок вишневий коло хати,

Хруці над вишнями гудуть,

Плуатарі з плугами йдуть,

Співають ідучи дівчата,

А матері вечерять ждуть.

Сім'я вечера коло хати;

Вечірня зіронька встає;

Дочка вечерять подає;

А мати хоче научати,

Так соловейко не дає.

Поклала мати коло хати

Маленьких діточок своїх,

Сама заснула коло їх;

Затихло все... тільки дівчата

Та соловейко не затих.

Т. Шевченко.

Заповіт.

Як умру то поховайте
 Мене на могилі,
 Серед степу широкого,
 На Україні милій;
 Щоб лани широкополі,
 І Дніпро, і кручі
 Були видні, було чути,
 Як реве ревучий... *Т. Шевченко.*

Наді-мною ліс шепоче.

Наді-мною ліс шепоче,
 Біля ніг струмок біжить,
 І, мов спогоди минулі,
 Листя жовтее летить.
 І шепоче ліс старезний,
 І струмок дзвенить мені:
 „Годі, годі, дурню, марить
 Про кохання та пісні!
 Все на світі сім—хвилиenne
 І довічного нема,—
 Швидко серце твоє вільне
 Візьме кригою зіма;
 Згасить в серці племінь віри,
 Згасить думи, знищить все,
 І високі всі заміри
 Теж по вітру рознесе!“
Л. М. Старицка-Черняхівська.

Виклик.

Ніч яка, Господи! місячна, зоряна:
 Ясно, хоч голки збірай...
 Вийди, кохана, працю зморена,
 Хоч на хвилиночку в гай!
 * * *
 Сядем у купі ми тут під калиною—
 І над панами я пан...
 Глянь, моя рибонько,—срібною хвилею
 Стелеться полем туман,
 * * *
 Гай чарівний, ніби промінем всипаний,
 Чі загадавсь, чі спить?
 Он, на стрункій та високій осичині
 Листя пестливо тремтить;
 * * *
 Небо незміряне, всипано зорями,
 Що то за Божа краса!
 Перлами-зорями теж під тополями
 Грає перлиста роса.
 * * *
 Та не лякайся ти, що свої ніженьки
 Вмочиш в холодну росу;
 Я тебе, вірна, аж до хатиньки
 Сам на руках однесу.
 * * *
 Та не лякайся, що змерзнеш, лебедонько,—
 Тепло—ні вітру, ні хмар...

Я пригорну тебе до свого серденька,—

А воно-ж палке, як жар.

* * *

Ти не лякайся, аби тут та підслухали

Тиху розмову твою:

Нічка поклала всіх, соном окутала—

А ні шелесне в гаю!

* * *

Сплять вороги твої, знужені працею,

Нас не сполоха їх сміх...

Чі-ж нам, окривдженим долею клятою,

Й хвиля кохання—за гріх?

М. Старицький.

СОНЕТ.

Не раз, коли зорі весняної ночі

Засяють в блакиті для нас,

І шати прозорі, мов очі дівочі,

Спалахнуть в той зоряний час,

А люба природа в дрімоті владичній

Засне, оповита в срібло,

І спів соловейка, стрункий та величний,

Поллється дзвінкий, наче скло,—

І серце під впливом ідей—

В якімсь невимовнім, живім хвилюванні

Бажає побачить в ту любову годину—

У щасті безкраїм на мить хоч одну

Усіх безталанних людей!

І. Стешенко.

ЖАРТИ.

Розумний хлопець.

— Чого плачеш Івасю?

— Бо загубив копійку.

— На тобі дві, тільки не плач.

Івась узяв дві копійки, сховав і знов плаче.

— Та чого ж ти ще плачеш?

— Як же мені не плакати? Як би не загубив тієї копійки, то вже мав би три.

Бідна баба.

— Та чого ж ви, бабо, плачете?

— Як же мені, синочку, й не плакати, що прочитали в церкві, що на тім світі буде „плач і скрежет зубами“, а чим же я скреготатиму, коли в мене ні однісінького зуба немає!

Дяк.

— Дяче, дяче! чого твоя сім'я плаче?

— Не всім же й співати.

Ковбаса.

Казав один дядько: що як би ковбасі та крила! кращої б птиці не було.

На тім світі.

Питає пан мужика у дорозі:

— Звідки ти, чоловіче?

А він каже сміючись:

— З того світу.

— А що ж там наші батьки роблять?

— А що ж, пане,—панам усюди добре: сидять собі в казанах, а бідний мужик дрова рубає та під ними палить.

Добрий син.

- Ей, синку, не роби так, а то будем битися!
- Тпру...
- А що?
- Що ж, битися так битися!

Як краще.

Зустріли чоловіка розбійники. Один каже: „за-ріжмо!“ Другий каже: „повісьмо!“ А той чоловік: „робіть—каже—люде добрі, як краще!“

Аби швидче.

Налагодились їхати у ярмарок чоловік та жінка, тай сіли обідати. Жінка й каже: „їж ти, чоловіче, юшку, а я курятину,—аби швидче“.—Добре. Пообідали. Вийшли у двір, чоловік і каже: „сідай, жінко, на воза“.—Та ще ж не запряжено.—„Не потурай, аби швидче!“ сів на коня верхи тай подався у ярмарок.

Дитина з плачем.

Одного разу сиділи купці на заїздному дворі; хазяйка вийшла з хати, а хлопчик її почав кричати за матір'ю. Ото він кричав, поки втомився, тоді замовк.

- Ну, слава Богу, перестало! каже один купець.
- А хлопчик почувши:
- Еге, перестало! спочину, та й знов буду!

Добра куховарка.

Казала невістка: „чорт його маму знає, тую свекруху! Вона варить борщ у такому покотьолі, як відро, та увесь і виїдять, і ще їм мало, а я зварю в малесенькому, та більше половини зостанеться.“

Дід та баба.

Десь, кажуть, дід та баба посварились проміж себе і наважились одно до одного не балакати. Але ж це не надовго заклали: у баби не стало теопіння надувши губи сидіти, вона й питає: „старий, чи то ти учора чхнув?“—„То що?“ понуро озивається той —„То здоров!“ ласкаво одмовляє баба.—„То спасибі!“ Так і помирились.

Мати й мачуха.

Рідна мати брехуха: „І щоб тебе, і бодай тебе“. а сама вже: „ох, колиб чого не сталося дитині з мого лихого слова!“ А що вже мачуха, то справедлива ніколи не збреше; як скаже: „я тобі дам!“—то вже дасть!

Циганів батько.

- Цигане, твого батька піймали.
 - Де?
 - У коморі.
 - Ото диво! У коморі хоч кого, то піймають!
- Ви його у степ пустіть та, тоді піймайте!

М а ч у х а.

Обділила мачуха двох своїх пасинків, кожного цілим пиріжком, а синові ні одного не дала, та й каже пасинкам: „а ви ж дайте моєму синові хоч по половинці“.

Приказки.

Краще з розумним згубити, як з дурнем знайти. З чужого воза хоч серед калюжі. Дай, Боже, нашому теляті вовка за хвіст піймати. Не було в зайця хвоста й не буде. Бійся не того собаки, що гарчить, а

того, що лашиться. Краля така, що тільки ох! та й годі. Раз на віку спіткнешся, та й те люди побачать. Не дмухай супроти вітру. Ворона літає, а дурень голову задирає. Добрі очі все перелупають. Інший у ноги кланяється, а за п'яти кусає. До рота добрав, та в миску не влазить. Дметься, як жаба на лопух. Не дивіться люде добрі, що я швець, говоріть зо мною, як з простим. Сами в гріхах, як в реп'яхах, а цей людей судять. Поки найде, то й сонце зайде. Добре чортові в дудку грати, сидя в очереті,—одну зломить, другу виріже. Рад би неба прихилити, та не хилиться. Як не прийме Бог гріхи за жарт, то буде шелесту багато. Не дав Бог жабі хвоста, а тоб усю траву витолочила. У дитини заболить пальчик, а в матері—серце.

Загадки.

Біленькі щенята зпід печі брешуть (зуби). Брат брата січе, біла кров тече (каміння у млині і борошно). Нащо борошно в млині падає? (на купу). Діти батька вродили (стіг сіна). А що то за штука, що цілий вік стукає ні дума, ні гадає, хвостиком виляє, все собі мугиче та чужий вік ліче? (годинник). Мовчить, а сто дурнів навчить (книга). Що тій козі буде, як їй сім літ буде? (на восьмий поверне). Ходить пані по майдані, куди гляне—траву в'яне. Сам з дерева, борода з прядіва (гребінь з мичкою). Стоїть дід над водою, коливає бородою (очерет). Поле не оране, насіння не міряне, хто його сіє, той розуміє (письмо).

ЗМІСТ.

	Стор.
До читачів	2.
Показчик чисел	4.
Святці	від 6-ої до 29.
Господарські поради	" " "
Про реформу календаря	30.
Пости та мнясниці	31.
Католицькі свята	32.
Єврейські свята	32.
Почтові правила й ин.	34.
Царська родина	36.
Астрономичні відомості	36.
Про землю й племена людські	37.
Держави всього світу	38.
Відомості про Європу	41.
Російська держава	41.
Україна	43.
Хронологічний огляд історії України	47.
Українська мова	53.
Українська література	60.
Нові українські книжки	68.
Українські часописи	77.
Просвітні товариства	79.
Про будову пам'ятника Шевченкові	81.
Жіноча справа	84.
Про що треба дбати	89.
Про бджільництво на Україні	91.
Українські музеї	95.
Кобзарська Дума про Марусю Богуславку	99.
Вірші різних письменників від	102.
Жарти	129.
Прислів'я й загадки	131.
Оповідки	133.

УКРАЇНСЬКІ УЗОРИ.

Збірник О. ПЧІЛКИ, 3-тє видання.

Ціна 1 руб. 25 коп. (наложеним платіжем—1 руб. 50 коп.)

НА КРИЛАХ ПІСЕНЬ, збірник віршів ЛЕСІ УКРАЇНКИ, ціна 1 р. 50 коп.

ТАРАСОВЕ СВЯТО, оповідання О. ПЧІЛКИ, ціна 10 коп.
МУХИ, А. НЕГЕЕВИЧА, кумедійка в 1-й дії, легка для постанови, ціна 10 коп.

Всі ці видання можна добути з книгарні Г. І. МАРКЕВИЧА
(Полтава, Бульвар Котляревського).

Школа М. ЛИСЕНКА.

(Київ, Підвальна, 15).

В школі учать МУЗИКИ, СПІВУ й ДРАМАТИЧНОГО МИСТЕЦТВА. (Теорія і практика).

Се єдина на всю Росію школа, де є особній драматичний відділ—**УКРАЇНСЬКИЙ**, де викладається наука—і мовою українською.

БОЛЬШАЯ ЗОЛОТ.

БОЛЬШАЯ СЕРЕБР.

ХУДОЖЕСТВЕННЫЯ РАБОТЫ

золотья и серебрянныя монограммы, факсимиле и буквы, отдѣлка папокъ и альбомовъ для преподношенія, надгробн. доски, мѣдныя и эмалирован., металическ. печати, каучуковыя штемпеля для частныхъ лицъ и учрежденій изготовляеть

фабрика штемпелей, печатей и должностныхъ знаковъ

ГАНФЪ, ПОЛТАВА.

ТРЕБУЙТЕ БЕЗПЛАТНО КАТАЛОГИ.

Український Декламатор

„РОЗВЯТЯ“

Артистичний Збірник

поезій, оповідань, монологів, жартів, сатир і гуморесок.

Уложив **ОЛЕКСА КОВАЛЕНКО.**

ВИДАННЯ ДРУГЕ, ДОПОВНЕНЕ, ЗМІНЕНЕ.

Перше видання, 4200 примірників випродано за 8 місяців. Більше 100 нових творів. В збірнику твори 134 авторів, з 62 портретами поетів, письменників і артистів. Збірник має 576 сторінок.

Ціна 1 р. 25 к., в розкішній артистичній оправі—1 р. 75 к.

„ГОРБОКОНИК“ казка для дітей і дорослих *Олекси Коваленка*. (Переклад віршами казки „Коньок-Горбуньок“ *Гршва*). З малюнками, віньєтами, краєвидами і визирунками. Ціна 20 коп.

Друк. збірник поезій **„ПІСНІ ЖИТТЯ“** ц. 50 коп.
Олекси Коваленка

УКРАЇНСЬКЕ ВИДАВНИЦТВО „РАНОК.“ 1. „Рай і постур“, проф. М. Драгоманова, 3-є видання ц. 40 к.; 2. „Хіба ж так треба?“, Л. Толстого, ц. 7 к.; 3. „Ділість держави і автономія“, Л. Піменова, ц. 4 к.; 4. „Прометей“, слова О. Коваленка, муз. К. Стеценка, (для хора і піаніно) ц. 45 к.; 5. „Тродіада“, поема І. Федорченко, ц. 40 к.; 6. „Політичний діяч“, Л. Толстого, ц. 7 к.; 7. „Ще не вмерла Україна!“ сл. П. Чубинського, муз. К. Стеценка, (для хора і піаніно) ц. 15 к.

Готуються до друку твори **М. ДРАГОМАНОВА:** „Заздрі боги“, „Про волю віри“, „Наша земля“, „Сванельська віра в старій Англі“, „Рецензія на „Царство Боже“ Л. Толстого“, „Швейцарська спілка“, „Старі хартії вільности“

Склад видання в КИЇВІ: Книгарня „С. ІВАНОВА І С-ка“,
Фундуклеївська, 2.

„Благотворительное Общество изданія общепользньхъ и дешевыхъ книгъ“.

Товариство це існує IX-й рік в Петербурзі.

Досі вийшли з друку такі видання Товариства:

№№	Ціна.
1. <i>Користні звірятка, кажан та крит, О. Степовика</i>	3 к.
*2. <i>Про городину, О. Степовика (вид. друге)</i>	5 "
3. <i>Молодича боротьба, Ганни Барвінок</i>	1 "
4. <i>Орися, П. Куліша (з 4 малюнками)</i>	2 "
5. <i>Вірна пара, Ганни Барвінок</i>	3 "
*6. <i>Божільництво (вид. друге, з 23 мал.) Ф. П. Немодовського</i> 10 "	
7. <i>Оповідання про Антона Головатого, М. Комаря (з 5 малюнками)</i>	п. 5 к. (велен. 10 к.)
8. <i>Оповідання про Тараса Шевченка, О. Кониського (з 3 портрет. і 1 малюнк.)</i>	ц. 2 к. (вел. 5 к.)
*9. <i>Розмова про сільське хазяйство, кн. IV, Виноград, Е. Чикаленка (вид. 2-е, з 13 мал.)</i>	6 "
*10. <i>Розмова про сухоли на рогахтій худобі, С. Ваганова</i>	3 "
11. <i>Вивощина, П. Куліша (з портр.)</i>	ц. 2 в. (вел. 5 к.)
12. <i>Оповідання про Богдана Хмельницького, М. Комаря (з 3 портр. і 6 малюнк.)</i>	ц. 8 к. (вел. 15 к.)
13. <i>Від чого вмерла Мелася (про дифтерит), Г. Коваленка</i>	3 "
14. <i>Оповідання про Івана Котляревського, Б. Гринченка (з портр. і 2 малюнк.)</i>	ц. 3 к. (вел. 5 к.)
*15. <i>Розмова про сільське хазяйство, кн. III, Сіяні трави, Е. Чикаленка (видання друге, з 7 малюнками)</i>	5 "
16. <i>Добра порада, М. Загірної (про скаженнну, вид. друге)</i>	3 "
17. <i>Оповідання про Євгена Гребінку, Б. Гринченка (з портретом)</i>	п. 3 к. (велен. 5 к.)
18. <i>Про пошесті або микі хвороби, В. Імшенецького</i>	3 "
19. <i>Розмова про сільське хазяйство, кн. II, Худоба, Е. Чикаленка (вид. 2-е, в 20 малюнк.)</i>	6 "
*20. <i>Розмова про сільське хазяйство, кн. V, Сад, Е. Чикаленка (з 36 малюнками)</i>	10 "
21. <i>Хто робить той і має (про Гарфіяльда)</i>	6 "
*22. <i>Розмова про сільське хазяйство, кн. I, Чорний пар та плодозмин, Е. Чикаленка</i>	4 "

1-е изданіє одобр. Учен. Ком. М. З. и Г. П. и допущ. М. Н. Пр. въ библ. учит. сем., въ учит. библ. начальн. учнд. и въ народн. читальни и библиотеки. Премпрвано Харьк. Общ. Оел. Хоз. большою сереб. медалью.

№№	Ціна.
23. <i>Мудрий учитель (оповід. про Сократа з 2 мал.), М. Загірні</i>	5 "
24. <i>Як випадано машиною їздити М. Загірної</i>	3 "
*25. <i>Як обачи, так і маєш (про господарство) М. Ганька</i>	3 "
26. <i>Наймичка, поема Т. Г. Шевченка (з 30 мал.) ц. 3 к. (вел. 10 к.)</i>	
*27. <i>Природа на зурорі, О. Русова (метеорологія, з 18 мал.)</i>	5 "
28. <i>Божа іскра, оповідання про Рафаеля, С. Русової (з 15 малюнками)</i>	ц. 5 к. (вел. 10 к.)
29. <i>Катерина, поема Т. Г. Шевченка (з 15 мал.) ц. 5 к. (вел. 10 к.)</i>	
30. <i>Ходімо за Ним, О. Кониського (з 9 мал.) ц. 5 к. (вел. 10 к.)</i>	
31. <i>Вінок (читанка), О. Білоусенка (з 120 мал.) ц. 35 к. (вел. 60 к.)</i>	
32. <i>Сільські пригоди (про випаси), Т. Рильського</i>	5 к.
33. <i>У дитини голова болить—у матері серце (як годувати та доглядати малих дітей), Г. Задерн</i>	5 "
34. <i>Під землею, оповід. про шахти, М. Загірні (вид. 2 з 8 мал.)</i>	12 "
35. <i>Оборонець покровиджених, опов. про Лінкольна (з пор.) М. Загірної</i>	10 "
36. <i>Мале, та розуміє, опов. про мурашок (з 2 мал.) П. Е.</i>	8 "
37. <i>Серед виноградарів південної Франції, С. Русової (з 10 мал.)</i>	6 "
38. <i>Як відкрито Новий Світ, Д. Дорошенка (з 7 мал.)</i>	6 "
39. <i>Товариські крамничі, В. Доманицького.</i>	5 "
40. <i>На громадській роботі (про П. Куліша), Д. Дорошенка.</i>	3 "
41. <i>Первоучителі славян (про Кирила і Мефодія), А. О—го (з 5 мал.)</i>	5 "
42. <i>Права що до виборів, кн. перша, К. Квітки.</i>	5 "
43. <i>Права що до виборів, кн. друга, К. Квітки.</i>	5 "
44. <i>Петрусів сон, М. Левицького (з мал.)</i>	3 "
45. <i>Вжитки селянські по Полтавщині, В. Васіленка</i>	5 "
46. <i>Український букварь, С. Русової.</i>	10 "
47. <i>Початки науки про права конституційні, К.</i>	8 "
48. <i>Як люди живуть у Норвегії, С. Р.</i>	6 "
49. <i>Оповідання про Вука Караджича, А. Веретельника</i>	5 "
50. <i>Смерть за правду (про І. Гуса) В. Доманицького.</i>	5 "

Книжечки, що низначені зіркою мають похвалу від „Министерства Земледѣлія и Государственныхъ Имуществъ“.

Незабаром вийде з друку „Коротка історія України“ М. Грушевського.

СКЛАДИ ВИДАНЬ „ОБЩЕСТВА“: в Спб.—в книгарні Н. Г. Мартинова (Александрійская пл. д. 5), в Києві—в книгарні „Кієвської Старини“ (Безаківская, 14); СКЛАД ПРАВЛЕННЯ: Спб., Казанская, 39, у д-ра медицини Е. С. Грѣбінюка. Видання Общества можна купувати і по ин. книгарнях.

Члени Товариства платять 3 карб. на рік. Всі члени, що завчасу роблять внески, дістають видання Товариства, що вийшли на протязі року. Членські внески надсилаються в Петербург—Правленію „Благотворительнаго Общества изданія общепользньхъ и дешевихъ книгъ“ (адрес почтамути извѣстенъ).

ВИДАВНИЦТВО Е. ЧЕРЕПОВСЬКОГО.

Київ, Крутий спуск, № 1. ☆ Київ, Крутой спускъ, № 1.

Вийшли з друку і випущені на продаж:

Український декламатор «Досвітні Огні». Збірка поезій й декламацій. Упорядк. Б. Грінченко, з портретами і вивітками, ціна 1 р. 25 к., въ артистичній оправі 1 руб. 75 коп., пересылка 25 коп.

Повісті й оповідання Ів. Нечуя-Левицького т. другий і четвертий, ціна по 1 р. 50 к., съ перес. по 1 75 к.

Окреме видаві: Старосвіці Батюшки та Магушки, ц. 1 р. 25 к.; Бурлачка, ц. 60 к.; Над Чорним морем, ц. 1 р. 25 к.; Київські прохачі, ц. 60 к.; Баба Параска та баба Палажка, ц. 4 к.; Кайдашева сім'я, ц. 20 к.; Пропащі, ц. 15 к.; Старі Гультаї, ц. 6 к.; Приятелі, ц. 5 к. ШКОЛЬНІ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ:

1) Граматка. (Український букварь) з малюнками, склав **Норець**, ц. 15 к.; 2) Читанка. Перша книжка після граматки **Т. Хуторного**, з малюнк., ц. 30 к.; 3) Веселка. Друга книжка після граматки **А. Молодченка**, з малюнк., ц. 50 к.; 4) Дещо про світ Божий, вид. 5-те, з малюнк., ц. 25 к. Нове произведеніє **Гр. Л. Н. Толстого**, «ВЕЛИКІЙ ГРѢХЪ», цѣна 8 коп., съ перес.—10 к.

«Запорожская рукопись о кладахъ», написана однимъ изъ бывшихъ запорожцевъ между 1802—1806 г., ц. 1 р., съ перес.—1 р. 15 к. Склад пих книжок у видавця Е. ЧЕРЕПОВСЬКОГО.

МИНЕРАЛЬНЫЯ ВОДЫ.

ИСКЛЮЧИТЕЛЬНОЕ И ЕДИНСТВЕННОЕ ПРОИЗВОДСТВО

ДЛЯ ПОЛТАВЫ

СОДОВОЙ и ЗЕЛЬТЕРСКОЙ ВОДЪ

въ заводѣ искусственныхъ минеральныхъ водъ

провизора **Д. С. Мелировскаго**

при Красной Аптекѣ въ Полтавѣ.

ОТКРЫТА ПОДПИСКА

НА

„Хуторяжижъ“

на 1907 годъ.

ПОДПИСНАЯ ЦѢНА: на годъ 2 р., на полгода 1 р.

—*Ж ПРОГРАММА ГАЗЕТЫ:*—

1. Правительствоныя распоряженія и извѣстія. 2. Дѣятельность мѣстныхъ сельско-хозяйственныхъ обществъ, ихъ отдѣловъ и отдѣленій. 3. Статьи по сельскому хозяйству, промышленности и торговлѣ, экономическія и техническія. 4. Хроника, сельско-хозяйственное обозрѣніе и корреспонденціи. 5. Сельско-хозяйственная и экономическая дѣятельность земскихъ учреждений. 6. Библиографія и обзоръ сельско-хозяйственной и экономической литературы. 7. Сельско-хозяйственный фельетонъ. 8. Смѣсь и мелкія извѣстія. 9. Вопросы и отвѣты. 10. Торговья извѣстія. 11. Обозрѣніе—извѣстія о погодѣ. 12. Объясненія.

Кромѣ еженедѣльныхъ номеровъ, въ размѣрѣ 2—3 печатныхъ листовъ, подписчикамъ, по примѣру прежнихъ лѣтъ, будутъ высланы, ВЪ ВИДѢ БЕСПЛАТНОЙ ПРЕМІИ, СЪМЕНА РАСТЕНІЙ и

„УКРАЇНСЬКИЙ КАЛЕНДАРЬ“

на 1907 годъ.

Книжка на малорусскомъ языкѣ, заключающая отдѣлы—календарный, справочный, стат. стико-историческій и литературный.

„ХУТОРЯНИНЪ“ допущенъ въ бесплатныя бібліотеки-читальни и въ бібліотеки сельско-хозяйственныхъ учебныхъ заведеній Г. У. З. и З.

—* Адресъ: ПОЛТАВА—ХУТОРЯНИНУ. —*

Продаются ПОЛНЫЕ ЭКЗЕМПЛЯРЫ за 1905 и 1906 г. по 2 р.

**ВЪ МОЕМЪ ПОГРЕБѢ,
Е. А. КОЗЛОВСКАГО,**

на Новомъ Базарѣ, въ домъ Жерновой, рядомъ съ
магазиномъ Леща.

...⇒ имѣются разные русскіе и заграничныя ⇒...

ВИНА, КОНЬЯКИ, ЛИКЕРЫ

...⇒ ДРУГІЕ НАПИТКИ. ⇒...

Аккуратное выполненіе заказовъ и ДОБРОВОЛІЯ ЦѢНЫ.

ЧЕРНО-БАКАЛЕЙНАЯ И РЫБНАЯ ТОРГОВЛЯ

Новый Базаръ, въ собственныхъ лабазахъ.

Евгеній Апполоновичъ Козловскій.

Вильгельмъ Карренбергъ.

**КРАСКИ ОБОИ.
сухія и масляныя
ТОЛЬКО ЛУЧШ. КАЧЕСТВА.
РАМЫ.
БАГЕТЫ.**

ЦѢНЫ ВЕСЬМА ДОСТУПНЫЯ.

Трейсь-Куранты — бесплатно.

Видання Леона Ідзіковського

в Києві, Хрещатик, № 29:

„Ще не вмерла Україна“

фантазія для фортепіано Н. А. АРТЕМОВСЬКОГО.

Для фортепіано в дві руки	50 коп.
Для 4 голосного хора	50 „
Для барітона з хором	50 „
Для співу тенора або сопрано	40 „

Книгарня Л. ІДЗІКОВСЬКОГО висилає ноти і всякі книжки
писані українською мовою.

⇐ КАТАЛОГИ ДАРОМ. ⇐

**АНАПА-КУРОРТЪ на ЧЕРНОМЪ
МОРЪ.**

Тихий уголокъ. Кли-
матическая станція. **ПРЕКРАСНОЕ МОРСКОЕ КУПАНЬЕ.**
Высокая, безусловно здоровая мѣстность. Полное отсут-
ствие ли- **ВИНОГРАДНОЕ ЛѢЧЕНІЕ** съ конца
хорадокъ. І Ю Л Я.

Водолѣчебница,
Грязелѣчебница
и Санаторія **Д-ра В. А. Будзинскаго.**

Примѣняются всѣ физическіе методы лѣченія. Плата за полный пан-
сіонъ съ лѣченіемъ по I-му классу отъ 75 р. до 150 р. и по II-му кл.
отъ 60 до 70 р. въ мѣсяць. Лѣчатся съ успѣхомъ болѣзни желудка и
кишечъ, геморрой, малокровіе, ожирѣніе, подагра, истерія, неврасте-
нія, параличи, ревматизмъ, ломота въ костяхъ (сифились), золотуха,
ишіасъ, женскіе болѣзни и т. п. Въ санаторію принимаются вызда-
равливающіе постѣ тяжельхъ болѣзней и утомленные для отдыха.

Студентамъ и сельскимъ учителямъ уступка.
Обращаться въ Анапу или Харьковѣ къ ДОКТОРУ БУДЗИНСКОМУ.

ЗБРОЙНО-СЛЮСАРНО-МЕХАНИЧНА МАЙСТЕРНЯ

Я. М. ЖЕЛІЗНЯК.

Протопопівська вул., будинок Волицької, № 26.

ПРИЙМАЮТЬСЯ ДО ПОЛАГОЖЕННЯ:

велосіпеди; шиттєві, панчішні, писальні машини; рушниці; револьвери; грамофони; гостріння, підчинка й продаж нового хірургічного струменту; гостріння машинок для стрижіння; прилажування освітлення, телефонів, дзвоників і всякої иньшої сигналізації й усяких можливих медичних апаратів. Ремонт парівникових, кєрасинових і електричних двигачів. Робота виконується по ширій совісті, під особистим наглядом **Я. М. Желізняка.**

МОДНО-ГАЛАНТЕРЕЙНА Й СУКОННО-МАНУФАКТУРНА

КРАМНИЦЯ.

І. Р. ПОДОЛЬСКОГО.

Полтава, Олександрівська вул.

Завжде має в величезному виборі всякий можливий суконний, мануфактурний і галантерейний крам.

Приймаються заклази на повне приданє для наречених.

ЦІНИ САМІ ПОМІРНІ.

Закази з иньших городів виконуються швидко й по ширій совісті.

ЧУЛОЧНО-ВЯЗАЛЬНОЕ ПРОИЗВОДСТВО

МИНЬКОВСКОЙ.

Полтава, Мало-Петровская, домъ Недоборскаго.

ПРИЕМЪ ЗАКАЗОВЪ.

Постоянно, кь лѣтнему и зимнему сезонамъ, большой выборъ чулковъ, носковъ, гамашъ и проч., принимается также и въ надыязку, изящная тонкая работа, а главное — прочная. Продажа чулочной пряжи и шерсти. Имѣются галантерейныя вещи

МОЛОЧНАЯ ТОРГОВЛЯ

П. Блейхмана.

Масло коровье, сметана и сыр

РАЗНЫХЪ СОРТОВЪ.

Полтава, Новый Базаръ, д. Ворожейкина.

МАГАЗИН мужьської, дамьської й дѣтьської ОБУВИ

— І. Ш. —

ГУРЕВИЧА

в Полтаві.

Протопопівська

вулиця, Городський

будинок.

При магазині **ЗРАЗКОВА МАЙСТЕРНЯ.**

ПРИЙМАЮТЬСЯ ЗАКАЗЫ й ПІДЧИНКА.

Завжде великий вибір С.-Петербурзької, Варшавьської і власної майстерні ГОТОВОЇ ОБУВИ; РЕЗИНОВІ КОЛОШІ товариства Російсьько-Американсьької резиновї мануфактури

І РІЗНІ ПОДОРОЖНІ РІЧІ.

☆ ФИРМА СУЩЕСТВУЕТЪ СЪ 1890 ГОДА. ☆

**ГЕРМАНСКИЙ МАГАЗИНЪ
МУЗЫКАЛЬНЫХЪ ИНСТРУМЕНТОВЪ**

Харьковъ. *Екатери* **Массъ.** *нославская, № 22.*

Скрипки, виолончели, гитары,
обывковен, и народныхъ цитры,
манголины, мандолы, балайки,
каммертоны, струномъры,
метрономы.

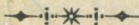
Флейты, корнетъ-а-пистоны,
кларнеты, окарини, губныя
гармони, симфоніоны, аристонны,
вонцерто, гармоніи однорядныя,
двухрядныя и трехрядныя.

☆ Всегда свѣжія струны для всѣхъ инструментовъ. ☆

→ **КНИЖНЫЙ МАГАЗИНЪ** ←

„ПОСРЕДНИКЪ.“

Полтава, Ново-Полтавская ул., домъ Вилкомирскаго.

ВЪ МАГАЗИНЪ ИМЪЮТСЯ:

Общедоступныя изд. «Посредника». Изд. «Посредника» для интеллигентныхъ читателей. Библіотека Горбунова-Посадова для дѣтей и юношества. Деревенское хозяйство и деревенская жизнь и др. книги для домашняго чтенія, самообр., школь, бібліотекъ и читальнъ. Имѣются также сочиненія **ТОЛСТОГО** въ изд. «Обновленіе» и пр.

КАТАЛОГЪ ВЫСЫЛАЕТСЯ БЕСПЛАТНО.

Пересылка каталога на счетъ выписывающихъ.

Выписывающіе изъ магазина „Посредникъ“ книгъ не менѣе 5 руб. пользуются пересылкой на счетъ магазина.

→ При заказѣ просятъ высылать задатокъ. ←

КНИГИ ВЫСЫЛАЮТСЯ НАЛОЖЕННЫМЪ ПЛАТЕЖЕМЪ.

Книгопродавцамъ соответствующая уступка.

ТОРГОВО-КОМИСИЙНА КОНТОРА

М. І. СТУПЕЛЬ.

Полтава, телефонъ № 36.

Поставляе, на всі станціи російскихъ ж. д.,

БЕЗПОСЕРЕДНО З ЗАВОДІВ І ШАХТ,

САХАР, РАФИНАД І МУКУ

ЗАВОДІВ

Е. Е. КЕНИГ

наслѣдн. в Тростянци, Харьк. губ.,

сортове покрівне залізо, двох-
таврові сволоки й рельси, це-
мент, вапну й алебайстер, зе-
мляне вугілля, парівникове, пал-
ке і ковальске, антрацит і кокс
литний.

ЦІНИ ДЕШЕВІ.

Закази висилаються ПО ПЕРШОМУ ЗАПИТУ.

„Номері ТУЛОН.“

В осередку города, Протопоповська вулиця,
в ПОЛТАВІ,

БЛИЗЬКО ДРХСУ СТ В Е Н Н Х Х ХХХТ.

Номері від І карбованця і дорогше.

ПРОШУ НЕ ДІЙМАТИ ВІРИ ЗВОЗЧИКАМ ПРО НЕДОСТАЧУ НОМЕРІВ.

Господарь Андрій Івтухович Губарь.

Хімічна красильно-п'ямовиводна та хутряна господа

Ш. А. СПЕКТОРОВА в Полтаві.

Олександрівська вул., будинок Варшавський, проти Орловського банку.

Сим маю сповістити Вас, що мною добуто машину для графіровки найрозмаїтніших річей, як наприклад: уборів, капотів, снідниць, дитячих убраннів, курточок, брижиків і т. и.

Спеціальна графіровка снідниць, капотів „Соняшні Проміні“, дегатировка матерій.

Хімічна покраска й чищення мужської штатської, військової й духовної одежі, дамських бальних і льняних убраннів і різних матерій.

Підбір, покраска й перечистка РІЗНОГО ХУТРА.

—•• КНИГАРНЯ і ДРУКАРНЯ —••

Г. І. МАРКЕВИЧА.

(Полтава, бульв. Котляревського).

О. Степовик. Арихмет. або щотний задачник. Дві частини у одній книжці. 1906 р. ц. 30 к. **П. Залозний.** Коротка граматика української мови. 1906 р. ц. 30 к. **О. Базилевич.** Рідна мова. Український букварь з малюнками (54 малюнки). 1907 р. ц. 20 к. **Ів. Тобилевич.** Драми і комедії. Т. V. (Ком. „Суєта“) і інші. 3 портретом автора. 1905 р. ц. 1 р. 50 к. **Т. Нолесниченко.** Пиймав облизня! Жарт у одній дії. [1906 р. ц. 12 к. **А. Нащенко.** Запорозьська Слава. Дієспене оповідання. 1907 р. ц. 25 к. **З. Петро.** Дві казки дітім.—I. „Свічечка“, II. „Люте серце“—(з народнього скарбу). ц. 2 к. Казка про Рибалку та Рибку. А. С. Пушкіна. Переклад з російської мови **А. Нащенко.** 3 малюн. ц. 4 к. **А. Нащенко.** Зоря нового життя. Ком. на 4одм. (Друк.)

* ДРУКАРНЯ ЗА НЕДОРОГУ ЦІНУ ПЕЧАТА *
КНИЖКИ, БЛАНКИ, І УСЯКІ ІНШІ РОБОТИ.

ДЕПО МУЗИЧНИХ СТРУМЕНТІВ, ГРАМОФОНІВ І ПЛАСТИНОК.

Б. Маркевич.

Полтава, Олександрівська вул., проти Орловського банку.

Дуже великий вибір музичних струментів найкращих російських, німецьких і італійських фабрик та майстрів.

ГРАМОФОНИ найновіших і найкращих конструкцій.

ПЛАСТИНКИ останніх записів.

При магазині є **МАСТЕРСЬКА.**

ПРОДАЖА ОПТОМ і **НАРІЗНО.**

ЦІНА НА ВСЕ ДУЖЕ ДЕШЕВА.

Є великий вибір українських пластинок.

КАТАЛОГИ і СПИСКИ ПЛАСТИНОК ПОСИЛАЮТЬСЯ ДАРОМ.

БУДІВНИЧО-ТЕХНІЧНИЙ ЗАКЛАД

(КОНТОРА)

МОРОХОВЕЦ

Харьків, вул. Чернишевська, число 40.

Будує ПЕЧІ до усякого призначення: до обігрівання

хат, кремації, фабрикації цегли вапни, скла і иньш.

ВЖИКОУЄ ЦЕНТРАЛЬНІ ОБІГРІВАННЯ:
ПАРОВЕ, ВОДЯНЕ й ДУХОВЕ
ЯК СВОЄІ ВЛАСНОІ СІСТЕМИ, ТАК І ІНЬШИХ.

Ловаршество

М. Жельферихъ-Саде,

Полтава,

ПРЕДЛАГАЕТЬ

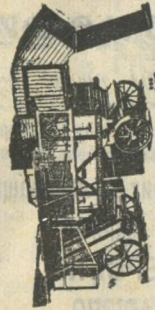
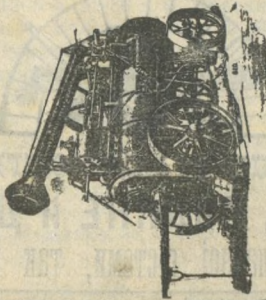
ИЗЪ СВОЕГО

ВСЕГДА ВЪ БОЛЬШОМЪ ВЫБОРѢ ОБСТАВЛЕННАГО,

СКЛАДА

ЗЕМЛЕДЕЛЬЧЕСКИХЪ МАШИИЪ И ОРУДИЙ,
ЛУЧШИХЪ, ЗАГРАНИЧНЫХЪ И СОБСТВЕННЫХЪ, ЗАВОДОВЪ МАШИНЫ И ОРУДИЯ.
Каталоги, смѣты, справки и проч.—ПО ВОСТРЕБОВАНІЮ.

Адресь: Полтава, М-ву М. Жельферихъ-Саде.

➤ СКЛАД ДОМАШНІХ ВИРОБІВ ➤
(КУСТАРНЫХЪ ИЗДѢЛІЙ).

ПОЛТАВСЬКОГО ГУБЕРНСЬКОГО ЗЕМСТВА

Полтава, Петровська площадь, власний будинок.

(Відчинено від 9-ти годин ранку до 5-ти—вечера.

На складі маються вироби:

Ткацької майстерської губ. земства в с. Дегтярях,
Художественно-промислової школи імені М. Го-
голя в Миргороді, та РІЗНІ ВИРОБИ СЕЛЯН
Полтавської губернії:

Вироби ткацькі: —полотно, сукно, килими, плахти, до-
рїжки, ткани для убрання, для мебелів, рушники, сер-
панки, настільники і т. и.

Вишиванки: — мережки, вирізування, занизування і т. и.

Ганчарські вироби: —кухлі, баклаги, тиковки, куманці,
тарілки, миски, полумиски, кахлі для печей, дитячі
забавки і т. и.

Ношкові вироби: —кошки подорожні й для всякого
вжитку; садові мебелі, стільці, крісла, столи, ослони і т. и.

Дерев'яні вироби: —фургони, ходи, вуліки, мисники, ба-
рильця, діжки, баклаги, люльки і т. и.

Шевські вироби: —черевики, чоботи і т. и.

Всякі знадоби для виробів—ткацьких, ганчарсь-
ких, ношкових і інших.

➤ ВСІ ВИРОБИ МАЮТЬ В СОБІ ЦІЛКОМ ➤
УКРАЇНСЬКІ НАЦІОНАЛЬНІ ОЗНАКИ.

❁ УКРАЇНСЬКА КНИГАРНЯ ❁

ЧАСОПИСІ

„Кіевская Старина“

(„УКРАЇНА“).

Київ, Безаковська, № 8.

Всі українські книжки, які тільки є у продажі.
Багато українських книжок закордонних: з Галичини та Буковини. Українські часописі.

На прислані гроші книгарня може сама скласти бібліотеки

Вийшов новий каталог українських книжок.

Висилається по замовленні.

Фотографія І. Ц. Хмільовського в Полтаві

—> **Приймає замовлення що-дежню.** <—

Найкраще виконання знімків У ВСЯКУ ПОГОДУ.

— **Порука за довголітність і незмінність фотографій.** —

Фірма ушанована багатьма золотими медалями на всесвітніх виставах і титулом „Officier d'Academie“ за виставу 1900 року в Парижі.

—>> **У ФОТОГРАФІЇ МОЖНА ЗДОБУТИ** <<—

збіранки цікавих крайовидів, типів і сцен з народнього життя

— **виключно УКРАЇНИ.** —